

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 64 · 28. mars
Sesjonen 2022–2023

Møte tirsdag den 28. mars. 2023 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 64):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon) (Lovvedtak 43 (2022–2023), jf. Innst. 229 L (2022–2023) og Prop. 31 L (2022–2023))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i vergemålsløven mv. (vergemål som frivillig støttetiltak mv.) (Lovvedtak 44 (2022–2023), jf. Innst. 219 L (2022–2023) og Prop. 141 L (2021–2022))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven (kostnadsdekning for tilsyn og kontroll) (Lovvedtak 45 (2022–2023), jf. Innst. 216 L (2022–2023) og Prop. 37 L (2022–2023))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i verdipapirhandeløven mv. (samleproposisjon) (Lovvedtak 46 (2022–2023), jf. Innst. 226 L (2022–2023) og Prop. 36 LS (2022–2023))
5. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Turid Kristensen, Kari-Anne Jønnes, Jan Tore Sanner, Aleksander Stokkebø og Margret Hagerup om å styrke lærekandidatordningen og gjøre den tilgjengelig for flere (Innst. 244 S (2022–2023), jf. Dokument 8:99 S (2022–2023))
6. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene basert på læring gjennom lek i tråd med seksårsreformens intensjon (Innst. 243 S (2022–2023), jf. Dokument 8:106 S (2022–2023))
7. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Kirsti Bergstø om sosial dumping i budbilbransjen (Innst. 232 S (2022–2023), jf. Dokument 8:74 S (2022–2023))
8. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Lars Haltbrekken om minipris på tog (Innst. 225 S (2022–2023), jf. Dokument 8:75 S (2022–2023))
9. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Torgeir Knag Fylkesnes og Stina Baarne Hassel om en bedre støtteordning for organisasjoner og frivilligheten (Innst. 249 S (2022–2023), jf. Dokument 8:49 S (2022–2023))
10. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en redningspakke til frivilligheten (Innst. 248 S (2022–2023), jf. Dokument 8:86 S (2022–2023))
11. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Abid Raja, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wettrhus Thorsvik og Guro Holm Skillingstad om å sikre forsvarlige barnevernstjenester (Innst. 207 S (2022–2023), jf. Dokument 8:22 S (2022–2023))
12. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Nikolai Astrup og Helge Orten om strømstøtte til bedrifter i påvente av et mer fungerende fastprismarked (Innst. 237 S (2022–2023), jf. Dokument 8:88 S (2022–2023))
13. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Audun Lysbakken og Kirsti Bergstø om strakstiltak mot urimelige matvarepriser (Innst. 236 S (2022–2023), jf. Dokument 8:108 S (2022–2023))
14. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Astrid Aarhus Byrknes om å videreføre makstaket i strømstøtten for landbruket for 2023, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å forlenge strømstøtten til landbruket ut året (Innst. 235 S (2022–2023), jf. Dokument 8:61 S (2022–2023) og Dokument 8:125 S (2022–2023))
15. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper – 2021 (Innst. 230 S (2022–2023), jf. Dokument 3:2 (2022–2023))
16. Referat

Presidenten [10:00:07]: Fra den møtende vararepresentanten for Nordland, Sigurd *Myrvoll*, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget under representanten Øystein Mathisens permisjon fra og med 28. mars og inntil videre, jf. Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for Nordland, Rune *Krutå*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:00:33]: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Jorodd Asphjell i dagene 28. og 29. mars for å delta på Nordisk råds yrkesfagskonferanse i Haparanda, Sverige.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Steinar *Krogstad*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:00:52]: Steinar Krogstad er til stede og vil ta sete.

Statsråd Tonje Brenna overbrakte 14. kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten [10:02:46]: Representanten Bjørnar Moxnes vil framsette et representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:02:52]: Jeg vil på vegne av representanten Marie Sneve Martinussen og meg selv legge fram et forslag om godtgjørelser for nasjonale politikere som gjør at folkevalgte ikke rykker fra folk som har valgt oss.

Presidenten [10:03:16]: Representanten Seher Aydar vil framsette to representantforslag.

Seher Aydar (R) [10:03:32]: På vegne av representantene Marie Sneve Martinussen, Mímir Kristjánsson og meg selv vil jeg fremme et forslag om å sikre tannhelserettigheter til personer med psykiske helseplager.

På vegne av representanten Hege Bae Nyholt og meg selv vil jeg fremme et forslag om å få helsepersonell med utdanning fra land utenfor EØS raskt i arbeid.

Presidenten [10:03:54]: Representanten Mona Fagerås vil framsette et representantforslag.

Mona Fagerås (SV) [10:04:11]: Jeg vil på vegne av stortingsrepresentanten Kirsti Bergstø og meg selv

fremme et representantforslag om å ta vare på de veiene vi har.

Presidenten [10:04:23]: Representanten Sofie Marhaug vil framsette et representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:04:26]: På vegne av representanten Tobias Drevland Lund og meg selv vil jeg fremme et representantforslag om å ta nasjonalt ansvar for å demme opp for gebyrsjokk for innbyggere som følge av EUs revidering av avløpsdirektivet og rehabilitering og utbygging i vann- og avløpssektoren.

Presidenten [10:04:58]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–4 vil bli behandlet under ett. Sakene er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 43 til og med 46.

Sak nr. 1 [10:05:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon) (Lovvedtak 43 (2022–2023), jf. Innst. 229 L (2022–2023) og Prop. 31 L (2022–2023))

Sak nr. 2 [10:05:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i vergemålsloven mv. (vergemål som frivillig støtteiltak mv.) (Lovvedtak 44 (2022–2023), jf. Innst. 219 L (2022–2023) og Prop. 141 L (2021–2022))

Sak nr. 3 [10:05:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven (kostnadsdekning for tilsyn og kontroll) (Lovvedtak 45 (2022–2023), jf. Innst. 216 L (2022–2023) og Prop. 37 L (2022–2023))

Sak nr. 4 [10:05:13]

Stortingets vedtak til lov om endringer i verdipapirhandelloven mv. (samleproposisjon) (Lovvedtak 46 (2022–2023), jf. Innst. 226 L (2022–2023) og Prop. 36 LS (2022–2023))

Presidenten [10:05:20]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [10:05:28]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Turid Kristensen, Kari-Anne Jønnes, Jan Tore Sanner, Aleksander Stokkebø og Margret Hagerup om å styrke lærekandidatordningen og gjøre den tilgjengelig for flere (Innst. 244 S (2022–2023), jf. Dokument 8:99 S (2022–2023))

Presidenten [10:05:48]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Abid Raja (V) [10:06:17] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg først takke komiteen for god behandling av saken.

Forslaget er fremmet av fem representanter fra Høyre og handler om å styrke lærekandidatordningen. Det er avholdt skriftlig høring, og det kom inn seks høringsvar.

Komiteens tilråding I handler om å styrke lærekandidatordningen gjennom å avklare og tydeliggjøre målgruppen for denne, og fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding II handler om å utrede om det skal innføres et yrkestittelnivå mellom fagarbeiderne med fag- eller svennebrev og de ufaglærte, og fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, SV, Rødt og Venstre.

Jeg vil nå gå over til å si noen ord om Venstres syn på saken. For Venstre er det et overordnet mål at alle elever skal møte en skole som motiverer dem til læring og fullføring. Derfor la vi fram fullføringsreformen mens vi satt i regjering, som bl.a. innebærer rett til å fullføre videregående opplæring. Det handler om tilpasset opplæring og å satse på alle elever. Men det er ikke alle elever som opplever at de kan fullføre med studiekompetanse eller yrkeskompetanse, og for dem er ordninger som lærekandidatordningen og praksisbrev et godt alternativ, som leder fram til et kompetansebevis. Det kan være en god ytre motivasjon for enkelte elever å vite at de strekker seg mot et mål som er oppnåelig for dem, samtidig som mulighetene for å fullføre med yrkeskompetanse fortsatt er der. Disse ordningene må videreutvikles i lys av fullføringsretten, og jeg er derfor glad for at representantene bak dette forslaget har løftet debatten om dette.

Venstre mener at vi må inkludere flere både i opplæringen og i arbeidslivet. Lærekandidatordningen og

praksisbrev gjør det enklere for flere å skaffe seg mer enn kompetansen fra grunnskolen, selv om de ikke oppnår full yrkeskompetanse med en gang. Mange har stor glede av å kunne være i opplæring på denne måten, bl.a. fordi man er tettere på arbeidslivet.

For å styrke denne ordningen bør det gjøres klarere hvem som er i målgruppen for å være lærekandidat eller praksisbrevkandidat. Derfor støtter Venstre forslaget i saken om at det avklares og tydeliggjøres hvem som er riktig målgruppe for lærekandidatordningen, og hvem som kanskje har bedre utbytte av alternative ordninger som praksisbrevordning.

Venstre støtter også forslaget om å utrede om det skal innføres et yrkestittelnivå mellom fagarbeiderne med fag- eller svennebrev og de ufaglærte, fordi vi mener det kan være riktig med en utredning av spørsmålet nå.

Venstre vil ta lærekandidatordningen og praksisbrevordningen framover. Vi vil skape en skole som motiverer unge til læring, og bidra til at ingen faller utenfor fellesskapet.

Margret Hagerup (H) [10:09:28]: Jeg må si at det er utrolig kjekt å stå her i dag og skulle debattere en sak som denne, for den betyr utrolig mye for ikke så veldig mange, men for en del elever rundt omkring i de ulike fylkene i Norge som i dag egentlig ikke får et godt nok tilbud.

For noen måneder siden var jeg i Vardø. Der snakket jeg med både ungdomsskolen, den videregående skolen og den lokale vekstbedriften som jobber med folk som får varig tilrettelagt arbeid. De sa at i det fylket får ikke elevene det tilbudet de trenger. Det er kanskje én til to elever i året det er snakk om. Dette er elever som antakeligvis ikke står i kø utenfor Stortinget, og desto viktigere er det å sørge for at alle får muligheten til å få en god opplæring.

Det er viktig at alle får en meningsfull hverdag, og at de klarer å fullføre et planlagt studieløp. Noe av nøkkelen til det ligger i å gi folk alternativer. I dag går elever ved en del skoler kanskje to, tre, fire eller fem år i videregående skole uten å avslutte med en sluttkompetanse. Som lærekandidat går man to år i skole og har yrkesfaglig opplæring i en bedrift, som gjør at man får det som kalles et kompetansebevis. Det kan man ta med seg enten i varig tilrettelagt arbeid eller i ordinære bedrifter. Man får en planlagt fullført sluttkompetanse, og det er noe man har med seg resten av livet.

Vi er veldig glade for at komiteen er enstemmig i at vi må få regjeringen til å få fart på dette arbeidet ganske fort, for det er dessverre slik at elever i dette landet ikke får det samme tilbudet som man i hovedsak får i Østfold og Vestfold, som har vært flinke på dette i mange år.

Vi spør oss også om man ikke kan være med og løfte lærekandidatordningen ytterligere, for da dette ble debattert for tjue år siden, sa man at man ikke skulle innføre en yrkesbetegnelse. Det er mye som har skjedd siden den tid, og nå vet vi i langt større grad at dette er folk som kan bidra med både kompetanse og arbeidsinnsats i mye større grad enn det man gjorde før. Derfor håper vi at disse lærekandidatene som får et kompetansebevis, kan bli kokkeassistent eller lagerassistent, for at vi kan være med og gi dem en rettmessig plass i arbeidslivet, der vi virkelig trenger arbeidsinnsatsen deres framover.

Jeg har vært heldig og besøkt en del lærekandidater rundt omkring de siste årene, og det er ingen tvil om at dette betyr enormt mye for den enkelte som får jobbe i en dagligvarebutikk, på en restaurant eller andre plasser der man har lyst til å jobbe. Det betyr også enormt mye for familiene, de pårørende og dem som er rundt, for disse ungdommene har på mange områder i livet ikke klart å lykkes. Derfor er det så utrolig viktig at vi som samfunn gir dem en vei inn, og at de blir en del av det ordinære studieløpet og får sin rettmessige plass i samfunnet. Dette er veldig bra.

Aud Hove (Sp) [10:12:37]: Ein samla komité peiker i tilrådinga på at Stortinget ber regjeringa styrkje lærekandidatordninga og sørgje for at det blir avklart og gjort tydeleg kven som er riktig målgruppe for lærekandidatordninga, og kven som kanskje har betre utbyte av alternative ordningar, som praksisbrevordninga.

Når ein les høyringsinnspela, er det tydeleg at det er nødvendig med ei slik avklaring, for slår ein saman alle gruppene som er nemnde i høyringa, blir målgruppa veldig stor og mangfaldig. Slik lærekandidatordninga er i dag, er det eit fyrste steg for eit likeverdig tilbod og like moglegheiter. Dei som går eit løp gjennom lærekandidatordninga, skal behalde retten til å gjennomføre vidaregåande opplæring med vitnemål og fag- eller sveinebrev seinare i livet om dei ynskjer det.

Ein risiko med ei ordning som er relativt skjønnsbaserert, kan vere at ein ungdom som har føresetnader til å fullføre fag- eller sveinebrev, likevel blir leia inn i lærekandidatordninga, og at elevlar som kunne ha drege nytte av ordninga, ikkje får moglegheit. Samtidig er det også ein risiko for at elevlar som ikkje høyrer inn under lærekandidatordninga, blir leia inn. Då tenkjer eg på utviklingshemja som ikkje har føresetnader til å kunne fullføre eit vidaregåande løp som vitnemål, fag- eller sveinebrev. Eg vil vere litt personleg og nemne min eigen bror, som er psykisk utviklingshemja, men som både vil og skal ha ein plass i samfunnet der han kan oppleve å ha ein meningsfull kvardag, delta i sosiale fellesskap som arbeidsliv, oppleve meistring og læring og vere ein verdifull bidragsytar i og for samfunnet på sitt vis. Vi kan

ikkje gjere lærekandidatordninga til ei ordning som skal omfatte absolutt alle uansett føresetnader, for då blir det ei heilt anna ordning enn det blei lagt opp til i utgangspunktet.

Lærekandidatordninga er éin modell og skal gje grunnkompetanse gjennom tilpassa opplegg i bedrift. Det er ikkje aktuelt for alle å byggje vidare på dette til fullt fag- eller sveinebrev, men det gjev ei stadfesting av kompetanse som er verdifull i seg sjølv. Praksisbrevordninga, som òg er nemnd her, er eit anna alternativ. Det er ulik praksis i fylkeskommunane med tilbod av slike læringsarenaer. Vi må bli flinkare til å gje alle moglegheit til meistring, til å få dokumentert eigen kompetanse og til å oppleve at det blir stilt forventningar til dei.

Difor er det rett og riktig å få ei tydeleg avklaring på kva målgrupper lærekandidatordninga skal og ikkje skal gjelde for, slik at alle målgruppene får det dei har rett til, lagt opp etter dei føresetnadene og dei måla den enkelte har – om det er inne i det ordinære arbeidslivet eller i tilrettelagde tilbod. Difor støttar Senterpartiet dette.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:15:57]: Jeg vil starte med å gi ros til forslagsstillerne for at de reiser et viktig tema og fremmer viktige forslag. Det er altfor mange som ikke får deltatt i arbeidslivet, og som ikke får deltatt i å få god opplæring, selv om de ønsker det. Veldig mange av dem har forskjellige funksjonsvariasjoner eller andre utfordringer som kan overkommes hvis vi har et raust og inkluderende fellesskap som gir tilpasset undervisning for bl.a. å gi veier inn til arbeidslivet for flere grupper. Derfor er bl.a. lærekandidatordningen på opplærings siden et viktig tiltak og en god ordning for veldig mange. Ordningen gir god opplæring og et kompetansebevis – en vei ut i arbeid.

Som flere talere har vært innom allerede, er det store forskjeller når det gjelder hvordan fylkene organiserer og gjennomfører lærekandidatordningen rundt omkring i landet. Derfor er det behov for både en styrking av ordningen og en avklaring av hvem den er til for. Derfor støtter SV forslaget som gjelder dette.

Det er også et forslag om å utrede om det bør opprettes en ny yrkestittel. SV har ikke tatt stilling til hvorvidt det er klokt å gjøre det, men vi mener at tiden er inne for å gjøre en god utredning i samarbeid med partene, all den tid særlig brukerorganisasjonene er veldig tydelige på at det vil være en fordel å ha den tittelen som en vei videre fra bl.a. lærekandidatordningen når man senere kommer ut i jobb. SV vil ta stilling til om vi ønsker å opprette nye titler når en slik utredning er klar.

Silje Hjemdal (FrP) [10:18:14]: Som flere har understreket fra talerstolen her i dag, er lærekandidatordningen viktig for dem som ellers gjerne faller fra det ordinære skoleløpet, eller som faller mellom ulike stoler.

Dette er en viktig ordning for ungdom og voksne som opplever utfordringer med å oppnå full yrkeskompetanse, men som absolutt fortjener en mulighet og en sjanse i arbeidslivet, og da gjerne på deres egne vilkår og premisser. Nøkkelordet er nettopp individuell opplæring og mulighet til å bevise og få anerkjent sin kompetanse på områder man kan mestre.

Fremskrittspartiet støtter en forbedring av denne ordningen, og i den forbindelse ønsker jeg å rose forslagsstillerne. Fremskrittspartiet er glad for at en enstemmig komité også står sammen om å forbedre denne viktige ordningen for en liten, men veldig verdifull gruppe. Dette er en gruppe som fortjener en sjanse til å lykkes, på samme måte som andre i samfunnet, men på deres egne premisser, så jeg synes det er veldig gledelig at man kan ha en enighet i denne saken.

Hege Bae Nyholt (R) [10:19:59] (komiteens leder): Da jeg gikk på skolen, hadde vi en vaktmesterassistent. Han het Petter. Han hadde stort skjegg og et stort smil og la all sin ære i å strø når det var glatt og koste når det trengtes. Petter gjorde jobben sin hver eneste dag, og han opplevde at det var viktig. Jeg tror kanskje ikke at Petter noen gang hadde fått tittelen vaktmesterassistent, men vi var enige om at det var det han var, og det var det han var stolt av.

Alle mennesker har rett til et verdig liv og et liv med mening og innhold. Likestilling må ligge til grunn for all politikk som omhandler eller påvirker kronisk syke mennesker eller mennesker med funksjonsnedsettelse. De av oss som har funksjonsnedsettelse, blir først og fremst funksjonshemmede i møte med samfunnskapte barrierer og diskriminering. Disse barrierene må vi bryte ned, og det gjøres best ved å sikre samfunnsdeltakelse, hindre diskriminering og utforme samfunnet universelt.

Alle mennesker har rett til like muligheter til deltakelse i samfunnet, utdanning og arbeidsliv. Sånn er det dessverre ikke i dag for svært mange mennesker med funksjonsnedsettelse.

Vi vil også takke forslagsstillerne for at man løfter denne viktige diskusjonen, og ikke minst takke komiteen for arbeidet og at vi kunne enes om viktige ting. I tillegg synes også vi det er fornuftig å utrede om det trengs et yrkestittelnivå, men det er snakk om en utredning, og så må vi ta stilling etterpå. Den utredningen må selvfølgelig skje i tett samarbeid med partene i arbeidslivet, men vi skal også lytte til brukerorganisasjonenes tydelige stemme i dette spørsmålet.

Steinar Krogstad (A) [10:22:06]: Den første delen av komiteens tilråding er det bred oppslutning om, og den er viktig. Det er viktig at en nå får rett til opplæring til man har bestått videregående opplæring, og ikke

bare har rett på videregående opplæring et bestemt antall år.

Jeg vil advare mot den siste delen, selv om det bare er snakk om en utredning, og arbeidslivets parter skal være med på det. Det kan bidra til en undergraving, og en skulle ha vært mye mer presis når det gjelder om det er dem med funksjonsnedsettelse det skal dreie seg om her. Dette er så bredt formulert at det også kan dreie seg om de gruppene som en nå prøver å få inn i arbeidslivet, og som det er sterk etterspørsel etter å få inn i arbeidslivet, men gjennom helt vanlig opplæring og som fagarbeidere. Vi ser at det behovet i det siste er økt.

Jeg kan ta et veldig ferskt eksempel, kun et par dager gammelt: Vi får snart et forbud mot innleie og ser allerede nå at en del av de innleide blir ansatt. Hva stilles det krav om da, og hva legges det til rette for da? Jo, at de skal få ta et fagbrev. Jeg tror at hvis det hadde vært mulighet for et lavere nivå, ville vi ha sett at en hadde benyttet seg av det og utnyttet det i mye større grad enn det vi ser i arbeidslivet i dag.

Det er flere spor vi ønsker å følge. Vi har prosjektet Skole på byggeplass, og vi har Trøndelagsmodellen. Trøndelagsmodellen er for så vidt det rette sporet. Hvis en går inn på hjemmesidene hvor den er beskrevet – dette er et samarbeid mellom Trøndelag fylkeskommune og Nav – står det der at dette er et skreddersydd, unikt opplæringsløp som er tilpasset den enkelte, men hvor formålet er at en skal få lærlingeplass og i enden av det et fagbrev. Så står det:

«Med et fagbrev blir du attraktiv på arbeidsmarkedet, det sikrer deg lønn på fagarbeidernivå og vil gi deg et kvalitetsstempel på hva du kan.»

Det må være hovedsporet vårt. Andre ordninger for dem med funksjonsnedsettelse må være det de er: helt spesialtilpassede ordninger. Vi kan ikke bidra til å få på plass en ordning – selv om det bare er snakk om en utredning – som kan utarme det fagarbeidersystemet vi har i Norge.

Statsråd Tonje Brenna [10:24:31]: Vi trenger flere hender og hoder i arbeid i Norge. Spesielt gjelder det unge mennesker som dessverre for ofte blir gående passive og ikke kommer inn i arbeidslivet, veldig mange av dem uten formelt fullført videregående opplæring eller fagbrev.

Vår felles skole skal gi alle elever og dem som får opplæring i bedrift, et solid grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltagelse i samfunnet, slik at de selv kan leve et godt liv. Jeg deler representantenes engasjement i denne saken og er glad for at de løfter tema som angår sårbare grupper i samfunnet.

Videregående opplæring skal ha et godt tilbud for alle elever og dem som får opplæring i bedrift. Med full-

føringsreformen vil regjeringen gjøre videregående opplæring bedre tilpasset mangfoldet i elevgruppen. Et sentralt grep i reformen er utvidede rettigheter til videregående opplæring, som regjeringen fremmet i proposisjonen til ny opplæringslov.

Blant annet får alle rett til opplæring helt til man faktisk har fullført videregående. Når man nå går bort fra tidsbegrensningen til videregående opplæring, vil flere kunne få opplæring som treffer deres behov, og flere vil bli kvalifisert til arbeid, læreplass og videre utdanning. De utvidede rettighetene vil åpne nye muligheter for tilpasning, også for dem som i dag er i lærekandidatordningen og praksisbrevordningen. Regjeringen vil derfor utvikle disse ordningene i lys av fullføringsretten. Et første steg er å sikre at de som gjennomfører et lærekandidatløp, ikke mister retten til videregående opplæring etter at de har tatt kompetanseprøven. Tvert imot skal den utvidede retten sikre muligheten til å oppnå vitnemål og fag- eller svennebrev senere i livet.

Jeg er opptatt av at arbeidslivet skal ha plass til alle, og at alle har noe å bidra med. Lærekandidatordningen er en god mulighet til å oppnå formell kompetanse for dem som ikke greier et fag- eller svennebrev når de er unge. Lærekandidatordningen skal gi mulighet for skreddersøm og handlingsrom for fylkeskommunene til å tilby tilrettelagt opplæring for ulike kandidater. Ordningen nyter i dag bred støtte blant fylkeskommunene, arbeidslivets parter og andre sentrale organisasjoner. Den brukes i alle landets fylkeskommuner, og det er lærekandidater i en rekke lærefag.

Fylkeskommunene kan i dag tilby ordninger til dem som ikke har forutsetninger for å oppfylle alle krav i fag- og svenneprøven. Som representantene påpeker, har Riksrevisjonen bemerket at det er variasjon i kriteriene for hvem som får opplæring gjennom lærekandidatordningen, og at omfanget av ordningen varierer mellom fylkeskommunene. Målgruppen for lærekandidatordningen og eventuelt andre alternative ordninger er en av tingene vi vil se på i videreutviklingen av ordningene.

Lærekandidaten går opp til en kompetanseprøve som dokumenterer kompetansen lærekandidateten har etter endt opplæring. Det ligger i ordningen at denne kompetansen skal rette seg mot et reelt behov i arbeidslivet og gi grunnlag for varig arbeid. Jeg mener derfor, i lys av de endringene som allerede er på trappene, at det ikke er behov for å utrede et nytt yrkesnivå i fag- og yrkesopplæringen.

Presidenten [10:27:31]: Det blir replikkordskifte.

Margret Hagerup (H) [10:27:46]: Det står i statsrådens svarbrev til komiteen at dette er et tilbud som finnes i alle fylker i dag. Jeg tror de aller fleste fylkene også vil si at dette er et tilbud de har i dag. Likevel er det elev-

er rundt omkring i landet som ikke får den rettigheten de har krav på. Vi har mange eksempler på elever som har gått tre, fire, fem år på skole uten at de avslutter med en planlagt kompetanse. Spørsmålet mitt til ministeren er: Hvordan vil ministeren sørge for at dette blir et reelt tilbud i alle fylkene for de få som skal ha dette?

Statsråd Tonje Brenna [10:28:23]: Det sørger vi for ved å legge fram en opplæringslov som opphever begrensningen på hvor lang tid man kan bruke på videregående opplæring. Vi trenger at alle våre elever fullfører og består med den formelle kompetansen som videregående gir. Det har vært en utfordring at ikke alle klarer det i løpet av den tiden som i dagens lov har satt begrensninger for elevene.

Når jeg er skeptisk til å utrede et mellomnivå, handler det om det samme som representanten Krogstad var inne på, nemlig at vi undergraver ordningen vi har med fagbrev – at vi ikke sørger for at den har høy status, og at vi kan komme i en situasjon hvor vi godtar at enkelt-elever får en lavere kompetanse enn det de har anledning til, spesielt i lys av at retten til å gå på videregående til man faktisk har fullført og bestått, utvides. Jeg er opptatt av at vi inkluderer flere i arbeid, men jeg er også veldig opptatt av at vi ikke gir opp noen elever underveis. Derfor mener jeg at med de endringene til opplæringslov som jeg la fram på fredag, er dette veldig godt ivare tatt innenfor dagens forslag.

Margret Hagerup (H) [10:29:26]: Jeg er glad for at statsråden viderefører det viktige arbeidet som er satt i gang, ved å sørge for at alle får rett til utdanning, men så er det slik at veien til målet ikke kan være den samme for alle elever. Vi har gjentatte eksempler på at elevene ikke har fått et godt nok tilbud i dag. Under Reform 94 var både Utdanningsforbundet, LO og NHO enige om at det ikke var behov for å innføre et nytt nivå, men på den tiden var det veldig mange som hadde utfordringer, og som ikke var i arbeidslivet i det hele tatt – de var på dagsenter og andre plasser. I 1994 var jeg 14 år, og nå er jeg 43 år. Det er mye som har skjedd på den tiden, så jeg stiller meg litt undrende: Hva er det som gjør at statsråden ikke vil se på dette med nye øyne for å løfte statusen til en gruppe som i veldig mange år ikke har blitt ansett som en kompetanse som næringslivet og arbeidslivet trenger?

Statsråd Tonje Brenna [10:30:23]: Undertegnede var sju år i 1994, så det er store tall vi regner med når vi forsøker å regne oss tilbake til hvor lenge det er siden. Når det er sagt, er det egentlig to grunner til at jeg mener det jeg gjør i akkurat dette spørsmålet.

Den første handler om at det viktige grepet vi tar i denne sammenhengen, er den utvidede retten til faktisk å fullføre videregående opplæring. Man kunne sett for seg en elev som hadde behov for lengre tid for å fullføre videregående opplæring, eller at man måtte legge kompetansen på et annet nivå for å fullføre på den normerte tiden. Nå er det første alternativet. Da mener jeg at vi skal ha høye ambisjoner på vegne av alle våre elever.

Den andre grunnen til at jeg mener det er et annet sted vi må jobbe i tillegg til med endringer i ny opplæringslov, er at vi må sørge for et arbeidsliv som også tilpasser seg dem som skal ut i arbeid som trenger mer tilrettelegging. Der ser verden ganske annerledes ut nå enn den gjorde for få år siden, men det som er felles, er at arbeidslivet etterspør bred kompetanse. Da er jeg opptatt av at vi sørger for at elevene våre har nettopp det, at vi ikke gir opp noen underveis, men sørger for at de fullfører med fagbrev eller vitnemål.

Presidenten [10:31:28]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Kari-Anne Jønnes (H) [10:31:45]: Muligheter for alle er det absolutt viktigste vi som politikere kan bidra med i samfunnet, og det er en stor verdi at vi er forskjellige mennesker. Det er stor mangel på arbeidskraft, og alle som ønsker å bidra i samfunnet, må få lov til det. Gjennom å gi flere muligheten til å bli lærekandidat og fullføre et planlagt løp i videregående skole vil vi få noen av de mest trofaste og lojale medarbeiderne vi kan få.

Det er behov for kompetanse på flere nivåer, og jeg spør meg om Arbeiderpartiets redsel for ulik behandling – noe jeg mener er helt rettferdig, fordi vi er forskjellige som mennesker – vil bidra til å utestenge mange fra arbeidslivet og få dem til å gå i sirkel i videregående opplæring i evigheter. Det er nemlig sånn at de som ikke kan fullføre et fagbrev, i alle fall ikke med én gang, bør få muligheten til å fullføre som lærekandidat og komme seg ut i arbeidslivet for å få erfaring. Kanskje vil de senere kunne ta fagbrev og bli fagarbeider. Det å særbehandle noen vil være til beste for samfunnet, og det vil være til beste for arbeidslivet og den enkelte.

Jeg synes vi skal vise respekt for alle som ønsker seg inn i arbeidslivet. Når bare 3 pst. av dem med mildere psykisk utviklingshemning er i arbeid, og så godt som 97 pst. står utenfor og sier at de gjerne vil inn, mener jeg at det minste vi kan gjøre, er å prøve å bidra når arbeidslivet også står klar til å ta imot.

Det at man kan bruke mer tid i videregående opplæring og på å fullføre og bestå, løser ikke problemene ale-

ne, for vi må ha respekt for at folk er ulike og trenger å fullføre på ulike nivåer.

I mitt hjemfylke var jeg en gang med på en skoledebatt der de fleste sa at de ville ha så få lærekandidater som mulig. Jeg mener det er en helt feil inngang. Jeg mener tvert imot at vi skal gi veldig mange muligheten til å bli lærekandidat, for det som er resultatet av den politikken som føres i mange fylker, med unntak av Østfold og Vestfold, er at folk står på utsiden av skole og på utsiden av arbeidslivet. Det er ikke bra for den enkelte, og jeg har stor respekt for alle dem som kjemper for lærekandidatordningen. Jeg er veldig glad for at vi har fått støtte til dette forslaget, men vi har mye å gå på.

Jeg heier veldig på alle dem som nå viser fram hvor mye de med psykisk utviklingshemning klarer å bidra i samfunnet, og hvor store ønsker og håp de har for framtiden.

Presidenten [10:34:47]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [10:34:50]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene basert på læring gjennom lek i tråd med seksårsreformens intensjon (Innst. 243 S (2022–2023), jf. Dokument 8:106 S (2022–2023))

Presidenten [10:35:14]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Maren Grøthe (Sp) [10:35:38] (ordfører for saken): Som sakens ordfører vil jeg takke komiteen for et konstruktivt arbeid, hvor vi bl.a. har avholdt skriftlig høring i saken.

Så vil jeg gå over til å kommentere Senterpartiets standpunkter.

Fem- og seksåringer er ulike. Noen ivrer etter å lære å lese og skrive og starte på skolen, mens andre trives best i aktivitet og klarer ikke helt å sitte stille. Flesteparten er en kombinasjon av begge deler. Målet til Senterpartiet er at vi skal ha en skole som er tilpasset dette mangfoldet av elever og behov, hvor lekbasert og praktisk læring står sentralt.

Da seksåringene gjorde sitt inntog i skolen i 1997, var ikke det uten debatt. Skepsisen var stor, ikke bare i det politiske miljøet, men også i ulike fagmiljøer. Resultatet ble et kompromiss. Seksåringene skulle inn i skolen, men det første skoleåret skulle gi rom for mye lek og tid utenfor skolerommet, og det skulle være en glidende og myk overgang til den skolegangen som ventet på andre trinn.

Det tok imidlertid ikke lang tid før det endret seg. Med Kunnskapsløftet og PISA-inntoget ble mange av de gode intensjonene glemt og måtte vike for både leseopplæring og innføring av læringsmål, også for de aller yngste elevene. Det er ikke uproblematisk.

I september 2018 viste en undersøkelse gjennomført av Respons Analyse for VG at hele 84 pst. av lærerne på 1. trinn mente at skolen var for teoretisk for fem- og seksåringer. Derfor ivret Senterpartiet over mange år for en evaluering av seksårsreformen. Det fikk vi til slutt med oss et enstemmig storting på i 2018. Dessverre tok det over et år før regjeringen Solberg utlyste evalueringsoppdraget, og vi venter fortsatt på det kunnskapsgrunnlaget som vi nå ønsker å ha.

Den første delrapporten ble publisert i desember 2022, men sluttrapporten er klar i 2024. I forbindelse med en forskningsartikkel fra Fakultetet for lærerutdanning og internasjonale studier ved Oslomet publiserte Elisabeth Bjørnestad, professoren som leder denne evalueringen, en kommentar. Der står det:

«En av intensjonene bak Reform 97 var at leken skulle prege første klasse. Førsteklasse skulle være et «førskoleår». Rapporten viser imidlertid tydelig at leken har mistet noe av sin posisjon. Den frie leken er tonet ned, og lærerstyrte aktiviteter har økt.»

Senterpartiet mener at dette bekrefter behovet vi har for en evaluering, og vi ser fram til at rapporten blir klar, slik at vi kan følge den opp i det videre arbeidet.

Hurdalsplattformen er tydelig: Regjeringen vil gi de yngste barna en bedre overgang fra barnehage til skole, med mer aktiv og lekbasert pedagogikk det første skoleåret, tilpasset behovene og utviklingen til elevene.

Lise Selnes (A) [10:38:44]: Å starte på skolen er spennende for skolestartere, og det er svært spennende også for oss som er foreldre. Vi har store forventninger til våre små håpefulle. Derfor er det veldig trist når jeg hører eksempler fra folk som jobber i skole, eller folk som er studenter på lærerutdanninger, der barn har sagt etter at de begynte på skolen: Mamma, kan du være så snill å melde meg av dette. Det er ganske betenkelig når noen sier det.

Det jeg er opptatt av, er at læring må skje gjennom mer lek i 1. klasse – ikke for at en ikke skal lære å lese og skrive, men 1. klasse må være en tid som er en god over-

gang mellom barnehage og skole. I barnehagen lærer også barna veldig mye, slik det er i dag. Når de kommer til skolen, er det for mange elever som detter av. Jeg har også hørt eksempler på at elever blir gitt opp allerede i november, fordi de ikke har lært seg bokstaver og lært seg å lese. Det var også en ganske betenkelig historie som venninnen min fortalte om førsteklassingen sin, fra første elevsamtale. Der satt de på snurrestoler. Det store problemet var at han datt av stolen 26 ganger i løpet av en skoletime. Da skjer det heller ikke mye læring.

For Arbeiderpartiet er det viktig at 1. klasse er en tid der det er en overgang mellom barnehage og skole, og der lek og læring er fundamentalt. Det er også viktig for meg å si at læring og lek også handler om å skape relasjoner. I norsk skole i dag er det veldig mange som sliter med psykisk uhelse. Flere og flere sliter utover i skoleløpet. Dette er ikke forskningsbasert fra representanten Selnes, men handler det om at vi bruker for lite tid på lek de første årene? Er det for mye læring? Derfor ser Arbeiderpartiet også fram til den videre evalueringen, slik at vi får et godt kompetansegrunnlag.

Uansett hvordan 1. klasse skal være, vil vi alle, uansett partifarge, at ungene gjennom norsk grunnskole skal få det beste utgangspunktet for livet sitt og læringen og etter hvert ute i arbeidslivet. Når vi ser at for mange sliter, og lærere er tydelige på at det har endret seg veldig fra intensjonene da seksårsreformen ble innført, må vi også ta grep. Derfor synes jeg det er viktig og bra at vi diskuterer dette i dag, og jeg ser fram til den neste rapporten, slik at 1. klasse blir en tid for både læring og lek, men også for å få god og trygg relasjonskompetanse i møte med resten av skoletiden.

Jan Tore Sanner (H) [10:41:43]: Det er 25 år siden seksårsreformen ble vedtatt, og mye har endret seg siden den gang – ikke bare i samfunnet, men også i barnehage og skole. I dag vet vi mer om barns utvikling, og mange tiltak er iverksatt i tråd med denne kunnskapen – i barnehagen, i overgangen mellom barnehage og skole og i skolen.

Barnehagen og skolen er vår viktigste felles arena, hvor grunnleggende verdier bygges og kunnskap og holdninger utvikles for at alle skal kunne mestre både livet og arbeidslivet. Både barnehage og skole må selvsagt tilpasses barns utvikling og modenhetsnivå. Skolehverdagen til de minste skal bestå av både frilek og lekbaserte aktiviteter og variert og utforskende undervisning. Lekens verdi fremkommer tydelig i overordnet del til fagfornyelsen:

«For de yngste barna i skolen er lek nødvendig for trivsel og utvikling, men også i opplæringen som helhet gir lek?mulighet til kreativ og meningsfull læring.»

Det er ikke noen motsetning mellom skoleglede, bokstavlæring og lek. Gjennom fagfornyelsen er det gitt et større rom for å møte de yngste barnas behov for å lære gjennom lek, utforskning og praktisk tilnærming. Mange av læreplanene i grunnskolen har kompetansemål etter 2. og 4. trinn med vekt på dette. Som eksempel kan nevnes kompetansemål etter 2. trinn i norsk, hvor det står at eleven skal kunne «uttrykke tekstopplevelser gjennom lek, sang, tegning, skrivning og andre kreative aktiviteter».

Det er viktig at læreren gis støtte i arbeidet med å bruke det rommet som fagfornyelsen har gitt for mer lekbasert læring.

Jeg vil også understreke at gode lese- og skriveferdigheter er avgjørende for all annen læring, og at nyere forskning viser at raskere bokstavlæring gjør at elevene lærer å lese bedre. Forskningsprosjektet «På sporet» viser til studier fra en rekke land som viser at elever som sliter med å komme i gang med lesing det første året på skolen, har høyere risiko for å streve med lesing senere i skoleløpet. I tillegg viser forskning at elever med lese- og skrivevansker har bedre utbytte av tidlige tiltak enn av senere tiltak.

Svaret er derfor ikke nå å gå 25 år tilbake og utsette skolestarten for alle barn, men å legge godt til rette for en god overgang fra barnehage til skole, hvor alle får oppleve både lek, mestring og skoleglede.

Silje Hjemdal (FrP) [10:44:53]: Fremskrittspartiet er imot å utsette skolestart for alle landets skolebarn. Vi mener likevel at det kan være fornuftig for noen å starte på skolen senere enn de gjør i dag. Alle barn er ulike. Noen modnes raskere enn andre, og det kan avhenge av ulike og mange faktorer, inkludert f.eks. når på året barnet er født. Vi mener imidlertid at det er foreldrene og familiene som kjenner barna sine best, og som er de som er best skikket til å avgjøre om deres sønn eller datter er moden nok og klar til å starte på skolen.

Fremskrittspartiet ønsker å gi foreldrene makt til å avgjøre når barna deres er klare til å begynne på skolen, og vi har derfor programfestet at vi ønsker en fleksibel alder for skolestart, med start senest det året man fyller syv år. Det er i god ånd med Fremskrittspartiets ideologi om mest mulig valgfrihet og makt til den enkelte, og ikke minst til familiene. Vi har derfor i denne saken fremmet et forslag om nettopp fleksibel skolestart, senest ved fylte syv år.

Med det tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag i saken.

Presidenten [10:46:25]: Representanten Silje Hjemdal har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:46:43]: Det er helt tydelig, basert på den første delrapporten i evalueringen av seksårsreformen, men også fra kunnskap vi har tidligere, at intensjonen om et år med myk skolestart – med fokus på lek og oppdagelse og ikke en for «skolsk» start på skolen – ikke har blitt innfridd i sterk nok grad.

SV er glad for at vi er i gang med en grundig evaluering av seksårsreformen, og vi ser naturligvis fram til den ferdige evalueringen i 2024. For SVs del mener vi at en del kunnskap allerede viser at man nok er klar til å jobbe for en skolestart som er mer preget av bl.a. læring gjennom lek. Men til spørsmålet om vi skal opprette et førskoleår og utsette skolestart, så vil det være en stor reform av norsk skole, og da er det klokt å avvente den endelige evalueringsrapporten før man eventuelt skulle ta den typen beslutninger.

Det vi vet allerede nå, er at testing, stillesitting og teorifokus må erstattes av læring gjennom lek, variert og praktisk undervisning og ikke minst også av mer fysisk aktivitet i alle småtrinnene, særlig i 1. klasse, som skal være den myke starten for de minste barna. Det kommer SV til å jobbe for videre, fram til den endelige evalueringen kommer.

Hege Bae Nyholt (R) [10:49:02] (komiteens leder): I min jobb i barnehagen sendte jeg hver vår de største barna våre over veien – for å bli de minste på skolen. Det var tårefyllt og emosjonelt å ta farvel etter kanskje hele første del av barndommen sammen – i lek og læring – men det var også en avskjed preget av framtidsliv. Noen var så klare for å starte på skolen at sommeren framsto som et evighetshav. Andre klamret seg fast i gjerdestolpen og ville slett ikke over veien til de store, nye byggene, som vi hadde brukt et år på å prøve å bli kjent med. Noen kunne lese, skrive, lede leken, megle i konflikt og kle på seg selv. Andre trengte ofte en hånd å holde i og trøst når glidelåsen satte seg fast i ullgenseren.

Noen er nesten seks og et halvt år når de begynner på skolen, andre er fem og et halvt når klokka ringer i august. Felles er at de alle er veldig små.

Nå er det 25 år siden Reform 97 ble innført, og med den kom altså seksårsreformen, noe som førte til senket skolestart, fra syv til seks år. Motstanden forut for seksårsreformen var stor, fra både politisk og faglig hold, og uenighetene var mye preget av synet på barnet og barndommen. Den obligatoriske skolegangen ble økt fra ni til ti år, og det ble innført en ny læreplan, der det beste fra barnehagen og skolen skulle prege innholdet. Sånn ble det dessverre ikke. For å sitere pedagogikkprofessor Peder Haug:

«Første klasse skulle være det beste fra barnehagen og skolen, men i debatten om PISA og målbare resultater, forsvant leken.

Læringstrykk og et sterkt fokus på lesing erstattet barnehagedelen av reformen.»

Det pågår nå et evalueringsarbeid med seksårsreformen, og mange vil kanskje si at vi bør avvente den og se hva de kommer fram til, men noen resultater har kommet allerede, i en delrapport: Det er blitt mindre lek på barnas premisser, klasserommet er blitt mer lærerstyrt, lærerne legger mer vekt på at elevene skal lære seg bokstaver og grunnleggende regneferdigheter, og det er blitt betydelig færre barnehagelærere i skolen. Forskere er bekymret for at noe av den spontane, utforskende og kreative leken går tapt i dagens klasserom. De ser at fysiske begrensninger og et begrenset antall ansatte i klasserommet kan være blant årsakene til at lærerne tilrettelegger for en type lek som bevarer en viss ro i klasserommet.

Noen ganger skal man være langt framme i skoene, og det gjelder særlig når det handler om de minste i samfunnet. Denne gangen har Kristelig Folkeparti levert et forslag som samsvarer med Rødts primærpolitikk, og derfor vil Rødt støtte Kristelig Folkepartis forslag.

Abid Raja (V) [10:52:07]: Venstre ønsker en 1. klasse der elevene trives, lærer og opplever mestring og motivasjon. Lek skal fortsatt ha en stor plass i skolehverdagen til de minste elevene, ikke bare i 1. klasse.

I 2017 vedtok Stortinget å igangsette en ekstern evaluering av seksårsreformen, etter initiativ fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Vedtakene følges nå opp gjennom et evalueringsarbeid som Oslomet gjennomfører på vegne av Kunnskapsdepartementet. Første delrapport kom i desember i fjor, neste delrapport er ventet ved utgangen av 2023, og sluttrapport kommer i 2024. Det er derfor «konstigt» å be om at 1. klasse «snarest» erstattes av en førskole, som forslagsstillerne gjør, før kunnskapsinnhenting og evalueringen er fullført. Beslutninger om endringer i 1. klasse bør basere seg på denne evalueringen og ikke på noen enkeltstudier. Venstre ønsker å lytte til kunnskap og vil derfor stemme mot forslaget.

Noen kommentarer til debatten om 1. klasse: Etter Venstres oppfatning forteller første delrapport i evalueringen av 1. klasse at det gjøres veldig mye godt arbeid på 1. trinn i skolen i dag. Ifølge rapporten er det mye bruk av blandingsinnredning, altså varierte klasserom, i 1. klasse. Timene er varierte og tilpasset elevene, og det er mye bruk av uteskole.

Rapporten sier videre at det er stor vekt på lekbasert læring, spesielt fra begynnelsen av, og at undervisningen er elevaktiv. Lærerne tilpasser undervisningen til elevene

nes motivasjon og dagsform, noe som er veldig bra. Det er ikke noen motsetning mellom lek og læring, og læring skjer både i elevinitiert og i lærerstyrt lek.

Når det gjelder leseopplæring, forteller rapporten at det legges stor vekt på bokstavlæring, og da med større vekt på høytlesning enn individuelt arbeid og nettbrett. Det fokuseres også på å bygge godt klassemiljø tidlig.

Venstre utelukker ikke at det kan være behov for å gjøre endringer i innholdet i 1. klasse. Blant annet viser første delrapport at bruken av lek avtar utover skoleåret, at matematikkundervisningen har blitt mindre praktisk orientert og lekbasert enn tidligere, og at byggelek i dag tar større plass enn rollelek. Endringer vil det i så fall være mest riktig å gjøre etter at sluttrapporten fra evalueringsarbeidet foreligger i 2024.

Jeg vil også understreke viktigheten av lærernes pedagogiske frihet. Venstre har tillit til at lærerne gjør kloke vurderinger av mengden læring i 1. klasse og bruk av pedagogiske metoder – herunder lekser – og at lærerne er best skikket og nærmest til å ta beslutninger om hva som passer sine elever innenfor rammen av fag- og timefordelingen og læreplanene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:55:17]: Det er fantastisk å se seksåringene besøke skoler, se hvordan de elsker å lære og å få lov til å gå på skolen. Dette forslaget vi fremmer i dag, handler bare om hvordan vi skal gjøre det enda bedre. Jeg vet at selv om vi har noen forslag til hvordan innretningen kan være annerledes, gjøres det et fantastisk godt arbeid rundt om i skolene. Heldigvis har vi mange dyktige lærere som gjør en utrolig viktig jobb. Mye takket være Kristelig Folkepartis gjennomslag for lærernormen i Solberg-regjeringa i forrige periode, er det også flere tusen ekstra lærere i skolen som kan være med og se hver enkelt elev.

Kristelig Folkepartis utgangspunkt er at vi ønsker en kunnskapsbasert skole. Vi må se til den kunnskapen og forskningen vi har, og hva den sier om hva som gjør at ungene lærer best. Vi må framover! Hvis vi ser til kunnskapen og til f.eks. OECD, som jo ikke akkurat er en tenketank på venstresida – som jeg vil si til noen av mine venner her i salen – så sier de veldig tydelig at det ikke finnes forskning som sier at tidlig skolestart er det beste for ungene, kanskje heller tvert imot. De refererer til et eksempel fra New Zealand som jeg syns illustrerer det veldig godt. Der var det en gruppe elever som startet lese- og skriveundervisningen da de var fem år, og en annen gruppe som startet da de var sju år. Når de var elleve år, var de på samme nivå. De som startet da de var sju, hentet altså igjen dem som startet da de var fem. Men det er en vesentlig forskjell, og det er at de som startet da de var fem år, har mindre positive holdninger til å lese, og de har mindre leseforståelse.

Det er her kjernen i det er. Jeg hører representanter snakke om å starte tidligere, for da vil en lære å lese tidligere. Jeg er ikke i tvil om det, selvfølgelig vil en lese tidligere, men spørsmålet er hvordan det preger en senere i utdanningsløpet. Det samme gjelder lekbasert læring. Det er kjempefint og flott, men fri lek er noe annet, for da leker ungene på eget initiativ, de løser oppgaver på sitt nivå, de legger leken på sitt nivå, de har en rolleforståelse, og derfor er den så verdifull. Heldigvis er det mye av det i dag også, men vi ønsker at det skal prege skolen i enda større grad.

Evalueringen, som flere har referert til, viser at i 2021 brukte nesten alle lærerne mye tid på bokstavlæring. I 2001 brukte kun 39 pst. av lærerne mye tid på bokstavlæring. Åtte av ti lærere forventer at ungene i 1. klasse kan lese og skrive enkle ord allerede før jul.

Dette var ikke intensjonen med seksårsreformen. Intensjonen var vel i utgangspunktet at det skulle være en lærer og en barnehagelærer i hver klasse. Det er langt fra der vi er i dag.

Med stor frimodighet fremmer jeg Kristelig Folkepartis forslag om å innføre en førskoleklasse, sikre mer fri lek i skolen, sikre at vi får en skole som er enda mer bygd på den kunnskapen vi har, og som jeg tror vil gjøre overgangen bedre, men også videre utdanningsløp bedre for disse ungene.

Presidenten [10:58:18]: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [10:58:30]: Lek er en helt nødvendig del av barns liv. Leken har en verdi i seg selv, og den er viktig, både faglig og for sosial læring og utvikling. Jeg vil også understreke, som flere av representantene har vært inne på, at det er ingen motsetning nødvendigvis mellom lek og læring. Det skjer mye god læring gjennom lek, i tillegg til at lek jo er innmari artig.

Derfor er jeg glad for at det nye læreplanverket er helt tydelig på at lek, undring og utforskning skal ha en tydelig plass i de første skoleårene. Lek er nødvendig for trivsel og utvikling, spesielt for de yngste elevene våre. Det understrekes også at lærerne må følge elevenes utvikling og gi dem støtte tilpasset deres alder og deres modenhet og funksjonsnivå. Læreplanverket gir handlingsrom til dette. Jeg mener det er viktig at skoler og lærere får bruke det handlingsrommet læreplanverket gir dem, til å legge til rette for de yngste elevene våre.

Lærere og skoleledere må hver dag forholde seg til ulike forventninger og ta ulike hensyn når de vurderer hvordan skoledagen blir best mulig for sine elever. Vi må ha tillit til at de gjør dette med pedagogisk klokskap i møte med våre barn.

De nye læreplanene har blitt utviklet sammen med dem som jobber i skolen, gjennom bred involvering og

mange innspillsrunder. Å innføre et nytt læreplanverk og få det til å virke i praksis skjer ikke over natten. Jeg mener vi må la skolene og lærerne få tid til å ta de nye læreplanene i bruk.

Jeg er også glad for at vi får mer kunnskap om de første årstrinnene. Delrapporten om seksårsreformen fra Oslomet, som vi fikk før jul, viser at det er rom for ulike former for lek i 1. klasse. De yngste elevene møter en variert skoledag, med både lek, læringsaktiviteter og fysisk aktivitet, og det er positivt at leken er til stede i norske klasserom, initiert både av lærere og av elevene selv. Det er også bra at rapporten viser at så mange skoler velger å bruke uteskole og turdager som en del av opplæringen. Det gir gode muligheter til fysisk aktivitet og bevegelse og er viktig for trivsel og læring.

Jeg er opptatt av at vi skal ha en fellesskole der alle elever trives, lærer og opplever mestring. Derfor er jeg glad for å høre at skolene legger vekt på å skape en god skolestart og trygge og gode skolemiljø. Rapporten peker også på at det er variasjon i lærernes tilnærming til lek. Noen lærere legger mer og noen mindre til rette for lek enn andre, og de legger ulik vekt på lek utover det første skoleåret. Kunnskapen vi har så langt, tegner altså et variert bilde av skolehverdagen til de yngste elevene våre. Vi vil få et mer utfyllende bilde av hvordan skoledagen er lagt opp for de yngste, i neste delrapport, som etter planen kommer i 2023. Sluttrapporten kommer i 2024. Jeg mener derfor det er for tidlig å konkludere rundt skoledagen for de yngste elevene våre, men jeg vil selvfølgelig fortsette å legge til rette for både kunnskapsdeling og meningsutveksling, slik jeg også gjorde da jeg inviterte bredt til overrekkelsen av delrapporten i det videre.

Presidenten [11:01:30]: Det blir replikkordskifte.

Jan Tore Sanner (H) [11:01:42]: Jeg er glad for at statsråden pekte på fagfornyelsen, som nettopp legger til rette for læring gjennom lek, frilek og læring, men jeg vil ta tak i den andre delen som statsråden pekte på. Hun var nemlig opptatt av at det også skal være kunnskap i skolen. Noe av det første statsråden gjorde, var å fjerne lærerspesialistordningen i begynneropplæring. Hensikten med lærerspesialistordningen i begynneropplæring var nettopp å utdanne lærere til bedre å kunne få til en myk overgang fra barnehage til skole og bidra til at flere elever kunne knekke lese-, skrive- og regnekoden. Da statsråden fjernet denne ordningen, førte det til sterke protester fra både elever, lærere og lærerorganisasjoner. Hvor smart mener statsråden i ettertid det var å fjerne lærerspesialistordningen?

Statsråd Tonje Brenna [11:02:48]: Lærerspesialistordningen hadde helt sikkert sine styrker, men det var

også et midlertidig prosjekt som skulle avvikles, så jeg er usikker på om det er fullt så dramatisk som det representanten nå påstår.

Når det er sagt, er jeg opptatt av at vi gjør flere ting på en gang som både understøtter lærernes hverdag i klasserommet, og som kan bidra til mer lek og læring. Derfor er jeg opptatt av at vi utvider hvilke fag lærerne kan ta etter- og videreutdanning i, f.eks. mer praktiske og estetiske fag. Vi har nedsatt kvalitetsutvalget, som bl.a. skal se på hvordan det vi tester og måler i skolen, også kan trekke ressurser i den retning. Derfor er jeg opptatt av at vi skal sørge for å ha et etter- og videreutdanningssystem som vi får på plass i løpet av ikke altfor lang tid, som bidrar til å understøtte lærerens oppdrag i klasserommet. Jeg mener at det er viktig å tenke lek og praktisk læring i flere av skolens sfærer, ikke ene og alene gjennom lærerspesialistordningen.

Jan Tore Sanner (H) [11:03:51]: Statsråden svarte ikke på det jeg spurte om. Det er ikke slik at lærerspesialistordningen skulle avvikles, punktum. Tvert imot var det slik at den forrige regjeringen satte som mål at alle skoler skulle ha tilgang til en lærerspesialist i begynneropplæringen. Det tar tid å bygge opp den kompetansen. Flere universiteter brukte tid på å bygge opp kompetanse for å kunne utdanne lærere til å bli lærerspesialister i begynneropplæringen, nettopp fordi det er så viktig hvordan vi tar imot barna i 1. klasse, og at vi har kompetanse i skolen for å bidra til at flere knekker lese-, skrive- og regnekoden.

Jeg vet at statsråden har planer om å gjøre veldig mye annet, men det ligger mange år frem i tid, så jeg gjentar spørsmålet: Hvor smart var det å utvikle lærerspesialistordningen, særlig i begynneropplæringen?

Statsråd Tonje Brenna [11:04:54]: Det kan ikke være spesielt overraskende at en regjering som ikke består av Høyre, ikke lenger vil føre Høyre-politikk. Når det er sagt, mener jeg at ulike prosjekter vi har hatt til ulike tider som understøtter lærerens oppdrag i klasserommet, er bra. Det er viktig. Men hvordan denne debatten nå bærer av sted og går i retning av lesing og regning, viser kanskje hvorfor vi totalt sett har undervurdert lekens plass i skolen, særlig for de yngste elevene våre.

Jeg er opptatt av at alle unger skal kunne trives i skolen – enten de foretrekker å sitte med nesen dypt begravd i en bok, henge opp ned i et tre eller bruke skiftenøkkel eller lese Brett. Uansett skal det være rom for dem. Da er leken noe av det som binder de yngste årskullene sammen. Derfor mener jeg at å ha en god lærerutdanning, et godt etter- og videreutdanningstilbud og jobbe mer praktisk og variert i skolen, er viktige bidrag til nettopp det. Jeg vil advare mot å trekke opp en slags

motsetning mellom lek og læring i skolen og det at vi har en lærerspesialistordning, som vi har sagt at vi skal erstatte med en partsforankret ordning som skal bidra til kompetanse, men som ikke helt er det representanten Sanner selv valgte.

Jan Tore Sanner (H) [11:06:00]: Jeg er glad for at vi er enige om at skolen skal være preget av både læring og læring gjennom lek og praktisk og variert undervisning. Dette er nedfelt både i overordnet del og i læreplanen gjennom fagfornyelsen, som jeg hadde gleden av å fastsette.

Så er det ikke slik at lærerspesialistordningen bare er Høyre-politikk. Jeg er glad for at den hadde et klart flertall i Stortinget da vi fikk det gjennomført, men jeg merket meg også at det var sterke reaksjoner på at statsråden fjernet lærerspesialistordningen. Det førte til reaksjoner blant elevene, lærerne og lærernes organisasjoner. Utdanningsforbundet reagerte på at statsråden fjernet lærerspesialistordningen.

La meg snu på spørsmålet: Hvor lenge skal vi vente til det kommer en ny ordning på plass med nye karriereveier, som legger vekt på begynneropplæring?

Statsråd Tonje Brenna [11:07:12]: Det spørsmålet har jeg svart på en rekke ganger fra denne talerstolen. Planen er å ha et nytt system for etter- og videreutdanning på plass i løpet av 2025.

Når det er sagt, mener jeg også at representanten Sanner må ta inn over seg at det er gjort en del grep i norsk skole de senere årene på hans vakt som ikke akkurat har bidratt til mer lek på de første trinnene. For eksempel mener jeg at en del av den testingen, målingen og kartleggingen som den borgerlige regjeringen sto for og innførte, bidrar til å trekke ressurser i retning av det vi tester. Da er det sånn at når vi f.eks. aldri tester sløyd – jeg er tilhenger av at vi ikke tester sløyd – vil også ressursene i mindre grad trekkes i retning sløyd. Når vi tester bare de teoretiske fagene, trekkes ressursene i retning de teoretiske fagene. Når vi bestemmer at vi skal teste hvor godt elevene leser på 2., 3., 4., og 5. trinn, preger det selvfølgelig også 1. trinn. Derfor mener jeg at det er altfor enkelt å si at dette handler om lærerspesialistordningen. Dette handler om en rekke beslutninger, tatt på Jan Tore Sanners vakt, som knytter seg til å øke presset på læring for de yngste elevene våre. Det må vi ha med oss – sammen med evalueringen fra Oslomet – når vi ser på hvordan vi kan gjøre de første årene i barneskolen mer barnevennlig og sørge for at leken ivaretas på en god måte.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:08:26]: Jeg er glad for mye av det statsråden sier, ikke minst også glad for merknadene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i innstillingen. Jeg opplever for det første at de deler Kriste-

lig Folkepartis intensjon med forslaget, og at de langt på vei peker på en endring. At de ønsker å vente på evalueringen, kan jeg for så vidt forstå.

Kan statsråden si noe om hvordan hun har tenkt å følge opp evalueringen? Hvis den kommer i 2024, er planen da å fremme noen saker for Stortinget våren 2025?

Statsråd Tonje Brenna [11:08:56]: Jeg er glad for både forslaget og debatten vi får her, i lys av det. At vi 25 år etter en så stor og omfattende reform har en diskusjon om at intensjonen med reformen kanskje ikke er ivaretatt i dag, viser behovet for å gjøre dette på en helhetlig måte basert på kunnskap vi har om hvordan det står til i dagens skole. Vår felles ambisjon er jo å gjøre det bedre.

Det er litt tidlig for meg å si akkurat hvordan jeg kommer til å følge dette opp, men det jeg er helt sikker på, er både at dette vil skape engasjement i det videre – vi skal fortsette å diskutere det – og at formatet på oppfølgingen av rapporten avhenger litt av innholdet i den. Til nå ser bildet litt blandet ut. Det er ikke helt entydig hva som er tendensene. Kanskje får vi et tydeligere bilde av det når vi får den endelige rapporten. Jeg kan i hvert fall forsikre representanten om at jeg kommer til å følge opp dette, selvfølgelig også i dialog med Stortinget.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:09:50]: Takk for svar. Jeg er en av dem som blir litt oppgitt over at en bare peker på at en skal tilbake til sånn det var før. Det er jo ikke det som er poenget. Mitt og Kristelig Folkepartis poeng er at vi selvfølgelig må se på evalueringen, men også se på den kunnskapen som finnes internasjonalt. Meg bekjent starter de vel i Finland når de er sju år, og Sverige og Danmark har en førskoleordning for seksåringer og sånn sett begynner i første klasse når de blir sju år. Det er vel Island og Norge som lar barna starte når de er seks år. De internasjonale anbefalingene, bl.a. fra OECD, er at en ikke nødvendigvis skal starte tidligere, at det ikke nødvendigvis er løsningen for å lykkes bedre i skolen.

Mitt spørsmål er, når det nå er 25 år siden seksåringene begynte på skolen: Er det noe som tilsier at det var en suksess, og at elevene gjør det bedre senere, i sammenliknende internasjonale studier? Hvordan opplever statsråden det grunnlaget vi har, hvis vi ser tilbake?

Statsråd Tonje Brenna [11:10:48]: Det er noe av utfordringen her, at vi ikke har et entydig bilde eller den klare konklusjonen på hvordan det egentlig har gått, for den første helhetlige evalueringen kommer først nå.

Representanten viser til en del andre land og annen forskning. Jeg vil understreke at det er én ting som skiller Norge vesentlig fra de andre landene. Det er at i Norge går barna i barnehage. I løpet av de 25 årene som har

gått siden reformen ble vedtatt, har det skjedd en slags barnerevolusjon i dette landet, hvor barnehage har gått fra å være et tilbud til de få, og som har vært veldig dyrt for familiene, til å være et tilbud de aller fleste barn deltar i. Derfor er jeg stolt av at Arbeiderpartiet i regjering og gjennom to statsbudsjetter allerede har bidratt til å senke prisen på en barnehageplass vesentlig. Det er det motsatte av det den borgerlige regjeringen, som Kristelig Folkeparti selv var en del av, gjorde.

Jeg mener også at det er veldig kjærkomment å få en ny diskusjon om kontantstøtten, som er en av Kristelig Folkepartis hjertesaker, og som bidrar til å holde barn unna barnehagen. Barnehagen er en veldig viktig del av forberedelsene til både skole og det videre livet til barna våre. Det er en viktig grunn til at Norge skiller seg fra andre land på dette.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:11:53]: Det var en interessant retorikk. Hvis kontantstøtten bidrar til å holde barna unna barnehagen, og man får kontantstøtte fram til barnet er 16 måneder, sier jo statsråden at det er veldig viktig at også 14 måneder gamle barn er i barnehagen. Ja, de kan trives veldig godt i barnehagen – det er mange som har det veldig godt der – men foreldrene må jo kunne velge noe annet. Det er Kristelig Folkepartis utgangspunkt: De skal kunne ha en trygg og god barnehageplass, men også ha mulighet til å være hjemme, hvis de ønsker det.

Det var en avsporing. Poenget som jeg deler, er at vi har fantastisk gode barnehager, som betyr veldig mye. En interessant ting fra undersøkelsene er at når en ser på sjetten klasse, ser en at barn som har gått i mer akademiske barnehager, gjør det dårligere enn dem som gikk i barnehager som var preget av fri lek. Fri lek er gjennomgående svært viktig for barns utvikling og læring, både når de er bittesmå, og senere, når de begynner på skolen. Samfunnet er generelt sett mer organisert, med mer skjermbruk og annet som gjør at det blir mindre fri lek.

Spørsmålet er: Hva gjør statsråden for å sikre mer fri lek for disse barna?

Statsråd Tonje Brenna [11:12:56]: Statsråden skal ta imot denne rapporten, og gjennom det kommer vi til å få en diskusjon også om hvordan vi får mer fri lek. Spørsmålet om fri lek versus organisert lek har også en annen side, nemlig at jeg mistenker at våre lærere har blitt flinkere til å leke, og at det er et positivt bidrag for at også barn leker bedre – også i den delen av leken som er lærerinitiert.

Jeg vil ta representanten Ropstad med på en liten reise tilbake i tid, til den gangen Jens Stoltenberg var statsminister. Han satte i gang et prosjekt med å teste ut gratis kjernetid i barnehage i noen områder i Oslo, og så holdt man elevgruppene opp mot hverandre noen år se-

ner. Det viste seg at de elevene som hadde vokst opp i de familiene med lavest inntekt og det laveste utdanningsnivået, hadde absolutt mest igjen for å ha gått i barnehage. Det forteller meg at de gruppene som i dag mottar kontantstøtte, er de mest sårbare for å utsette å sende barna sine tidlig i barnehage, samtidig som det er det barna trenger mest. Så skolestartdiskusjonen bør også preges av hvorvidt barn går i barnehage eller ikke, og i Norge gjør de heldigvis det.

Presidenten [11:14:05]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Aud Hove (Sp) [11:14:14]: Dette har vore ein interessant debatt, og eg kunne ikkje dy meg for å ta eit lite innlegg heilt til slutt. Sjølv om ein ikkje kan lese i løpet av 1. klasse, kan ein likevel gjere det er bra på skulen.

No begynner eg å bli vaksen; eg begynte i 1. klasse i 1977. Då var det ein gut i klassa som sleit noko valdsamt med dei fleste fag heile barneskulen. Han jobba på, og i løpet av ungdomsskulen rasa han forbi resten av klassa. Han måtte berre ha litt meir tid for å få ting på stell. Ei som begynte i 1. klasse i 2000, altså heilt i starten av seksårsreforma, kunne både lese, skrive og rekne og var fantastisk flink til å teikne, og teikna dagen lang både heime og på skulen. Etter kvart, etter det fyrste året, har ho nesten ikkje teikna fordi ho var klar for norsk, matte og engelsk og blei litt skuffa fordi det blei for mykje fokus på teikning.

Poenget mitt med dette: Det fyrste året på barneskulen må ta omsyn til alle elevar, som kan vere veldig ulike i modninga. Leik, kreativitet, nysgjerrigheit og lyst til å lære – kanskje dei til og med må kjenne på det å kjede seg innimellom for å måtte finne på noko sjølve. Det fyrste året på skulen kan brukast på mange måtar. Representanten Ropstad var inne på mykje eg er einig i, men dette kan det bli tilrettelagt for i 1. klasse slik det er i dag. Vi må ha ein både bere- og verekraftig skule for elevane våre.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:15:50]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [11:15:55]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Kirsti Bergstø om sosial dumping i budbilbransjen (Innst. 232 S (2022–2023), jf. Dokument 8:74 S (2022–2023))

Presidenten [11:16:14]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:16:43] (ordfører for saken): Det er en glede å kunne være saksordfører for arbeidsfolks sikkerhet i næringen. Nå skulle gjerne statsråd Brenna vært her, for vi skal komme litt inn på behovet for å rekruttere flere sjåførere også, og den utdanningspolitikken som vår nye regjering har ført, men litt om det senere.

Først: Det er en samlet komité som virkelig er positiv til at ungdom kan velge seg sjåføreryrket som arbeidsliv og næringsvei i framtiden. Som komiteen også innledningsvis påpeker, kan et seriøst arbeidsliv for dem som jobber med transport, også bety bedre trafikksikkerhet for oss alle. Dette er et spørsmål om rettferdighet og ikke minst om liv eller død langs veiene våre. Derfor går komiteen grundig til verks og beskriver den utviklingen som har vært de siste årene i transportbransjen.

Vi har dessverre sett at det har vært betydelige utfordringer i deler av bransjen med sosial dumping, som gjør at folk ikke nødvendigvis har den lønnen som de fortjener for dette viktige arbeidet, ei heller ordentlige velferdsgoder og ytelser som vi andre i norsk arbeidsliv har som en viktig rettighet. Som vi påpeker, er dette en daglig arbeidsplass for over 100 000 mennesker over hele landet, og det utgjør i seg selv en veldig viktig del av det norske arbeidsmarkedet. Derfor understreker vi at den norske arbeidslivsmodellen skal fungere godt.

På slutten av innlegget vil jeg si litt på vegne av regjeringen og Arbeiderpartiet. President Joe Biden i USA har en viktig uttalelse. Han sier: Ikke fortell meg om dine verdier. Vis meg budsjettet ditt, så kan jeg fortelle deg hva du verdsetter.

Regjeringen Støre har jo gjort veldig tydelige prioriteringer innenfor transportområdet. En av de prioriteringene var 40 mill. kr som statsråd Nygård sørget for nettopp til tiltak for seriositet innen transportnæringen. Allerede i år er det 32 nye ansatte som skal ut i det ganske land for å sørge for å kontrollere biler og transportører, at arbeidslivet er på stell, at sikkerheten er i orden, og at varene kommer fram dit de skal. Vi kan bare se for oss hvor viktig dette er. Vi så bl.a. under koronaen i Storbritannia hvordan mangelen på sjåførere rett og slett førte til at butikkhyller ble stående tomme.

Dette er et tema som engasjerer komiteen, det engasjerer regjeringen, det engasjerer statsråden, og det engasjerer oss i Arbeiderpartiet. Vi er veldig stolte over den handlingsplanen som er lagt fram, som også omtaler nettopp de forslagene som er berørt her.

Erlend Larsen (H) [11:19:55]: Jeg kan love presidenten at denne saken engasjerer oss i Høyre, og vi synes også dette er en viktig sak.

Noen ganger vokser det opp ukultur i enkelte bransjer – ukultur som må lukes bort for å ta vare på et ryddig og velorganisert arbeidsliv. Representantforslaget fra SV har flere gode poeng som vi støtter. Ett av forslagene støtter vi direkte, og øvrige forslag avventer vi behandling av i departementet.

Vi i Høyre er opptatt av at vi skal ha et ryddig og velorganisert arbeidsliv i Norge. Det er viktig å bekjempe sosial dumping, og sosial dumping skal heller ikke være et konkurransefortrinn. Arbeidstilsynet gjør en viktig jobb, og vi er positive til økt kontroll og tilsyn med transportbransjen. Vi har tillit til at de selv prioriterer tilsyn innenfor de sektorene i arbeidslivet hvor Arbeidstilsynet mener de skal prioritere sitt tilsyn. Vi støtter derfor ikke SVs forslag på dette området.

I Høyre er vi opptatt av at trafikksikkerhet alltid skal ha førsteprioritet. Det er viktig å få på plass kjøre- og hviletid for nasjonal transport, og vi mener derfor dette arbeidet bør gjøres parallelt med implementeringen av kjøre- og hviletidsregler for internasjonal transport. De samme reglene bør gjelde uansett hvor tungt et kjøretøy er. 18 timer uten søvn er beregnet å tilsvare 0,5 promille. Trette sjåfører utgjør en trafikksikkerhetsrisiko fordi trette sjåfører blir mindre konsentrerte, noe som påvirker vurderingsevnen og reaksjonsevnen til sjåføren.

SVs forslag om å framskynde og utvide kjøre- og hviletidsreglene til også å gjelde nasjonal transport-, bud- og varebiler ned til 2,5 tonn er godt, men vi velger å følge resten av komiteen i å vente med lovendringen til felles-europeiske regler trer i kraft fra 2026.

Jeg er enig med SV i at kabotasje i turbilmarkedet er ødeleggende for en sunn konkurranse og at det rammer seriøse norske bedrifter. Samferdselsdepartementet har varslet at de vurderer om Norge skal legge til grunn en lignende eller tilsvarende tolkning som i Danmark. Arbeidet med denne vurderingen ble forsinket i departementet som følge av nødvendige prioriteringer under koronapandemien, og vi ser fram til å få en avklaring på dette spørsmålet.

Vi er enig med komiteens medlem fra SV i at HMS-kort ville være et godt bidrag for å gjøre budbilbransjen mer seriøs. Solberg-regjeringen tok et tilsvarende initiativ og innførte krav om HMS-kort for byggebransjen og renholdsbransjen, noe som har vært en suksess. Derfor

støtter vi SV i forslaget om å be regjeringen utrede og vurdere å innføre HMS-kort i varebilsektoren i løpet av 2024.

Med det tar jeg opp forslaget fra Høyre og SV.

Presidenten [11:22:40]: Representanten Erlend Larsen har tatt opp det forslaget han viste til.

Geir Inge Lien (Sp) [11:22:50]: Senterpartiet er oppteke av at vi skal ha eit ryddig og velorganisert arbeidsliv i Noreg. Det er difor viktig å kjempe mot sosial dumping i det norske arbeidslivet.

Arbeidarparti-Senterparti-regjeringa har lagt fram ein tiltaksplan mot sosial dumping i transportsektoren, der fleire av tiltaka er retta mot transportverksemd med varebil. Det vert ei styrking av tilsyn, kontroll og handheving av regelverket som følgje av dette, som Nils Kristen Sandtrøen var inne på, og det er vi veldig glade for.

Vi er kjent med at bransjen har allmenngjort minsteløn, men at talet på norske turbussar likevel er kraftig fallande. Senterpartiet meiner retten til å utføre kabotasje med turbil på midlertidig basis bør regulerast gjennom ein nasjonal definisjon av omgrepet midlertidighet. Det er difor gledeleg at regjeringa er i gang med dette arbeidet.

For Senterpartiet er det viktig at alle tilsette i transportbransjen er trygge, trivst på jobb og har eit skikkeleg arbeidsforhold. Det er etter Senterpartiets syn ein sjølv-sagt rett å kunne leve av jobben sin og ha familie, hus og heim. Difor er utviklinga med useriøse aktørar som skaper usikkerheit, frykt for dårlege arbeidsforhold, meir innleige og dårlegare tilknytning til arbeidsmarknaden, svært uheldig.

I regjeringa sin handlingsplan mot sosial dumping i transportsektoren for 2022 vert det vurdert ei ordning med HMS-kort. Erfaringa med tilsvarende ordningar i andre bransjar viser at dette bidreg til eit meir seriøst arbeidsliv ved å gjere det vanskelegare for useriøse, kriminelle aktørar å operere i Noreg, og det er svært bra. Senterpartiet er difor glad for det arbeidet regjeringa har sett i gang, og vi er veldig glade for fokuset som denne saka no får.

Mona Fagerås (SV) [11:25:04]: Politiet i Oslo uttalte til Klassekampen 4. juli i fjor:

«Vi har hatt god kjennskap til at det er en høy andel kriminalitet i bransjen, og at godt kjente multi-kriminelle nettverk har etablert seg i bransjen.»

Økokrim-sjefen uttaler at dette er en bransje «gjennomstyret av kriminalitet».

Når det gjelder budbilbransjen, er jeg redd for at regjeringens handlingsplan ikke er effektiv nok til å få kontroll over de problemene som er blitt løftet fram den siste tiden, særlig gjennom en rekke reportasjer i Klasse-

kampen. Det er synd at regjeringen i handlingsplanen kun legger opp til å gjøre et minimum av det EU pålegger oss å gjøre, og at regelendringene ikke skal skje før EU pålegger oss å gjøre disse endringene. Det er behov for større grep raskere.

I statsrådens brev til komiteen understreker han viktigheten av kontroll og håndheving for å sikre etterlevelse av regelverket. Vi er glad for at regjeringen ønsker å styrke Arbeidstilsynet, men jeg er redd for at 40 mill. kr ikke er tilstrekkelig. Arbeidstilsynet selv sier i sitt hørings svar til tariffnemnda at de er usikre på om de har ressurser til å følge opp allmenngjøringskravet dersom det skulle utvides til transport ned til 2,5 tonn. En viktig begrunnelse for at denne utvidelsen ikke ble gjennomført, var nettopp den uttalelsen fra Arbeidstilsynet. Dette er en klar indikasjon på at Arbeidstilsynet ikke har tilstrekkelige ressurser, og at det er behov for økte bevilgninger.

Regjeringen har i tråd med EUs mobilitetspakke foreslått å innføre krav til internasjonal godstransport med kjøretøy fra 2,5 tonn, men det hjelper ikke bud- og varebilsjåførere som kjører i Norge. EØS-avtalen står ikke i veien for å innføre kjøre- og hviletid for nasjonal transport. EØS-avtalen setter begrensninger for når vi kan innføre særskilte norske krav for internasjonal transport.

Jeg har forståelse for at saken skal gjennom alminnelige høringsprosesser, men jeg mener det ikke står i veien for å sikre raskere innføring – før 2026. Forholdene i budbilbransjen er så alvorlige at man ikke kan vente til 2026 med å rydde opp i en såpass lovløs bransje.

Jeg tar dermed opp de forslagene SV står bak.

Presidenten [11:28:02]: Representanten Mona Fagerås har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Mimir Kristjánsson (R) [11:28:11]: Det er noe som er alvorlig galt i den norske transportsektoren når det gjelder å ta vare på de ansatte som jobber der, og deres lønns- og arbeidsforhold. Gjennom en rekke avsløringer har avisen Klassekampen vist hvordan de som jobber i budbilbransjen, utnyttes på det groveste. De har knapt en lønn å leve av, og de har veldig liten eller ingen trygghet for eget arbeid.

Dette er så alvorlig at Kripós nylig valgte ut den organiserte kriminaliteten i budbilbransjen som en av de åtte sentrale kriminelle truslene mot det norske samfunnet – sammen med gjengkriminalitet, sammen med dataangrep, sammen med alt dette. Så alvorlig er det at Kripós sier forholdene i bransjen er blant de åtte farligste truslene for det norske samfunnet på den kriminelle fronten de neste årene. Da kan man spørre seg om man kan vente til 2026 med å ordne opp i det. Hvis man i denne salen f.eks. hadde foreslått at vi skulle vente til

2026 med å ordne opp i gjengkriminaliteten i Oslo øst, tror jeg de fleste hadde syntes det var relativt absurd. Det er dessverre et eller annet med kriminalitet i arbeidslivet som gjør at man av og til tenker det ikke er like alvorlig som annen kriminalitet, eller at det ikke haster like mye eller må møtes like kraftfullt som all annen kriminalitet i samfunnet.

Jeg er veldig glad for de initiativene som regjeringen har tatt på dette området, og de skal få ros for dem, men de burde skynde seg raskere, og de burde ha gjort mer. Det er spesielt at man har valgt å stoppe en del av disse reglene på 2,5 tonn, når mange av de budbilene som er mest alvorlig rammet av kriminelle forhold, er under den vekten. Det er spesielt at man har lagt fram handlingsplaner, men at en del av de tingene man har ønsket å innføre, f.eks. en ordning med HMS-kort, er langt unna, og vi er ute av stand til å vite når det kommer på plass.

Jeg er også glad for at regjeringen har styrket Arbeidstilsynet, men i arbeids- og sosialkomiteen, der jeg sitter, pleier vi å vedta nye oppgaver til Arbeidstilsynet en gang i uken. Selv om de får budsjettknopper, er jeg redd det må komme stadig flere millioner på banen når Arbeidstilsynet ender opp med å få mer å gjøre og mindre penger til å gjøre jobben, for nå vedtas det nye og gode regler for arbeidslivet i et forrykende tempo. Da må verktøyene som skal følge dette opp, også være på plass. Da trengs det en ytterligere styrking av Arbeidstilsynet for å få det til.

Dette er uverdige og kriminelle forhold som vi ikke skal ha i det norske arbeidslivet. Vi må møte det med full kraft, og da nytter det ikke å vente på EU. Det nytter ikke å dra ut ting til 2026, og det nytter ikke å gjøre det halvveis. Derfor støtter Rødt de forslagene som SV har fremmet i saken, og vi håper regjeringen velger å gi full gass og trække pedalen i bønn på dette feltet framover.

André N. Skjelstad (V) [11:31:28]: Det er innimellom litt fascinerende at desto høyere stemme en bruker, desto mer tempo tror en at det blir, men det er ikke bestandig sånn.

Jeg er veldig enig i at Arbeidstilsynet har en viktig oppgave her. Det at det er en uverdighet i budbilbransjen, er det ikke så mye tvil om. Samtidig har vi en høring på gang her, som også statsråden peker på i sitt svarbrev til komiteen. Det er nødvendig å gjøre dette skikkelig, for nettopp gjennom å få gjort det skikkelig, har vi også muligheten til å få bukt med det.

Venstre støtter opp om forslaget vi har sammen med Høyre og SV vedrørende HMS-kort, som vi tror er en viktig bit å få på plass. Det er litt overraskende at resten av komiteen ikke stiller seg bak det, men vi kommer uansett til å stemme for vårt forslag, sammen med Høyre og SV.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:32:47]: Jeg deler representantenes engasjement for å sikre et trygt og anstendig arbeidsliv i Norge. Det er nettopp derfor vi har lagt fram handlingsplanen mot sosial dumping i transportsektoren. Hovedinnholdet i representantenes forslag inngår som tiltak i denne planen. Det som i all hovedsak skiller disse forslagene fra tiltakene i handlingsplanen, er at forslagene i stor grad forskutterer resultater av de alminnelige vurderinger og beslutningsprosesser og setter krav til frister det kanskje ikke vil være mulig å overholde.

Regjeringen er allerede godt i gang med å gjennomføre disse tiltakene. Arbeids- og inkluderingsdepartementet informerer om at arbeidet med å vurdere innføring av HMS-kortordning for varebiltransporten er i gang og vil bli gjennomført i henhold til de krav og rutiner for utredninger som gjelder.

Regjeringen har avsatt 40 mill. kr til Statens vegvesen til oppfølging av handlingsplanen, som da særlig går til å ansette flere kontrollører. Eventuelle økte bevilgninger til Arbeidstilsynet må vurderes i de alminnelige budsjettprosessene.

Statens vegvesen har allerede fått i oppdrag å utvide kjøre- og hviletidsreglene til også å gjelde nasjonal transport med varebil med tillatt totalvekt mellom 2,5 og 3,5 tonn. Dette arbeidet gjøres etter tidsrammer som kreves for forsvarlig prosess.

For de yrkesgruppene som har allmenngjort lønn, finnes det allerede regelverk som pålegger transportkjøpere ansvar for å sikre at lønnsbestemmelser etterleves. I tillegg er Statens vegvesen i gang med å klargjøre hvilket ansvar transportkjøpere skal ha for å sikre at også regler om arbeidstid for sjåfører etterleves. Forslaget til slike regelverksendringer skal sendes på høring allerede denne våren.

Når det gjelder forslaget om å definere midlertidig kjøring i turbilmarkedet, viser jeg til at vi har utlyst et utredningsoppdrag for å kartlegge hvilke konsekvenser en tolkning av midlertidig persontransportkabetasje vil ha for transport- og reiselivsnæringen.

Jeg er glad for å kunne si at vi allerede er godt i gang med å gjennomføre de tiltakene representantene foreslår, og sånn sett kan man ønske representantene og partiet SV velkommen etter, men en del av dette arbeidet er selvfølgelig tidkrevende, og selv om vi alle ønsker at dette skal komme raskt på plass – som også flere har tatt til orde for i salen her i dag – er det viktig at de alminnelige utredningsprosessene følges, slik at vi finner gode og bærekraftige løsninger.

Presidenten [11:35:19]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Larsen (H) [11:35:32]: Disse regjeringspartiene gikk til valg på å finne handlingsrommet innenfor

EU-regelverket, EØS-regelverket. Vi støtter regjeringen i at man følger EU-reglene når det gjelder innføring av den ene saken her. Men når det gjelder HMS-kort, er ikke dette helt nytt, for det har vært innført i byggebransjen og innenfor renholdsbransjen tidligere, så man har en del erfaring. Vi støtter absolutt at det skal utredes, og at man skal være grundig, for all del, men hva er det som gjør at man trenger så lang tid på å innføre et HMS-kort som vil sikre en bedre og mer renslig transportbransje?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:36:15]: I motsetning til Høyre og den foregående regjeringen så gjør denne regjeringen noe med dette feltet. Vi innfører nå en handlingsplan og er godt i gang med å gjennomføre, og vi utreder selvfølgelig de tiltakene som skal gjennomføres. Det tror jeg alle er tjent med at vi gjør. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har informert om at arbeidet er i gang når det gjelder HMS-kort, og det vil bli gjennomført i henhold til de krav og rutiner som utredningsinstruksjonen krever.

Erlend Larsen (H) [11:36:41]: Det var en noe frekk start fra statsråden her, at i motsetning til foregående regjering så gjør denne regjeringen noe. Det var den foregående regjering som innførte HMS-kort for byggebransjen og renholdsbransjen, mens statsråden understreket at denne regjeringen lager planer. Det er ikke gjennom planer man gjør noen ting. Planer er et overordnet viktig verktøy, naturligvis, men når forventer statsråden at et HMS-kort vil være klart?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:37:07]: Som jeg svarte i mitt foregående innlegg, er Arbeids- og inkluderingsdepartementet godt i gang med det arbeidet. Hva jeg sa i mitt forrige replikkvar, var at denne regjeringen gjør noe med de utfordringene som er i transportbransjen. Det er ikke nytt at det er utfordringer i denne sektoren. Det har vi tatt tak i, motsetning til det Høyre klarte i sine åtte år.

Mona Fagerås (SV) [11:37:38]: Jeg synes det er merkelig at statsråden sier velkommen etter til SV når han ikke vil innføre disse reglene før i 2026 – om tre, kanskje fire, år. Jeg vil minne statsråden om at sjefen i Økokrim uttalte til Klassekampen 19. september i fjor at budbilbransjen er gjennomsyret av kriminalitet, og at budbilbransjen er kjent for politiet fra annen type kriminalitet. Det finnes elementer av gjengkriminelle og narkotikakriminelle, og de kan bruke budbilvirksomheten til å hvitvaske profitt fra annen type kriminalitet.

Yrkestrafikkforbundet skriver i sitt høringsvar at samtlige fem forslag er nødvendige for å få ryddet opp i bransjen. Hvorfor vil ikke statsråden da støtte dem? Tar

Yrkestrafikkforbundet feil i sine analyser? Og er det ikke rart at man må vente hele tre, kanskje fire, år for å få dette på plass?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:38:42]: Jeg synes det er merkelig å forsøke å framstille denne planen som passiv, og forsøke å trekke ut ett element og si at hvis man ikke gjør det innen 2026, leverer man ikke på det som er hovedutfordringen her. Vi setter jo allerede nå i gang arbeidet med å se på bestemmelser knyttet til løyvekrev for denne kjøretøygruppen, og ved innføring av løyvekrev vil det også kunne stilles krav om økonomisk evne, fagkompetanse og etablering i EØS-stat, for å nevne noe. Vi har også allerede satt av 40 mill. kr til økt kontrollvirksomhet, og vi er godt i gang med å gjennomføre flere av disse tiltakene. Forsøket på å karakterisere dette som passivt og for dårlig synes jeg SV burde holde seg for gode til.

Mona Fagerås (SV) [11:39:22]: Det er jo ikke bare SV som sier at dette er for dårlig. Fellesforbundet, som organiserer arbeidstakere i alle deler av transportbransjen, støtter også helhjertet alle forslagene som fremmes i dette representantforslaget. Særlig framhevet de viktigheten av å begrense kabotasje i turbilmarkedet så raskt som mulig – så raskt som mulig. De sier at dette er viktig å få på plass i løpet av 2023. Tar Fellesforbundet også feil i sine analyser av behovet for å begrense kabotasje i turbilmarkedet? Hvis ikke: Hvorfor vil ikke statsråden støtte det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:40:09]: Dette er å slå inn åpne dører, for de samme forbundene har jo varmt sluttet opp om vår handlingsplan, og alle de tiltakene SV berører, er omtalt i vår handlingsplan. Vi er nå i full gang med å gjennomføre og utrede hvordan det skal gjennomføres. Selvfølgelig er det slik at disse organisasjonene støtter det SV sier, på lik linje som de har støttet handlingsplanen. SV har ikke funnet opp noen nye tiltak i sitt forslag, de har bare foreslått å gjennomføre noe på et tidligere tidspunkt, men det er nå slik at vi må utrede ting når vi skal gjennomføre ny politikk.

Presidenten [11:40:37]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Presidenten har gitt seg selv en smekk for å slurve første gang representanten Nils Kristen Sandtrøen ble introdusert i debatten – presidenten kom til å si «Nils Kristian».

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:40:58]: Det går veldig bra, president. Jeg er vant til å bli kalt det på skirenn fra jeg var liten, så det er tilgitt og mer enn det!

Jeg tenkte jeg kunne si noen ord til slutt og oppsummere litt, i hvert fall slik det ser ut så langt, for det har vært en veldig fin runde. Det er ikke hver dag at vi i Arbeiderpartiet lytter til partiet Venstre i en arbeidslivsdebatt, men representanten Skjelstad hadde et fint utsagn. Han sa at det er ikke sikkert at det blir mer fart jo høyere stemme en har. Da tenkte jeg på den veldig fine scenen i Flåklypa hvor de virkelig får fart på maskineriet, og Ludvig litt sånn stillferdig kobler boksen og bilen skyter av gårde. Sånn er det blitt med dagens regjering også. Nå skyter vi fart og er av gårde på felt etter felt. Det er som et fotballag der alle spillerne går i takt og i angrep.

Jeg skal gi noen eksempler på det. Til Fagerås: Vi var innom statsråd Nygård og 40 mill. kr til Statens vegvesen, noe som kommer i tillegg til Arbeidstilsynet. Statsråd Borten Moe sørget bare etter noen få måneder for at folk med realkompetanse også kan bli sjåførlærere, slik at vi får dem som virkelig kan faget i praksis, til å lære opp nye arbeidstakere i næringen. Det er praktisk viktig. Så har vi eksempelvis statsråd Mehl, som har fått effektuert en norsk-svensk politistasjon som allerede avdekker massiv grensekriminalitet innenfor transport. Det har vært så effektivt. De tallene er litt skremmende når det gjelder hvor mye som smugles, og hva som har skjedd tidligere, men det skal bli en etterlevelse og håndheving. Det er så viktig å se at vi jobber i takt på dette feltet. Kristjansson ville ha full gass og tråkke pedalen i bann. Det er jo egentlig akkurat det som har skjedd. Det har kanskje vært litt mer som med Ludvig, at vi ikke snakker nok om det, men her skjer det altså på område etter område.

Jeg vil avslutningsvis komme inn på det med utdanningspolitikk – for det er så viktig, og det lovte jeg egentlig statsråd Brenna før hun gikk – bare for å utdype hvordan vi tenker når det gjelder det viktige punktet. Det er å sørge for at det er reell praktisk erfaring blant lærerne våre. Der er vi veldig inspirert av tidligere utdanningsminister i Danmark, Mattias Tesfaye fra Socialdemokraterne. Han har skrevet en bok som heter «Kloge hender». Det er jo det som er så viktig når vi utdanner folk, at folk som har levd et langt liv på veiene, kan bidra til å lære opp neste generasjon. Det har vi veldig tro på. Det går egentlig en bru fra den saken vi behandlet her om praktisk skole, til det å sørge for et seriøst arbeidsliv, som vi tenker er en veldig ny måte å drive samfunn på, både utdanningspolitikk og arbeidsliv, progressivt og framtidsrettet, til det beste for arbeidstakerne og sikkerheten på veiene, og at vi skal være en velferdsstat der en har en lønn å leve av.

Tusen takk for en god debatt. Vi står på sammen videre – her skal det bli Il Tempo Gigante og vei i vellinga.

Presidenten [11:43:55]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [11:43:58]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Lars Haltbrekken om minipris på tog (Innst. 225 S (2022–2023), jf. Dokument 8:75 S (2022–2023))

Presidenten [11:44:19]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Jone Blikra (A) [11:44:47] (ordfører for saken): Først vil jeg få takke komiteen for godt samarbeid og viser til at i denne saken er det – bortsett fra Sosialistisk Venstreparti – en samlet komité som står bak tilrådingen. Mindretallet vil selv begrunne sitt standpunkt og løfte sine forslag.

Jeg tror ikke jeg strekker det langt om jeg hevder at hele komiteen er opptatt av et billett- og pristilbud som tjener kundene, og som gir et best mulig utgangspunkt for å bruke tog som reisealternativ.

Gjennom trafikkavtalene som er inngått med de ulike togoperatørene, er det pålegg om å tilby rabatter. Dette innebærer 50 pst. rabatt for barn og honnør samt 40 pst. rabatt på periodebilletter for studenter. Vi kan mene mye – og det gjør vi – om hvordan togtilbudet er rigget og styrt. Komiteens flertall er opptatt av at ut fra det gjeldende systemet med trafikkavtaler vil det å innføre et krav om minipris være i strid med prinsippene i avtalene. De ulike togoperatørene kan tilby kommersielle rabatter på eget initiativ som en del av sin driftsstrategi. Når det i tillegg viser seg at det er liten etterspørsel etter gjennomgående lavprisbilletter på strekningen dette ikke tilbys i dag, vil det være en relativt stor kostnad for staten sett i forhold til antall billetter det vil gjelde.

Trond Helleland (H) [11:46:29]: Vi slutter oss til saksordføreren kloke vurdering av saken og tenker samtidig at dette er et klassisk eksempel på – jeg vet ikke om en kan bruke Flåklipa-terminologi, men – en sak som har vært en høne og blitt til noen fjær.

Særlig representanten Sandtrøen har vært veldig opptatt av minipris og brukt eksempler fra Telemark til Rørosmartnan og forskjellige andre eksempler på klas-

siske togstrekninger som veldig mange av hans bekjente vil ta, og så har det blitt så fryktelig mye dyrere etter jernbanereformen. Da synes jeg det er betimelig å sitere statsråden som i sitt svarbrev 15. februar 2023 svarer på dette spørsmålet fra Mona Fagerås, som naturlig nok tar opp dette, for det har blitt framhevet som en veldig stor hindring for å ta tog i Norge. Statsråden svarer dette:

«Etter min vurdering er det ikke grunnlag for å hevde at det generelt sett har blitt dyrere å reise med fjern tog i Norge etter jernbanereformen.»

Da må en nok reise lenger enn til Flåklipa for å få et svar som tilfredsstillende den retorikken representanten Sandtrøen har brukt i mange debatter her i salen, i debatter i radio og andre plasser. Jeg konstaterer at det naturligvis må være slik at også de konkurrerende aktørene til Vy tilbyr normale honnørrabatter, billigere for barn osv., og det gjør de. Så er det åpenbart liten etterspørsel etter disse miniprisbillettene som går på tvers av ulike togoperatører. Kostnadene ved å skulle innføre dem er ifølge Jernbanedirektoratet – og bekreftet av departementet – for høye til at det svarer seg. Vi er godt fornøyd med å ha fått noen klare svar fra statsråden som har tatt ned retorikken fra representanten Sandtrøen.

Presidenten [11:48:49]: Presidenten er fristet til å si at hvis en skal finne noe helt nytt, må en kanskje se til Reodor Felgen.

André N. Skjelstad (V) [11:49:14]: Det har vært mange sitater fra den forrige runden komiteen hadde i Innlandet – jeg skal ikke legge opp til altfor mye retorikk mot representanten Sandtrøens innlegg. Jeg var for så vidt ikke så uenig i alt, men det er dog sånn at egget har blitt til fjær.

Det er gode intensjoner i denne saken, og det som saksordføreren var inne på i sitt innlegg, deler jeg, men som også forrige taler pekte på, oser det ganske stor mistillit av hele saken fra Sosialistisk Venstreparti når det gjelder jernbanereformen. I svarbrevet, som også ble vist til av representanten Helleland, går det fram at det ikke går an å si at konkurranseutsettingen har gjort at det har blitt noe dyrere – tvert imot.

Jeg tror ikke det er mange her i salen som ikke ønsker en lavere pris på jernbanen. Dette viser også til det som er svaret fra statsråden, at det ikke er noe grunnlag for å si at det har blitt dyrere på grunn av konkurranseutsetting – heller tvert imot.

Avslutningsvis blir det slik som jeg leste da jeg var på den komitéturen i Innlandet, og som oppsummerer dette, at «Gud velsigne vår Herre». Jeg tror det dekker ganske godt for denne debatten.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [11:51:24]: Dette kan jo bli spennende. Jeg har ikke så mye erfaring med tog. Nå

har jeg vært en tur i Innlandet, i Alvdal, og sett litt på hvordan det er der, og sett litt på hvordan Reodor Felgen fikk det til. Jeg skulle ønske at vi hadde litt mer «trøkk» litt lenger nord når det gjelder sånne ting, men det kommer vel. Det blir etter min tid i hvert fall.

Jeg konstaterer at statsråden sier at vi bruker ganske mye penger på tog, og at hver enkelt togreise koster litt. Jeg tror vi må gå inn og se litt på hvordan vi bruker pengene totalt innenfor samferdsel. Så har jeg lyst til å si at mellom Dovre og Nordlandsbanen er det relativt billig, der er det jo minipriser – hvis jeg ikke tar helt feil.

For egen del har jeg lyst til å minne om at det er store forskjeller på pris når man skal reise i hele landet. Jeg kan nevne at en tur fra Alta til Oslo for en familie på fire for å møte oss på Stortinget, kommer på flere titalls tusen kroner. Da er det klart at det begynner å bli litt rart når vi ytterligere skal sette ned disse relativt lave prisene vi har på tog.

At minipris på tog forsvant, er kanskje en konsekvens av jernbanereformen og anbudsutsettelsen på de ulike strekningene.

Mona Fagerås (SV) [11:53:35]: Jeg har lyst til å starte med å si at jeg ikke tror Il Tempo Gigante ville brukt over fire år på å gjennomføre noe. Det var bare en kommentar til forrige sak.

Det er på tide å få tilbake den gjennomgående miniprisbilletten, slik at det kan bli rimeligere å reise langt med tog. Før jernbanereformen ble miniprisbillettene på tog beregnet fra stasjon til stasjon. Det tror jeg ingen her kan nekte for. Da Stortinget vedtok en konkurranseutsetting av persontransporten på jernbane, ble det lagt vekt på at passasjerene skulle sikres en kvalitet som var minst like god, eller et bedre tilbud. Det var også et uttalt mål at konkurranseutsetting skulle bidra til økt kundetilfredshet.

Vi i SV mener det er rimelig å sørge for at det ikke skal bli dyrere å reise med tog for folk som bor utenfor de store byene, og som kanskje må bytte togselskap. Før kunne man, som representanten Nils Kristen Sandtrøen flere ganger har vist til, ta toget fra Sandefjord til Røros på én og samme miniprisbillett. Dette er ikke lenger mulig fordi man reiser mellom ulike togselskaper som ikke samarbeider om å opprettholde et slikt tilbud. Det medfører at kundene må betale dobbel minipris hver gang de reiser med ulike togselskap, noe som igjen betyr at det blir enda vanskeligere for folk å reise langt med tog dersom man må bytte togselskap underveis.

Det var bekymringer knyttet til hva som ville skje med billettprisene på disse togreisene allerede i forbindelse med behandlingen av jernbanereformen. Da ble det vist til at togselskapene kunne velge å samarbeide om å tilby gjennomgående billetter. Historien har vist at

dette gjør de ikke. Vi i SV mener derfor at regjeringen bør vurdere å pålegge selskapene krav om samarbeid for å opprettholde minimum det samme tilbudet som var før jernbanereformen.

I Stortingets behandling av jernbanereformen ble det vektlagt at passasjerene skulle sikres et minst like godt eller bedre tilbud enn før. Manglende samarbeid mellom togselskapene om gjennomgående billetter til minipris er et eksempel på at tilbudet til de reisende på tvers av togselskaper har blitt dårligere etter konkurranseutsettingen av jernbanen, stikk i strid med det Stortingets behandling skulle tilsi.

Til representanten Trond Helleland vil jeg si: Lite etterspørsel etter gjennomgående miniprisbilletter er det fordi det ikke eksisterer.

Jeg tar med det opp SVs forslag.

Presidenten [11:56:39]: Representanten Mona Fagerås har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:56:51]: I likhet med komiteen er jeg opptatt av at det skal være enkelt å reise med tog. Da er det viktig at vi lytter til kundene og innfører tiltak som er viktige for de reisende. Før konkurranseutsettingen av togtilbud, hadde NSB og senere Vy et tilbud der noen billetter på lange reiser hadde en kommersiell rabatt som ble kalt «minipris». Prisnivået på reiser som omfattet flere fjerntogstrekninger, var imidlertid en del høyere enn på reiser som var begrenset til én strekning.

Forslaget om å gjeninnføre gjennomgående minipris innebærer å innføre en kommersiell rabatt på lange – til dels meget lange – togreiser. De omfatter i enkelte tilfeller flere fjerntogstrekninger som betjenes av ulike operatører. På Dovrebanen og Nordlandsbanen tilbyr SJ Norge allerede gjennomgående lavprisbilletter tilsvarende minipris i dag. På Bergensbanen og Sørlandsbanen har kun 2–3 pst. av fjerntogkundene et reisemønster hvor det kan være aktuelt med minipris som omfatter begge strekningene. Jernbanedirektoratet har dermed konkludert med at behovet for å innføre slike billetter er meget lavt. Den faglige tilrådingen fra direktoratet er at kostnadene ved å innføre et slikt krav overstiger nytten og er i strid med grunnleggende prinsipper i trafikkavtalene.

I trafikkavtalene har Jernbanedirektoratet pålagt togoperatørene å tilby sosiale rabatter, som honnørrabatt og barnebilletter. Utover ordinære priser og sosiale rabatter står togoperatørene selvfølgelig fritt til å tilby kommersielle rabatter, eksempelvis minipris eller familierabatt. Å stille krav til togselskapene om å gjeninnføre gjennomgående minipris vil derfor være i konflikt med avtalen om at togoperatørene skal kunne tilby kommersielle rabatter på eget initiativ for å øke sine inntekter.

Min vurdering er at vi må være nøysomme med hvordan vi forvalter fellesskapets ressurser. Vi bruker allerede betydelige offentlige midler på å subsidiere hver eneste togreise, og det er ikke tilrådelig å bruke ytterligere midler på å redusere billettprisene, særlig ikke når det gjelder en så liten gruppe, når behovet for dette vurderes til å være så lavt. Derfor tilrår jeg at det ikke stilles slike krav.

Presidenten [11:59:18]: Det blir replikkordskifte.

Trond Helleland (H) [11:59:29]: Jeg synes statsråden har en klok tilnærming til dette. Han refererte litt til sitt eget svarbrev til Stortinget når det gjaldt etterspørselen. Der står det at før konkurranseutsettingen var det kun 2–3 pst. av fjerntogkundene på Bergensbanen og Sørlandsbanen som hadde et reisemønster hvor det var aktuelt med gjennomgående reiser. Så står det i neste setning – og det er litt viktig å huske på – at reisetiden mellom Trondheim og Bergen/Stavanger vil være 15–16 timer med tog. Vi er alle kjent med at det går en del fly mellom disse byene. Her synes jeg på en måte SV prøver å lage et problem av noe som ikke er et problem. Jeg lurar på om statsråden er enig i at det å skulle pålegge slike billetter vil være helt feil.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:00:27]: Med utgangspunkt i hva jeg har sagt i mitt hovedinnlegg, og også svaret til Stortinget, mener jeg at det å pålegge vil være feil. Jeg mener åpenbart at togselskapene bør forsøke å innrette seg slik at de har rabatter, men det må være kommersielle vurderinger hvordan de tenker om å prise den kapasiteten de har, så det er jeg enig med representanten Helleland i.

Trond Helleland (H) [12:00:50]: Da kan jeg jo snu på flisa og si at dersom Go-Ahead og SJ f.eks. ble enige om et samarbeid der de kunne tilby en gjennomgående miniprisbillett eller rabattert billett fra f.eks. Kristiansand til Trondheim, er det ingenting i regelverket eller i trafikkavtalene som er inngått, som er til hinder for det, eller om Vy på Bergensbanen vil inngå et samarbeid med en av de to andre aktørene, er det altså ingenting i veien for det. Eller vil det være i strid med de inngåtte trafikkavtalene?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:01:26]: Med noe forbehold må jeg si at jeg er ganske sikker på at det ikke er noe formelt i veien for det, men det skal dog sies at når man har ulike selskapsstrukturer, vil nok insentivene til å gjøre den type valg være mindre enn de ellers ville vært.

Mona Fagerås (SV) [12:01:53]: Jeg har lyst til å minne ministeren om at en også subsidierer bilreisende med ganske så svinedyre motorveier.

Jernbanedirektoratet skriver i en besvarelse fra 2022 om sømløs reiseplanlegging og billettering at reiser som involverer to eller flere togselskaper, er blitt dyrere for kundene. Jernbanedirektoratet skriver videre at

«på minipris og oppgraderte billetter blir nå pris + pris lagt til grunn. Det vil i praksis si at kundene mister 'lengde-rabatten' som gjør at hver km blir billigere jo lenger du reiser».

Et aktuelt tiltak for å fikse dette – og det er det ikke SV som sier, men altså Jernbanedirektoratet – er at togselskapene sørger for at kunden får lengderabatt, og at det er særlig når det gjelder minipris at det er aktuelt å gjøre dette.

Mener ministeren det er uklokt å lytte til Jernbanedirektoratet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:03:01]: Det vil ofte være klokt å lytte til fagmyndigheter, men det må jo gjøres en totalvurdering av hvorvidt det er riktig å subsidiere ytterligere for en veldig, veldig smal kundegruppe. Det er riktig påpekt at det er med tog som det er med mange transportformer i Norge, at vi bruker statsens midler på å få det til å fungere. Jeg er likevel veldig usikker på om dette er et målrettet og godt nok tiltak til å forsvare å bruke fellesskapets midler på det.

Mona Fagerås (SV) [12:03:43]: Det vil si at statsråden skal lytte til Jernbanedirektoratet, og det vil han i dette tilfellet ikke gjøre. Så sier statsråden at det er en smal kundegruppe. Kan ikke det komme av at så lenge man ikke har dette tilbudet – at tilbudet ikke eksisterer – er det få som etterspør det? Kan man ikke sammenligne med den etterspørselen som var før jernbanereformen, og se om dette stemmer? Vil ministeren prøve å se på disse tallene for å se om dette virkelig er et tilbud som ikke blir etterspurt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:04:24]: Vi har gjennom disse operatøravtalene pålagt selskapene en rekke andre rabattstrukturer som jeg mener er viktigere, altså de sosiale rabattene, og det er kjempeviktig at man har det. Så mener jeg det må være opp til togselskapene å vurdere eventuelle andre typer prissamarbeid eller prisreduksjoner. Jeg tror ikke det vil være riktig bruk av samfunnets ressurser å pålegge at man bruker dem på ordninger av typen minipris. Slik jeg har forstått det – og jeg må ta forbehold om det – har det heller ikke vært veldig utbredt bruk av det før denne reformen.

Presidenten [12:04:58]: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Jone Blikra (A) [12:05:19]: Det er gode innlegg, som egentlig understreker at vi, dvs. hele komiteen, er opp-tatt av et godt togtilbud. Det er nok viktig også å nyan-sere noe, selv om vi i denne saken ikke støtter SV i for-slaget om minipris. For eksempel i mitt eget fylke, Tele-mark, har vi over tid opplevd, ved Go-Ahead, at både tilbud og antall stoppesteder har blitt redusert i forhold til det tilbudet man hadde før, så det er noe nyansert.

Som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg, mener vi mye og mangt om hvordan togtilbudet er rigget og styrt. Den overordnede debatten om hvordan jernbanen skal or-ganiseres og bør organiseres, kommer vi helt sikkert til-bake til. Her er det mye spennende og mye som endrer seg. Et lite eksempel: Vår tidligere statsminister Solberg omfavner nå Flytoget og er bekymret for framtiden. I 2018 ønsket den samme Solberg å selge Flytoget, og det var egentlig bare flaks, og ikke politikk, som førte til at Flytoget i dag ikke eies av et kinesisk selskap.

Presidenten [12:06:24]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sakene nr. 9 og 10 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 9 [12:06:32]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Repre-sentantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Torgeir Knag Fylkesnes og Stina Baarne Hassel om en bedre støtteordning for organisasjoner og frivilligheten (Innst. 249 S (2022–2023), jf. Dokument 8:49 S (2022–2023))

Sak nr. 10 [12:06:53]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Repre-sentantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en redningspakke til frivilligheten (Innst. 248 S (2022–2023), jf. Dokument 8:86 S (2022–2023))

Presidenten [12:07:12]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til med-lemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter inn-legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [12:07:51] (ordfører for sake-ne): Jeg vil først få lov til å takke komiteen for et godt samarbeid i disse sakene. Dette er noe vi sier i nesten alle saker, men i disse sakene har det faktisk vært et vel-dig godt samarbeid. Det har vært til dels veldig stor enighet, noe som er veldig bra for det videre arbeidet med å styrke frivillige lag og organisasjoner og deres mulighet til å drive sitt arbeid og sine aktiviteter fram-over.

Komiteen har levert innstilling for hver av disse sa-kene, men som presidenten nettopp redegjorde for, er debatten i dag lagt opp til en felles debatt for begge sake-ne. I saken fra SV, om en bedre støtteordning for organi-sasjoner og frivilligheten, er det spesielt stor enighet i komiteen om veldig mange av merknadene, og hele ko-miteen stiller seg også bak de tre forslagene som er frem-met med bakgrunn i representantforslaget. I tillegg fremmes flere forslag fra ulike mindretall i komiteen.

I saken fra Kristelig Folkeparti, om en redningspak-ke til frivilligheten, stiller flertallet i komiteen, Arbeider-partiet, Senterpartiet og SV, seg bak innstillingen om ikke å vedta forslagene i dette representantforslaget. Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har i komiteen fremmet et av de opprinnelige forslagene i represen-tantforslaget fra Kristelig Folkeparti.

Jeg tenker at jeg heller kommer tilbake til Høyres synspunkter i disse sakene i et senere innlegg, men jeg håper vi får en god debatt her i dag.

Jeg tar opp de forslagene Høyre er med på.

Presidenten [12:09:31]: Representanten Turid Kris-tensen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [12:09:50]: Eg er glad for at forslagsstillarane fokuserer på frivilligheita og beho-vet for forenkling, i Dokument 8:49 S. Kva hadde ei-gentleg samfunnet vårt vore utan den fantastiske inn-satsen frå alle landets frivillige, som dei legg ned kvar ei-naste dag, innan idrett, kultur, beredskap, hjelpearbeid, barne- og ungdomsarbeid og mykje meir? Frivillige or-ganisasjonar bidreg til møteplassar, til inkludering og til å byggje gode lokalmiljø rundt om i heile landet. Dei skapar aktivitet og gjev oss moglegheit til å høyre til eit fellesskap. Frivillighetsbarometeret frå 2022 viser at 58 pst. av befolkninga har delteke i frivillig arbeid i lø-pet av det siste året, og den frivillige innsatsen i dei fri-villige organisasjonane svarar til 142 000 årsverk. Sam-tidig veit vi at mange har slite etter pandemien, og sær-leg at rekrutteringa har vore krevjande.

Å sikre ein sterk frivillig sektor som er fri og står på egne bein, er viktig for Arbeidarpartiet. I Hurdalsplatt-forma understrekar vi at regjeringa vil sikre frivilligheita ein sentral plass i samfunnet, og at vi vil fjerne hind-ringar for frivillig engasjement. Gjennom desse tre vedt-

aka styrker vi arbeidet som regjeringa allereie er i gang med. Eg vil spesielt takke SV, som saman med regjeringspartia har jobba fram dei gode forslaga som i dag heile komiteen stiller seg bak, og takke for eit breitt politisk fleirtal som vil sikre auka forenkling for frivilligheita, for at kvardagen skal bli betre for alle dei frivillige.

Dagens regjering er oppteken av å sikre at frivilligheita er fri og har ein sentral plass i samfunnet. Difor har det vore viktig for oss raskt å få på plass full momskompensasjon for frivillige organisasjonar, noko som blei innfridd som noko av det aller første regjeringa gjorde. Det har vore det viktigaste kravet til frivilligheita og idretten i ei årrekke, nettopp fordi det betyr friske pengar, frie driftsmidlar, til alle organisasjonar som er registrerte i frivillighetsregisteret.

Høgreregjeringa klarte ikkje å innfri full momskompensasjon i løpet av åtte år og avslutta faktisk regjeringssperioden med å kutte 50 mill. kr i ordninga. Sidan regjeringsskiftet har ordninga blitt styrkt med nærare 300 mill. kr, noko som betyr meir pengar og styrking av frivilligheita. Det trengst, for frivilligheita skapar gode lokalsamfunn, og difor treng frivilligheita òg anerkjening og gode arbeidsvilkår gjennom samarbeid med myndighetene, føreseielege rammevilkår og minst mogleg byråkrati.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:12:46]: Som forrige taler så godt beskrev det, er frivilligheten vår utrolig viktig for både enkeltmennesker, lokalsamfunn og utviklingen av det norske samfunnet. Derfor har vi i Senterpartiet alltid prioritert den høyt, noe også våre regjeringsspartnere gjør. Det har ført til at frivilligheten etter regjeringsskiftet konsekvent har fått innfridd hovedkravet sitt om full momskompensasjon, at frivilligheten har fått en egen strømstøtteordning som skal forlenges ut 2024, at en helt egen kulturfrivillighetsstrategi snart skal legges fram, samt at idretts- og frivillighetsministeren vår har sørget for at søknadsprosesser for frivilligheten på offentlige midler har blitt veldig mye enklere, etter at hun nylig lanserte den bejublete portalen tilskudd.no.

Selv om regjeringa har levert som bare det overfor frivilligheten, er vi ikke ferdige med å styrke og støtte opp under alt det frivillige arbeidet som pågår rundt omkring i landet. Derfor har det vært en glede å jobbe sammen med SV om å forsterke deres allerede gode forslag i denne saken for å sikre at man i større grad framover bruker en enhetlig definisjon av frivillig organisasjon, forsterker og utvider samarbeidet med Frivillighetsregisteret samt harmoniserer og forenkler bedre alle de søkbare statlige ordningene for frivilligheten.

Selv om regjeringa allerede er i gang med mye av dette, bidrar de forslagene som en samlet komité har

stilt seg bak, til at regjeringa må fokusere enda mer på å gjøre frivillig arbeid enklere. Et forslag om et eget forenklingråd lå også på bordet opprinnelig, og det var en god tanke, men høringen viste det samme som departementet pekte på, nemlig at det er bedre å vurdere behovet for å utvide og formalisere den nylig opprettede samarbeidsgruppen på frivilligfeltet.

En samlet komité stiller seg altså i det store og hele bak mesteparten i innstillingen, og jeg vil takke saksordføreren for å ha holdt godt i trådene. De politiske skillelinjene for idretts- frivillighetspolitikken kommer likevel godt til syne i merknader og forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre, som setter enerettsmodellen vår i fare. Det er veldig uklok politikk, og jeg vil minne om hvor sterkt idretten og frivilligheten selv hegner om enerettsmodellen, sammen med alle dem som jobber aktivt mot spillavhengighet.

Vi debatterer i dag også Kristelig Folkeparti sitt forslag om å gjeninnføre fritidskortet og gi en økonomisk støttepakke til frivilligheten. For det første viste evalueringen av det nasjonale fritidskortet, som forrige regjering innførte, ikke gode nok resultater til at vår regjering kunne ta de tiltakene videre. Flere typer støttepakker er regjeringa allerede i gang med, som de helt ferske 100 millionene som i samarbeid med idretten skal fordeles der behovet er størst just nå, for å sikre deltakelse, samt den nye tilskuddsordningen som kom i fjor, med 200 mill. kr til mangfolds- og inkluderings tiltak til idrett og fysisk aktivitet. Dette kommer på toppen av alle de andre tiltakene jeg har nevnt. Forslagene fra Kristelig Folkeparti støtter vi ikke, men gleder oss heller stort over at vi i dag sikrer at frivilligheten får det enklere framover.

Silje Hjemdal (FrP) [12:15:58]: Jeg synes det er veldig kjekt når vi får diskutere frivilligheten, som hvert år sparer det norske samfunnet for milliarder av kroner og legger igjen en uvurderlig innsats der ute i lokalsamfunnene. Jeg tenker også det derfor er rett å takke forslagsstillerne for at de setter frivilligheten på agendaen, og å takke alle som kom med innspill til høringen.

Det som er positivt her, er at man forsøker å være konstruktiv og gjøre noe for de frivillige lag og organisasjoner når det gjelder rammebetingelser. Dessverre er enigheten ganske kortvarig, i og med at de rød-grønne ikke egentlig vil støtte f.eks. noen av de seks forslagene som Fremskrittspartiet har fremmet i saken fra SV, men det at vi kan slutte opp om tre forslag i nettopp den saken, er med på å redusere hvor mye tid som skal kastes bort på f.eks. administrasjon, slik at de frivillige kan bruke mer tid på det de faktisk skal.

Hvorfor vil ikke flere partier støtte noen av de forslagene som Fremskrittspartiet har lagt fram? Det kan man

jo lure på, all den tid vi mener at dette er noe som sammen ville gjort livet til de frivillige enklere. Vår hensikt med forslagene er nettopp å legge til rette for frivilligheten. Vi ønsker ikke å styre den. Frivilligheten må få lov til å utvikle seg slik den selv ønsker.

Det er selvsagt slik at frivillige utfører mange oppgaver for det offentlige, og disse oppgavene betaler gjerne det offentlige for, men frivilligheten gjør veldig mye annet, og Fremskrittspartiet er soleklare på at det nettopp må være opp til de frivillige selv å bestemme hva de skal drive med.

Jeg er inderlig opptatt av at frivilligheten skal ha flere økonomiske ben å stå på. Det er også bakgrunnen for flere av de forslagene som vi har fremmet i denne saken. Jeg vil også at de skal kunne sikres bedre og tryggere inntekter, bl.a. fra spill, som representanten fra Senterpartiet sier at de ikke kommer til å støtte. Det er flere land som allerede har avskaffet monopol på spill, og jeg skjønner ikke hva som er så unikt med Norge at ikke vi kan se til noen av våre naboland, f.eks.

Til slutt: Det ble påpekt fra representanten fra Arbeiderpartiet at momskompensasjonen er full. Det kan gjerne stemme, med den er fremdeles ikke regelstyrt, sånn som Fremskrittspartiet vil, så vi opprettholder selvfølgelig det forslaget.

Med det tar jeg opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [12:19:00]: Representanten Silje Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kathy Lie (SV) [12:19:14]: Det norske sivilsamfunnet med alle organisasjonene og all frivilligheten er en livsviktig grunnmur for Norge. Organisasjonene i det ganske land jobber hver dag for å inkludere flest mulig, for å gi folk meningsfulle aktiviteter og for å skape gode sosiale arenaer. Vi får stadig henvendelser fra organisasjoner om et mylder av ulike søknadsordninger, krav om å finne på gode prosjekter som det kan søkes midler til, og for lite penger til den daglige driften. Det er også en utfordring at mange organisasjoner starter året uten å vite hva de får i støtte. Søknadsbehandlingen går sent, og pengene kommer sent på året.

Mange organisasjoner opplever det som svært ressurskrevende å orientere seg i alle søkbare tilskuddsordninger. Det har vært mange oppslag i media om organisasjoner som får penger fordi de har en ansatt ressursperson som kan bruke mye av tiden sin på å jobbe med dette, mens andre ikke klarer å finne ut hva de faktisk kan søke på, fordi de ikke har den kapasiteten.

Alle organisasjonene der ute har et formål, en kjerneaktivitet, som er det de er til for å jobbe med. De vet hva de skal gjøre, men dagens tilskuddsordninger tvinger dem til å bruke tid og ressurser på å konstruere pro-

sjekter som gir kortvarig støtte til enkelttiltak. I et avisoppslag for en tid siden var det en leder i et idrettslag som var fortvilet over situasjonen. Han sa at det er liten vits i å få penger til å arrangere pizzakveld for å inkludere innvandrerjenter, når man samtidig mangler penger til å opprettholde laget for de samme jentene.

Det organisasjonene ønsker seg, er mer penger til den daglige driften, enklere og mer samkjørte søknads- og rapporteringsløsninger, mer forutsigbarhet, mer tid til å drive med sin kjernevirksomhet og mindre behov for administrasjon. Behovet for en stabil grunnfinansiering og forutsigbare rammer har vist seg enda mer nødvendig i en tid hvor mye av frivilligheten fortsatt lider etter koronapandemien. Mange kjernefrivillige er utslitt og har gitt seg. Organisasjoner sliter med å rekruttere, og mye erfaringsbasert kunnskap har gått tapt etter to år med nedstenging. Derfor fremmet vi i SV dette forslaget som vi behandler i dag. Gjennom godt samarbeid med Arbeiderpartiet og Senterpartiet og støtte fra resten av komiteen vedtar vi i dag våre forslag, som en samlet komité stiller seg bak.

Vi debatterer også et forslag fra Kristelig Folkeparti i dag som jeg ser på som en omkamp om fritidskortet. Tilbakemeldingene på fritidskortet har vært at det var fint for dem som allerede var med på en fritidsaktivitet, men at det ikke inkluderte nye barn og unge, og særlig ikke barn fra familier med lite ressurser. SV mener det er en bedre løsning å sette lag og foreninger, sammen med kommunens folk lokalt, i stand til å jobbe med inkludering av alle barn og unge og er derfor glad for at dette arbeidet ble styrket i årets budsjett. Vi støtter derfor ikke en omkamp om fritidskortet.

Grunde Almeland (V) [12:22:25] (komiteens leder): Jeg vil også starte med å takke forslagsstillerne for flere gode forslag til hvordan vi kan støtte opp om frivilligheten. Denne komiteen har flere ganger i de siste periodene hatt vilkårene for frivilligheten i stort oppe til debatt, enten det har vært i forbindelse med behandling av statsbudsjett, representantforslag eller stortingsmeldingen om frivillighet. Vi er skjønt enige om hvor viktig frivilligheten er for små og store fellesskap, for barn, unge og voksne i hele landet.

Mye har også skjedd de siste årene. Det har vært en gradvis opptrapping av momskompensasjonen, der regjeringen selvsagt skal ha applaus for å ha tatt det siste stykket i mål, en storstilt forenklingsreform, i alle fall på søknadsfronten, med tilskudd.no som eksempel, og flere nye enkeltordninger. Mange av disse framskrittene har vi stått sammen om på tvers av politiske skillelinjer, og det er jeg glad for, for frivilligheten fortjener at vi drar i fellesskap når vi kan.

Samtidig ser vi at ikke alt går riktig vei. Endringer i budsjettet som påvirker forutsigbarheten til frivilligheten, gjorde at mange organisasjoner følte de ble kastet rundt uten en god prosess og dialog i forkant. Vi ser også at viktige inntektskilder for frivilligheten er fjernet, enten det er gaveforsterkning eller skatteinsentiver det er snakk om, ordninger frivilligheten selv, hver gang vi møter dem, understreker hvor viktige var. Dette er uten at andre ordninger som skal erstatte dette eller treffe annerledes – som var lovnaden – er kommet på plass eller engang varslet.

Mens regjeringspartiene stort sett er opptatt av å snakke om den ene ordningen de har fått på plass, har frivilligheten langt større utfordringer vi som politikere har et ansvar for å ta tak i. Derfor er jeg også veldig glad for at SV sier tydelig ifra at denne regjeringen ikke gjør nok og ikke evner å se hele bildet, og som konsekvens av det har fremmet flere forslag vi i dag vurderer, debatterer og stemmer over.

Jeg er glad for at flere av disse forslagene fra opposisjonen i dag får flertall. Det viktigste vi gjør med disse vedtakene i dag, er å sette fingeren på noen av de tydeligste utfordringene vi har. Det er for vanskelig, for ressurskrevende og for byråkratisk å få penger til å drive med frivillig aktivitet. Derfor støtter Venstre helhjetet forenklingsforslagene flere allerede har referert til. Vi kan ikke ha et system hvor det kun er de største og mest profesjonelle organisasjonene som klarer å kjempe til seg støtte. Vi ønsker et samfunn der folk som ser noe i sin hverdag som kunne vært bedre eller annerledes, skal få muligheten til å bruke av sin fritid til å gjøre nettopp det, og få støtte til det. Vi må heie på folk som vil skape noe for fellesskapet de er en del av.

Til slutt vil jeg også si at det er viktig å understreke at man når det gjelder den krisen mange organisasjoner sto og står oppe i under og etter pandemien, ikke må bagatellisere eller tenke at den går over av seg selv. Derfor støtter Venstre det ene forslaget i Kristelig Folkepartis representantforslag, om en økonomisk støttepakke.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:25:38]: Jeg vil takke for debatten og gode innlegg knyttet til frivilligheten. Vi er jo alle enige om betydningen av den og viktigheten av å understøtte for å sikre at vi kan få mest mulig tilbud for spesielt barn og unge, som mange av temaene vi diskuterer i dag, gjelder.

Jeg må innrømme at jeg er bekymret for frafallet som har vært, både de siste årene med pandemi og også knyttet til at mange har det tøffere akkurat nå. Derfor har Kristelig Folkeparti vært opptatt av å fremme ulike forslag som vi mener ville være med og hjelpe de frivillige organisasjonene til å kunne fortsette sitt arbeid og sikre at enda flere kan delta.

Det er ingen tvil om at kostnadene er for høye totalt sett. Vi har hatt mange debatter i denne salen knyttet til prisveksten, enten det er på strøm, renter, mat eller – som en har sett noen ganger – at prisene har gått opp knyttet til fritidsaktiviteter.

Det er klart at Kristelig Folkeparti har et stort eierskap til fritidskortet, men det er heller ikke sånn at det er det eneste som vil være løsningen. Da vi jobbet for å innføre fritidskortet og begynte å rulle det ut, var det ikke bare fritidskortet vi jobbet med – det var ulike tilskuddsordninger, målrettet mot lavinntektsfamilier, til frivillige lag og organisasjoner, BUA osv., osv. – men vi tror fritidskortet tilfører hele den pakken som er viktig for å få barn og unge ut i aktivitet, noe mer. Nå hørte jeg representanten Sem-Jacobsen si at evalueringen bare viste at det ikke fungerte, men jeg vil anbefale å ta en kikk til Island, der de har hatt det i flere år, og der det fungerer. Eller en kan reise kortere, en kan reise til Kvinesdal, der de har fortsatt forsøket. I 2022 hadde de over 80 pst. som deltok på fritidsaktiviteter gjennom fritidskortet, og de betegner det som en stor suksess.

Min påstand er fremdeles at det har noe for seg – ikke minst fordi hvis en har noe universelt, jeg vil si nesten uavhengig av beløp, vil en som lærer kunne stå i klasserommet og gi et vennlig dytt, et push: Hva er det du ønsker å bruke dine penger på? Den muligheten har vi ikke i dag, for vi vet at det i veldig mange klasserom er mange elever som ikke har økonomisk mulighet til å kunne delta. Dermed kan heller ikke læreren gjøre det. Jeg ser for meg et samspill på mange måter, der det i tillegg er sikret at ungdommene og ungene har midler.

Vi tar også opp strømstøtte, som jeg mener fremdeles er for dårlig. Nå kommer det vel en endring fra september. Det kan statsråden godt si noe om, men i forslaget vi har, er det 100 pst. kompensasjon over 50 øre. Vi kan godt diskutere det for husholdninger, næringsliv osv., men akkurat når det gjelder frivilligheten, klarer ikke jeg å forstå hva som er så viktig at en ikke kan tilbakeføre mer av midlene som de betaler inn.

Flere har vært inne på kuttene som har vært, enten det er skattefradrag eller andre ting, men budsjettet for i år viser hvor viktig forutsigbarhet er for de frivillige organisasjonene. Derfor vil jeg berømme komiteen for å ha samlet seg om forslagene vi har, om både lengre avtaler og forenkling, som jeg tror kommer til å bli veldig viktig, og som Kristelig Folkeparti støtter.

Med det tar jeg opp Kristelig Folkepartis forslag.

Presidenten [11:28:42]: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Kjersti Toppe [12:28:58]: Alle barn og unge skal kunna delta i fritidsaktivitet saman med andre uavhengig av kva økonomi foreldra har. Fritidsakti-

vitetar bidrar til å inkludera barn og unge og førebygging einsemd og utanforskap.

Noreg har nettopp gjennomgått ein pandemi som trefte barn og unge hardt. Den nyleg framlagde rapporten frå Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjonar viser konsekvensane pandemien har hatt, også no, når det gjeld både mangel på aktive medlemmer og mangel på frivillige. Regjeringa er opptatt både av å styrkja frivilligheita etter pandemien og av at den høge prisveksten – som rammar hardast dei som har minst frå før – ikkje skal føra til at fleire barn og unge fell frå fritidsaktivitetar.

Gjennom oppfølginga av fritidserklæringa samarbeider regjeringa med kommunesektoren og ei rekkje frivillige organisasjonar om å gjera fritidsaktivitetar tilgjengelege for alle barn. I perioden 2022–2023 har vi styrkt ordninga «Tilskot til inkludering av barn og unge» med over 180 mill. kr. Dette er ei ordning som i motsetning til eit fritidskort legg til rette for at kommunane i samarbeid med frivilligheita kan tilpassa løysingane til lokale behov. Ordninga omfattar m.a. tilskot til lokale fritidskasser, utstyrssentralar, aktivitetsguidar og fritidsklubbar. Gjennom dei lokale fritidskassene kan barn feks. få støtte til å dekkja deltakaravgift og utgifter til sports- og fritidsutstyr.

Regjeringa vil sikra føreseielege økonomiske rammer til dei frivillige organisasjonane gjennom dei breie støtteordningane. Difor har vi bl.a. prioritert full momskompensasjon til frivilligheita og auka nasjonal grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjonar. Vi har fått på plass straumstønad og auka støtte til breiddeidretten, noko eg er heilt sikker på at statsråd Trettebergstuen vil snakka meir om i sitt innlegg etterpå.

Eg vil ta opp det som står i Dokument 8: 86. Bakgrunnen for forslaga er at det er mange barn i Noreg som veks opp i låginntektsfamiliar. Difor har det vore viktig for oss i regjeringa å omfordela i stort gjennom skatte- og avgiftspolitikken. Så har det vore viktig å prioritera familiepolitikken gjennom å redusera og frysa barnehageprisar og innføra gratis kjernetid i SFO, gratis barnehage i Nord-Troms og Finnmark og gratis barnehage for tredje barn. Saman med SV har vi fått til eit stort løft i barnetrygda for einslege og prisjustert heile barnetrygda, som betyr mest for dei som har minst.

Støttar vi familiane, vil det òg gjera det lettare for barn å kunna delta i aktivitet. Med dette vil eg varsla eg ikkje ser behov for å støtta forslaget om eit nytt fritidskort. Eg ser heller ikkje behov for at regjeringspartia skal støtta eit forslag om ei uspesifisert støttepakke til frivilligheita.

Presidenten [12:32:03]: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [12:32:19]: Statsråden var inne på rapporten fra LNU. I går kunne vi lese i VG om at de rett og slett slår alarm. Det var ett ord som gikk

igjen for å beskrive situasjonen, og det var «mangel» – mangel på medlemmer, frivillige og folk til verv, mangel på ressurser som tid og penger og mangel på kompetanse og kultur. Statsråden har vært med på å underlegge den fornyede frivillighetserklæringen, noe som er veldig bra, men det er åpenbart at på tross av både forrige og dagens regjeringss innsats for støtteordninger mangler det ressurser for at frivilligheten skal kunne drive sin aktivitet til glede for så mange. I denne saken er Høyre med på å fremme et forslag om en redningspakke til frivilligheten. Regjeringen har bestemt at 100 mill. kr av et forventet økt overskudd fra spillemidlene skal gå til nettopp en slags redningspakke til idrettslagene. Noe tilsvarende har vi ikke sett til resten av frivilligheten.

Mitt spørsmål til statsråden er om hun vil ta initiativ til en tilsvarende redningspakke for frivilligheten som den idretten har fått, for å hjelpe dem i en vanskelig tid.

Statsråd Kjersti Toppe [12:33:25]: Rapporten som LNU la fram, viser at pandemien har verka hardt på barn og unge og på barne- og ungdomsaktivitetar, og at vi no må fokusera på å få barn og unge inn i aktivitet igjen. Eg synest det er veldig bra med dei 100 mill. kr som gjekk til idrettslag, for veldig mange barn og unge deltar i idrettslag når dei veks opp, og det håpar eg dei framleis skal kunna gjera. Det er viktig å støtte breiddeidretten. Når det gjeld tilskotsordninga til aktivitetar elles, har vi prioritert ei stor satsing i tilskotsordninga for inkludering av barn og unge, som nettopp kan gå til ulike aktivitetar for barn og unge. Utstyrssentralar er viktig i den dyrtida vi er i no. I fjor fekk vi òg inn ein auke i grunnfinansieringa til barne- og ungdomsorganisasjonar på 4 mill. kr.

Turid Kristensen (H) [12:34:29]: Som jeg sa innledningsvis i mitt første spørsmål, er det gjort mye med ulike tilskuddsordninger, både av forrige regjering og av dagens regjering. Det er likevel kritisk. De roper at nå er det kritisk, og det er det ikke bare i idretten. Flertallet av barn og unge driver kanskje med idrettsaktiviteter, men det er også veldig mange som driver med andre aktiviteter, og frivilligheten rekker også utover det. Jeg undrer meg litt over at statsråden mener eksisterende ordninger skal være tilstrekkelig for frivilligheten for øvrig, samtidig som regjeringen ser behov for å komme med en slags redningspakke til idretten på 100 mill. kr.

Hva tenker statsråden om at vi forskjellsbehandler barn og unge som driver med idrett, sammenlignet med dem som driver med andre fritidsaktiviteter, som korps, teater, kor eller ulike frivillige organisasjoners aktiviteter?

Statsråd Kjersti Toppe [12:35:30]: Eg går ikkje med på å setja ein aktivitet for barn og unge opp mot ein an-

nan. Da tenkjer eg vi er ute på ville vegar. Eg synest vi skal vera veldig glade for den støtta som går til idretten, og eg synest heller ikkje vi forskjellsbehandlar, for det finst veldig mange gode tilskotsordningar til ulike aktivitetar for barn og unge og det eg har på mitt felt. No er vi komne til slutten av mars, og dei tilskota har vel ikkje heilt begynt å verka enno. Eg synest at vi i den situasjonen kan sjå korleis aktiviteten vert utover, og korleis ein brukar desse pengane, før ein seier det er ei absolutt krise. Eg tar likevel på alvor den situasjonen vi er i, følgjer sjølvsgt nøye med og tar imot innspela. Vi vurderer dette heile vegen, for barn og unge og aktivitet er eit prioritert felt for både meg og regjeringa.

Turid Kristensen (H) [12:36:27]: Jeg er glad for at statsråden tar det på alvor og følger nøye med, selv om det kanskje blir skrevet litt mye i mediene om at det er mye av det denne regjeringen gjør. Det trengs også handling. Jeg mener seriøst at det er en forskjellsbehandling når man kommer med en form for redningspakke for én aktivitet som barn og unge driver med, og samtidig ikke gjør det med andre. Situasjonen bl.a. LNU beskriver, mottar også vi svært mange meldinger om fra andre organisasjoner: De sliter virkelig, og ikke minst har de problemer med å kunne drive et aktivt søknadsarbeid – som regjeringen også har lagt om på noe – fordi de ikke har ressurser. Jeg husker ikke nå hvilken representant som tok det opp her. De store idrettslagene klarer dette, men det klarer ikke de små, som ikke har administrative ressurser.

Hva tenker statsråden kan være en løsning for det, når de ikke har muligheten til å søke på disse ordningene?

Statsråd Kjersti Toppe [12:37:33]: Tilskotsordninga er forenkla. Tre ulike tilskotsordningar er sette saman til ei. Det er gjort slik at kommunen skal senda inn, og at det skal vera ei forenkling. Det er alltid eit behov for å gjera dei ulike tinga ein kan søkja på, betre kjent, så det skal vi fortsetja med. Det eg òg er opptatt av, er at det heller ikkje er alt som kan løysast med pengar. Det eg er veldig bekymra for, er at vi ser at ein del frivillige ikkje kjem tilbake etter pandemien, og det gjeld både i idretten og i lag og organisasjonar. Eg tenkjer det er eit stort ansvar å sjå på kva vi kan gjera for å få dei vaksne frivillige tilbake igjen til å driva bl.a. med aktivitet for barn og unge. Rapporten viser at det er mangel på ressursar, men òg mangel på frivillige, så vi må sjå på dette. Eg skal lesa rapporten nøye, og vi skal prøva å følgja han opp på beste måte.

Silje Hjemdal (FrP) [12:38:51]: Nå om dagen får jeg mange henvendelser fra bl.a. barnefamilier som opplever tøffe økonomiske tider. Det er høyere renter, høye strømpriser, sågar matprisene er verre. Det er klart at

dette betyr mye for dem det gjelder. Da er det gjerne idrettskontingent og deltakelse på aktiviteter for barn man dessverre noen ganger ikke har råd til å prioritere. Det synes jeg er veldig trist. Fremskrittspartiet har fremmet en rekke forslag, bl.a. om bedre strømstøtte, som er blitt nedstemt, og vi har forsøkt å redusere bl.a. matmomsen. Regjeringen har kuttet i gaveforsterkningsordningen og skattefradraget på gaver til frivillige, og jeg lurer på: Hva vil statsråden konkret gjøre for at familiene skal kunne beholde mer av egne penger og kunne prioritere barneaktiviteter?

Statsråd Kjersti Toppe [12:39:58]: Vi har gjort veldig mykje i statsbudsjettet nettopp for å sikra familieøkonomien og det at familien kan ha betre moglegheit til å betala kontingent. Vi kjem ikkje unna at vert SFO-rekninga billegare eller gratis, betyr det enormt for dei familiare som har barn som går på SFO. Det at vi har ein billegare barnehagepris, betyr veldig mykje og òg det at vi har auka barnetrygda for dei einslege forsørgjarane, som vi veit har størst risiko for å oppleve fattigdom og ikkje få økonomien til å strekkja til. 5 000 kr i månaden betyr veldig mykje. Vi tar grep for å styrkja familieøkonomien, samtidig som vi aukar tilskotet til lag og organisasjonar som har tilbod og gratis aktivitetar for barn og unge.

Silje Hjemdal (FrP) [12:41:02]: Lag og organisasjoner jeg snakker med, har i hvert fall ikke helt den samme oppfatningen av at man får veldig god drahjelp. Et av innspillene som er kommet, er bl.a. å rettighetsfeste full momskompensasjon. Nå nevnte statsråden i sitt innlegg full momskompensasjon, og flere fra regjeringspartiene i debatten har nevnt det. Jeg lurer da på om statsråden kan begrunne hvorfor man stemmer ned Fremskrittspartiets forslag om å regelfeste momskompensasjon på sikt.

Statsråd Kjersti Toppe [12:41:43]: Eg vil be representanten om å stilla spørsmål til statsråden som kjem etter meg, om akkurat dei detaljane, men det er klart at momskompensasjon er eit satsingsforslag frå denne regjeringa. Vi høyrde òg representantane snakka om kva den førre regjeringa hadde lagt inn av kutt, mens vi vel har lagt til 300 mill. kr. Det er ikkje slik at eg da meiner at alt greitt, og at lag og organisasjonar ikkje har meir å strekkja seg etter, men det er jo ei veldig og historisk viktig ordning vi no har prioritert midlar til, som frivillige har etterspurt i mange år, og som vi no har gjort ein stor innsats for å innfri.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:42:48]: Det er en interessant debatt, og jeg er glad for engasjementet statsråden viser, for det er ekstremt viktig å forhindre uten-

forskjap. Som flere har vært inne på, har en rekke undersøkelser, og for så vidt medieoppslag, pekt på frafall og bekymring. Eksemplet som har gjort sterkt inntrykk på meg, er gutten som kom med mange tomflasker og skulle pante for å betale kontingenten sin. Det har vært mange lignende nødrops fra frivilligheten og idretten.

Jeg skal ikke spørre om tiltak og hva regjeringen tenker er riktig og slikt, men: Hva sitter statsråden på av kunnskap? Hva er på en måte status? En ting er at man følger dette nøye og kanskje vurderer å øke noen poster og slikt, og det kan vi krangle om, men hvordan er tilstanden? Er det et riktig bilde av både mangel på voksne som frivillige, at medlemstallene stuper, og at en ikke klarer å få barn og unge inn i idrett eller annen frivillighet?

Statsråd Kjersti Toppe [12:43:50]: Eg vil vera tydeleg på at situasjonen er alvorleg, og det vi har fått av rapportar, viser at konsekvensen både etter pandemien og av den dyrtida som er no, er at det er stor risiko for at fleire fell utanfor. Eg skal ikkje stå her og argumentera mot det. Eg prøver da å seia at vi har tatt dette på alvor og i budsjettet og auka viktige postar på ulike område. Kanskje har vi ulike måtar å prioritera på – fritidskortet til Kristeleg Folkeparti mot at vi har laga ei fritidskasse gjennom tilskotsordning. Det trur vi er ein betre måte å dekkja kontingenten på for dei som ikkje klarar å betala. Så må eg alltid seia at vi ikkje er ferdige no, men vi har òg eit godt budsjett for 2023 som vi må sjå effektane av.

Presidenten [12:44:52]: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:45:09]: Jeg vil først takke komiteen og representantene for forslagene, som alle fokuserer på forenkling og økt forutsigbarhet for frivillig sektor. Det er målsettinger som jeg deler, og som er høyt prioritert i regjeringen. Jeg er derfor glad for at en samlet komité foreslår gode og konstruktive tiltak på dette området.

Kjernen i regjeringens frivillighetspolitikk er målene om bred deltagelse, gode rammevilkår for en mangfoldig frivillig sektor og at vi legger til rette for at frivilligheten fyller sin viktige samfunnsrolle. For å oppnå det må staten bidra med god og forutsigbar finansiering i form av enkle støtteordninger. Frivilligheten skal bruke mest mulig tid på å skape aktivitet og minst mulig tid på administrasjon, søknader og rapportering. Tilskudd.no og Frivillighetsregisteret er begge viktige i det arbeidet. Innstillingen fra komiteen peker også på at arbeidet med Frivillighetsregisteret bør forsterkes og utvides, og det prioriteres allerede høyt.

Rapporten om videreutvikling anbefaler flere forenklingstiltak som nå følges opp i tett samarbeid med frivilligheten selv. Rapporten anbefaler at frivillighetsre-

gisterloven skal revideres, noe som også er på trappene. Rapporten er særlig tydelig på behovet for at flere opplysninger bør ligge i Frivillighetsregisteret, og at man må sikre at disse opplysningene er mest mulig oppdatert. Da vil registeret legge til rette for gjenbruk og deling av data, noe som igjen vil føre til forenkling. Det er også i tråd med komiteens innstilling.

Jeg er også enig i behovet for en mer helhetlig tilnærming til hva som utgjør en frivillig organisasjon, og at dette knyttes til registreringsrett i Frivillighetsregisteret. Registreringsrett er også et hovedtema når vi gjennomgår frivillighetsregisterloven, og jeg føler meg trygg på at komiteens innstilling blir ivare tatt også på dette området.

Så konstaterer jeg at komiteen så tydelig anerkjenner betydningen av tilskudd.no, nettsiden som gir en oversikt over statens tilskuddsordninger og tildelinger til frivillig sektor. Det er et viktig verktøy for forenkling og samordning vi også ser i sammenheng med videreutvikling av Frivillighetsregisteret, og som vi jobber med å forbedre også framover.

Som det trekkes fram i komiteens innstilling, er det mange utfordringer som venter på gode digitale løsninger. Bedre samkjøring av systemer, deling av data, enklere regelverk og saksbehandlingsprosess ved tildeling av tilskudd og flerårige tilskudd er eksempler på dette. Her jobber alle departementene som gir tilskudd, godt sammen, slik at vi skal finne fram til hva som kan, skal og bør prioriteres. Heller enn å vente på de store digitale fellesløsningene som skal romme alt, prioriterer vi å sikre at de digitale systemene snakker godt sammen på tvers i forvaltningen og med frivillighetens behov i sentrum.

Presidenten [12:48:11]: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [12:48:22]: Jeg vil også gjerne for statsråd Trettebergstuen trekke fram den saken som sto i VG i går, og rapporten fra LNU, som jeg forstår at statsråden også har mottatt. De forslagene som ser ut til å bli vedtatt her i dag, vil bidra til å forenkle noe av det administrative arbeidet i frivilligheten, men et aspekt som veldig mange organisasjoner peker på, og som flere av oss også har nevnt tidligere i debatten her i dag, er at de bruker veldig mye tid på å søke på ulike ordninger, noe mange av dem ikke har ressurser til. De frie midlene som er tilgjengelig, strekker – på tross av tidligere innsats – ikke til.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Vil statsråden i sitt videre arbeid for å forenkle og forbedre situasjonen for frivilligheten – som jeg forstår at skal videreføres – også vurdere hvordan frivilligheten kan bli mindre avhengig av søkbare ordninger og mer frie i sin virksomhet?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:49:20]: Tilgang til frie midler er viktig for at frivilligheten skal kunne drive med det som er kjerneoppgaven til den frivillige organisasjonen: skape aktivitet og drive med det man er engasjert i – færre søknader og mindre byråkrati. Derfor er en av hovedprioriteringene for regjeringen nettopp det å øke f.eks. grunntilskuddet for barne- og ungdomsorganisasjonene, som det i dette tilfellet er snakk om – noe vi også har gjort.

Turid Kristensen (H) [12:49:51]: Det var et litt kortere svar enn jeg hadde forventet.

Det er bra. Dette er noe vi tverrpolitisk er enige om. Høyre la i sitt alternative statsbudsjett også inn en ytterligere økning av de frie midlene til f.eks. LNU, men vi ser nå at det ropes varsko, at det er beskrivelser av en krise. Dette handler ikke bare om penger; det handler også om mangel på frivillige. Noe av det de frivillige sier, er at det må bli mer morsomt å være frivillig. Det må være mindre søknadsbasert, osv.

Mitt spørsmål er derfor: Hvordan vil statsråden videreføre dette arbeidet? Vil man legge opp til færre søkbare ordninger og mer bruk av grunntilskudd? Hvordan ser statsråden for seg at man kan forbedre denne situasjonen, som gjelder den administrative belastningen, som legger en demper på de frivilliges arbeid?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:50:45]: Representanten kan godt få et lengre svar, hvis det er et ønske. Vi jobber med å gjøre det mer attraktivt å være frivillig i frivillige organisasjoner hele tiden. Når vi oppretter tilskudd.no, når vi gjør forenklinger i Frivillighetsregisteret, når vi ser på hvordan organisasjonene kan få flere frie midler istedenfor flere prosjektmidler, handler det om at man i minst mulig grad skal bruke sin tid, sitt engasjement og sine ressurser på søknads-skriving og administrasjon og mest mulig på aktiviteter. Det finnes ikke en kvikkfiks for dette, men i den røde tråden og i den linjen regjeringen har, er dette noe vi legger opp til. Når vi nå gir full momskompensasjon, er det med på å gi mer penger å rutte med til nettopp aktivitet for lag og foreninger over hele landet.

Som jeg sa i mitt første svar, er økt bruk av frie midler til organisasjonslivet noe regjeringen prioriterer og har prioritert. Det viser også budsjettene våre. Vi jobber videre med forenkling.

Silje Hjemdal (FrP) [12:52:03]: Jeg har et spørsmål angående forslag om skatteordninger. Fremskrittspartiet har vært veldig opptatt av å tilrettelegge for å stimulere til giverglede overfor frivillig sektor, noe mange frivillige organisasjoner har dratt nytte av. Det har vært fra enkeltpersoner og bedrifter. Dessverre har denne regjeringen både kuttet i skattefradraget og fjernet gave-

forsterkningsordningen. Jeg lurer da på om statsråden kan begrunne hvorfor man ikke i større grad ønsker å stimulere den givergleden som frivillig sektor tross alt har veldig stor glede av.

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:52:57]: Målet må vel være at de offentlige pengene brukes mest mulig treffsikkert på det mangfoldige organisasjonslivet og frivilligheten vi har der ute. Vi har redusert gaveskattefradraget, men det er likevel attraktivt å gi gaver til frivillige organisasjoner. Evalueringen av ordningen fra 2018 viste at det ikke ble flere gaver når man økte det beløpet.

Gaveforsterkningsordningen er et veldig dårlig eksempel på virkemidler for økt giverglede. Det førte bare til at de som fra før var gode til å tiltrekke seg private penger, fikk forsterket sine inntekter fra staten. Det førte ikke til mer giverglede. Det vi kommer til å bruke de 70 millionene fra spillemidlene på, er nettopp lag, foreninger og kulturfrivillighet der ute, der folk jobber og bor, for barn og unge. De kommer til å få mer å rutte med til sin aktivitet av de pengene.

Silje Hjemdal (FrP) [12:54:02]: Jeg forstår det da sånn at forskjellen her er at Fremskrittspartiet ønsker å stimulere at folk skal kunne få gi til det de vil, mens statsråden og Arbeiderpartiet vil sitte og bestemme hvem det er som skal motta offentlige midler.

Jeg går derfor videre og vil utfordre kulturministeren på det jeg også spurte barne- og familieministerens om. Når Arbeiderpartiet og det andre regjeringspartiet snakker så flott om full momskompensasjon, hva er grunnen til at man ikke har lyst til å støtte Fremskrittspartiet i at ordningen bør regelfestet?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:54:48]: Som representanten utmerket godt vet, er Arbeiderpartiets og regjeringens syn at man skal ha en regelstyrt full momskompensasjon. Det er ikke bare å vedta regelfestet momskompensasjon over bordet. Det må lages et system for det. Når det er sagt, har i hvert fall denne regjeringen – for første gang – oppnådd full momskompensasjon. Det klarte ikke Fremskrittspartiet i løpet av sine år i regjering. Vi er på vei. Det viktigste er at lag og foreninger og frivillighet over hele landet nå faktisk får tilbake hver krone de betaler i moms.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:55:35]: Jeg vil stille et spørsmål om strøm. Kristelig Folkeparti fremmer i dag et forslag om 100 pst. kompensasjon for strømpris over 50 øre/kWh. Som jeg sa i mitt innlegg, kan jeg forstå debattene som handler om hvorvidt næringslivet skal få støtte eller ikke, men akkurat når det gjelder frivilligheten, synes jeg de er i en særklasse, for konsekvensen av

at frivilligheten må betale mer i strømutfgifter, er økte kontingenter, redusert aktivitet eller mer vaffelsteking, loddsalg og hva enn en måtte få inntekter fra.

Regjeringen har varslet en endring. Er det riktig at det blir en ordning som er time for time-basert, på lik linje med det som varsles for husholdningene? Når vil det eventuelt skje? Hva er bakgrunnen for at statsråden mener at 100 pst. kompensasjon for strømpris over 50 øre/kWh for frivilligheten ikke er en bedre løsning for å sikre at de iallfall kommer nærmere det nivået de har vært vant til de siste ti årene?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:56:29]: Jeg er helt enig i at frivilligheten står i en særstilling når det gjelder økte strømpriser. Det var også grunnen til at vi med en gang strømkrisen kom, laget en egen ordning for dem som er registrert i Frivillighetsregisteret, ved siden av ordningen for husholdningene. Det er viktig for at lag og foreninger der ute ikke skal måtte legge kostnadene på f.eks. barn og ungdoms kontingent for medlemskap.

Det er riktig, som representanten sier, at vi har forbedret og endret strømstøtteordningene underveis for at de skulle treffe bedre. Det vil skje endringer i strømstøtteordningen for husholdningene fra september. Da skal man timesberegne det. Det er ikke like lett å legge det systemet over på strømstøtteordningen for frivilligheten. Det handler om hvordan støtten beregnes, og hva slags systemer man bruker. Men som regjeringen og Stortinget allerede har vedtatt, skal frivillige lag og foreninger få det samme nivået på strømstøtte som husholdningene får. Ordningen vil bli like god, og systemet kommer vi tilbake til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:57:35]: Takk for svaret. Jeg er glad for at det statsråden nå sier, er at ordningen skal bli like god som husholdningenes ordning. Vi vet at veldig mye av aktiviteten i frivillige organisasjoner skjer på ettermiddagen når strømmen er dyrest, så for dem er det ekstra viktig at det blir en time for time-beregning og ikke en månedsberegning. I realiteten vil regjeringen da ikke kunne komme tilbake med 90 pst. over 70 øre/kWh. Da må det være noe å la 100 pst. over 50 øre/kWh eller kanskje en enda sterkere ordning for at det skal komme ut likt. Jeg skjønner at modellen sikkert må utformes ut fra beregninger og slikt, men vil det komme en sak til Stortinget der en tar hensyn til nettopp det, at frivillige organisasjoner skal komme likt ut sammenliknet med husholdningene?

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:58:19]: Detaljene for begge strømstøtteordningene er noe som departementene nå jobber med. Det kan jeg ikke svare på nå, naturlig nok. Det viktige er hva regjeringen har sagt, og hva Stortinget har vedtatt: at strømstøtteordningen

for frivilligheten skal ligge på samme nivå som ordningen for husholdningene. Det ville heller ikke være rettferdig om frivilligheten skulle få en bedre strømstøtteordning enn husholdningene har. Det håper jeg representanten har forståelse for. Detaljene for hvordan dette skal utformes for å treffe slik at man når målet, må vi komme tilbake til.

Presidenten [12:58:49]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [12:59:11]: Jeg vil få lov til å slutte meg til mange av de beskrivelsene som er gitt av frivilligheten her i dag, som en absolutt viktig bærebjelke i våre lokalsamfunn. Noe av det viktigste vi som politikere kan bidra med for å legge til rette for at frivilligheten kan være både sterk, uavhengig og selvstendig, er å sørge for at støtteordningene er enkle og byråkratiske, og at de kan bruke tiden sin på det de faktisk har valgt å være frivillige for.

Solberg-regjeringen la fram frivillighetsmeldingen og igangsatte arbeidet med en forenklingsreform for frivilligheten. Det handlet om mange ulike tiltak, bl.a. digitalisering, forenkling og en videreutvikling av Frivillighetsregisteret, som vi også snakker om her i dag. Solberg-regjeringen annonserte også oppstarten av arbeidet med en tilskuddsportal, som ville gi en samlet oversikt over statlige støtteordninger. Dette er ikke noe nytt som har kommet nå, men jeg er uansett veldig glad for at regjeringen følger opp dette arbeidet, for det lå mange flere gode forslag i frivillighetsmeldingen. Jeg vil gi en ekstra takk til SV, som har satt dette på dagsordenen, og som nå bidrar til at regjeringens arbeid vil bli styrket på dette området.

Det er likevel flere grep som må til for at vi skal kunne gi frivilligheten muligheten til å bruke mest mulig tid på den aktiviteten de ønsker. Det handler både om hvordan de offentlige støtteordningene er lagt opp, og hvordan vi kan støtte frivillighetens muligheter til å hente inntekter også utenfor det offentlige systemet, gi dem flere ben å stå på. Det vil sikre mer penger til frivilligheten og styrke deres uavhengighet.

Regjeringens omlegging av de navngitte tiltakene i statsbudsjettet kom svært overraskende på mange frivillige organisasjoner, og det har skapt til dels store utfordringer for flere. Arbeidet med et av forslagene som ligger på bordet her i dag, vil forhåpentligvis skape bedre ordninger og større forutsigbarhet. På tross av statsråd Trettebergstuens påstander om at man ønsker så mye frie midler til sektoren som mulig, har det vært redusert og vanskeliggjort hvordan frivilligheten har mulighet til å hente penger. Vi har hørt om skattefradragordningen, gaveforsterkningsordningen. Det handler også om inntekter

fra bingo og lotterier, som gir frivilligheten mer penger og større uavhengighet. Høyre er derfor med og fremmer forslag for å styrke frivillighetens mulighet nettopp til dette inntektsarbeidet.

Avslutningsvis har jeg lyst til å si noen ord om forslaget fra Kristelig Folkeparti, som vi har vært med på å fremme, om en redningspakke for frivilligheten. Noe av det viktigste vi kan gjøre, er å gi barn og ungdom en god og best mulig oppvekst, og da må vi sørge for at de får være en del av fellesskapet og får oppleve tilhørighet. Sånn er det ikke i dag. Jeg synes det er veldig synd at statsrådene i dag peker på at de ikke vil gi frivilligheten den samme formen for redningspakke som man har valgt å gi til idretten. Det fortjener også alle de andre frivillige organisasjonene som driver med teater, korps og kor osv. Jeg synes det er virkelig synd.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplansen.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [13:02:32]: Eg må berre få påpeike at sjølv om vi behandlar eit representantforslag om betre støtteordning for organisasjonar og frivilligheita, vel altså Framstegspartiet å gå til angrep på frivilligheita og den viktigaste finansieringskjelda til idretten, Norsk Tipping. Tidlegare denne månaden føreslo partiet, i samband med meldinga frå regjeringa om eit meir aktivt statleg eigarskap, følgjande i forslag nr. 31:

«Stortinget ber regjeringen oppheve spillmonopolet og avvikle Norsk Tipping AS.»

Det blei heldigvis stemt ned.

I dagens behandling føreslår Framstegspartiet følgjande:

«Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med et forslag om å oppheve spillmonopolet og innføre en lisensordning som sørger for like konkurransevilkår for norske og internasjonale spillsekskap.»

Med jamne mellomrom har det vore diskusjon om enkelte sider ved spelmonopolet, men kvar einaste gong har ein kome fram til at Norsk Tipping står seg godt, fordi formålet er å sikre at pengespel skjer i trygge og ansvarlege former. Både idretten og frivilligheita har støtta at vi skal halde fast ved det. Òg Solberg-regjeringas eige strategiutval for idrett, det såkalla Fjørtoft-utvalet, var krystallklart i si støtte til Norsk Tipping. Det same er organisasjonane som jobbar med speleavhengigheit.

Norsk Tipping har fungert i 75 år og har jubileum i år. I fjor blei dei heldigvis ønskte lykke til vidare av stortingsfleirtalet, då ny pengespellov blei vedteken. Norsk Tipping er etablert for å avgrense skadeverknadene frå pengespel, og heile overskotet går til aktivitet for barn og unge over heile landet, noko som òg gjer det mogleg

no å bruke 100 mill. kr frå overskotet målretta for å inkludere fleire barn og unge i breiddeidretten.

Å legalisere utanlandske kommersielle selskap for pengespel, slik Framstegspartiet ønskjer seg, betyr meir reklame for pengespel, noko det verkeleg ikkje er mogleg å registrere etterspørsel etter. Det vil gje fleire speleproblem – som om ikkje mange nok har opplevd, og opplever i dag, konsekvensane av økonomiske problem, f.eks. å miste jobb, familie og heim. Vi mister moglegheita til å bruke overskotet slik vi gjer i dag, i all hovudsak til å skaffe areal, baner og rom for aktivitet for barn og unge, og dermed òg grunnlaget for gode og inkluderande lokalsamfunn i heile landet. At Framstegspartiet vil avvikle Norsk Tipping, er kanskje ikkje lenger overraskande, men det er krise for ein ansvarleg pengespelpolitikk og for barn og unge rundt om i heile landet.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [13:05:49]: I sakene om å styrke frivilligheten, både fordi de trenger å jobbe mer forenklet, og fordi de sliter med rekruttering nå, særlig etter pandemien, senest dokumentert med rapporten fra LNU, er partiene stort sett enige om de overordnede målene, men ikke om virkemidlene. Der bl.a. Høyre og Kristelig Folkeparti mener en fortsatt satsing på et nasjonalt fritidskort er en god idé, er ikke vi i regjeringpartiene av samme oppfatning. Vi har heller valgt å lytte til evalueringen av ordningen, som slo fast at den var veldig byråkratisk og ekstremt dyr versus hvor treffsikker den var overfor de barna og ungdommene som ordningen var tenkt å hjelpe. Både byer som Drammen og Skien, som var med i første fase av utrulling, har pekt på dette, og sistnevnte by er heller mer fornøyd med hvordan de selv har utviklet sin egen kontingentkasse, som stadig fylles på av formannskapet for å sikre at barn og unge i deres kommune ikke skal stå utenfor idretten, og som de kan søke ekstra midler til via den økte potten til Bufdirs tilskuddsordning for barn og unge, som er på over 660 mill. kr.

Den 26. januar i år var også representanter for Oslo idrettskrets ute og sa nei takk til det nasjonale fritidskortet. Et sitat var:

«Fritidskort vil undergrave det vi jobber for hver eneste dag: – Idrettslag som kan gi tilbud til alle barn og unge i sitt nabolag, skape fellesskap og en tryggere oppvekst for alle.»

Det vil jeg si er et tydelig signal når det gjelder et nasjonalt fritidskort, og som forventet vet kommunene og den lokale frivilligheten og idretten best selv hvordan deres barn og unge i størst mulig grad kan sikres deltakelse. Det vil vi i regjeringpartiene skal være det førende prinsippet her, ikke én rigid nasjonal løsning, som høyreregjeringens fritidskort. Hadde det fortsatt vært gjeldende politikk, hadde mange av alle de skreddersyd-

de og virkningsfulle lokale løsningene jeg har lært om i besøk rundt omkring i ulike kommuner det siste året, ikke fått rom på samme vis – som løsningen i Tønsberg, der de har svært gode resultater med sin aktivitetskasse med egen nettportal, hvor alt er organisert via helsetjenesten på skolen, noe som fører til at man fanger raskere opp de som har behov for støtte, og hvor taushetsplikt gjør at ingen vet hvem som har betalt for kontingenten, slik at stigmatisering hindres.

Tidligere i debatten har både statsrådene og regjeringspartiene vist til en rekke eksempler på hvordan man kan bruke skattekrone mye bedre på å sikre bedre deltakelse enn det byråkratiske og lite treffsikre fritidskortet som Kristelig Folkeparti og Høyre mimrer om. Selv om intensjonen i ordningen selvfølgelig er god – la det ikke være tvil om det – heier vi i Senterpartiet heller på de lokale variantene av slike fritidskort, som kommunene også kan søke om penger til via den styrkede tilskuddspotten til Bufdir, men som naturlig nok er ulikt utformet, nettopp fordi kommunene er ulike.

Kathy Lie (SV) [13:08:48]: Vi ser at mange barn og unge er utsatt etter pandemien, og det hjelper heller ikke at mange flere har fått dårligere råd. Foreldre sliter med å betale for barnas aktiviteter. Færre medlemmer betyr også mindre medlemskontingent inn i kassa, og kombinasjonen av mindre økonomiske og menneskelige ressurser er blitt en utfordring for flere organisasjoner. Det kommer bl.a. fram i den ferske rapporten fra LNU som er omtalt her tidligere.

LNU har spurt organisasjonene hva de tenker kan hjelpe dem akkurat nå. 8 av 23 svarer økonomi i form av midler til ansettelser, ressurser i form av lønn, grunnstøtte, penger og tillit, og frie midler. Den samme tilbakemeldingen får vi fra friluftslivsorganisasjonene, som opplevde en pandemi hvor det så ut som alle gikk på tur i skogen – men alle gikk ikke på tur. Mange medlemmer og frivillige forsvant og har ikke kommet tilbake. Det viste seg tydelig at organisasjonenes aktiviteter er spesielt viktig for dem som ikke har kunnskap og ressurser fra før. Dette er også viktig i et folkehelseperspektiv, siden mennesker i Norge er blitt mindre aktive enn før, noe som bl.a. vises av en undersøkelse hvor man har sett at barns utelek er redusert fra 41 pst. i 2015 til bare 18 pst. i 2022.

Vårt forslag handler ikke om å bevilge mer penger, selv om det også trengs, for det forhandler vi om i budsjettene. Vårt forslag handler om å gjøre de midlene som finnes, lettere tilgjengelig og enklere å søke om. Det handler om å slippe å lete etter alle søknadsportalene, men i stedet finne alt på ett sted. Det handler om å være registrert med alle nødvendige opplysninger i Frivillighetsregisteret, slik at man slipper å registrere alt på nytt

hver gang, om raskere saksbehandling, om mulighet til å overføre ubrukte midler fra ett år til et annet, og om å tilrettelegge for forutsigbarhet gjennom flerårige tilskudd. Det handler rett og slett om en enklere hverdag, hvor organisasjoner og frivillighet kan bruke sine ressurser på det de er til for.

Det er ingen tvil om at organisasjonene ser positivt på forslaget vårt. Vi treffer spikeren på hodet, sier de. Det at organisasjonene kan bruke alle sine krefter nå på å rekruttere og skape aktivitet, er viktig av flere grunner. De er viktige samfunnsbyggere og en viktig grunnmur for demokratiet. Mange barn og unge får sine første erfaringer med demokratiske prosesser gjennom deltagelse i aktivitetene som skapes i fellesskap.

Samtidig handler ikke forslaget vårt bare om barn og unge. Det handler om et stort mangfold av interesseorganisasjoner på mange felter, f.eks. innen helse, kunsthåndverk, senior klubber, kulturminner og likestillingsorganisasjoner. Det handler rett og slett om hele det brede sivilsamfunnet som gir livet aktivitet og mening, fra vugge til grav.

Silje Hjemdal (FrP) [13:11:58]: Det er alltid kjekt når noen prøver å fyre opp debatten også i denne salen, og det gjelder selvfølgelig innlegget fra representanten i Arbeiderpartiet, som omtaler Fremskrittspartiets spillpolitikk som veldig ond og fæl. Jeg har imidlertid ikke fått noen begrunnelse fra partiet eller representanten for hvorfor den norske modellen er så unik – når Norge er omtrent det eneste landet i verden, ikke minst Europa, som står på spillmonopolet. Her kunne man tatt til seg noen av de andre forslagene, om f.eks. forskrifter om lotterier, bingo osv., som vi også fikk høringsinnspill om. Det er heller ikke kommentert hvorfor man ikke støtter noen av de forslagene, selv om frivilligheten ber om disse tiltakene selv.

Vi i Fremskrittspartiet tar ansvar, vi går foran, og vi fremmer det. Heldigvis får vi støtte fra Høyre og Venstre på i hvert fall noe av det, men det er skuffende at regjeringen ikke er villig til å lytte til noen av signalene som kommer fra frivilligheten selv. Jeg synes også det er litt merkelig med den sterke motstanden mot en lisensmodell, når man vet at man sender enormt med penger ut av landet hvert eneste år – masse penger som Arbeiderpartiet, som er veldig glad i skatter og avgifter, kunne fått inn til nettopp idrett og frivillighet.

La meg oppklare det. I innlegget til representanten fra Arbeiderpartiet kan man oppfatte det som om Fremskrittspartiet skal avskaffe Norsk Tipping og ikke gi penger til verken frivillighet, kultur eller idrett. Det er snare tvert imot: Vårt forslag vil gi mer penger der ute hvor det trengs. Det kunne ha vært fristende å bruke ord som «fake news» fra Arbeiderpartiet, men det er kanskje å

dra det litt langt, ettersom jeg tror representanten først og fremst prøver å vilde dem som sitter hjemme og følger debatten.

Ellers kan jeg anbefale representanten fra Arbeiderpartiet å lese svaret fra statsråden på mitt skriftlige spørsmål om hun støtter idrettspresident Berit Kjøll i at særforbund innen idrett skal selge visningsrettigheter på internett til utlandet, og på den måten sikre finanser til idrett.

Turid Kristensen (H) [13:15:11]: Jeg følte også et behov for å knytte noen kommentarer til representanten Bakkes innlegg om Norsk Tipping og norsk spillmodell. Høyre står bak enerettsmodellen, selv om det forsøkes å skape et bilde av noe annet, men vi ønsker å styrke organisasjonenes muligheter til å likebehandles mer med det Norsk Tipping gjør, øke deres muligheter til å få digitale lotterier, som et enstemmig storting har sagt at de skal ha, og styrke de store humanitære organisasjonenes muligheter til å drive sitt arbeid.

En ting som representanten ikke var inne på, er noe vi debatterte litt tidligere i forbindelse med budsjettet: Norsk Tipping gjør mye bra, men Norsk Tipping har også et enormt budsjett. I budsjettbehandlingen pekte Høyre på at reklameforbudene, betalingsforbudene og de tiltakene som er satt inn, burde tilsi at også Norsk Tipping – og for så vidt Norsk Rikstoto – må kutte sin reklamevirksomhet, profileringsvirksomhet og bruk av konsulenter, f.eks., for i pengespilloven står det at man kun skal drive med den type reklame og profilering i den grad det er nødvendig for å kanalisere spillene inn til seg. Da fikk vi beskjed om at dette skulle vi ikke legge oss opp i i det hele tatt, dette kunne de selv finne ut av på best mulig måte. Det er likevel slik at når staten eier Norsk Tipping, må man også ha noen forventninger.

Det interessante er hva Lotteri- og stiftelsestilsynet nylig konkluderte med, etter at de hadde henvendt seg til Norsk Tipping og Norsk Rikstoto for å høre hvilke planer de hadde for nettopp å kutte i utgifter til reklame. Deres klare anbefaling var at Norsk Tipping burde kutte sine reklamebudsjetter med 60 mill. kr, så det er altså rom for å kutte det. Det er ikke bare for å kutte, men fordi det er penger som faktisk kan gå til å styrke idrett, frivillighet og samfunnsnyttige formål. Det synes jeg det er verdt at vi gjør og har noen klare forventninger om.

Avslutningsvis har jeg lyst til å komme med en kommentar til representanten Sem-Jacobsens påstand om Høyres higen etter å få tilbake fritidskortet. Vi har vel vært rimelig klare på at vi ønsker et fritidskort, men ikke nødvendigvis det fritidskortet vi hadde. Det fungerte veldig bra mange steder, men det hadde noen utfordringer. Det er heller ikke slik at det var det eneste vi hadde. Vi hadde også penger til kommunene, til inkludering og

til tiltak. Jeg synes det er litt underlig å høre at når familier selv får disse pengene direkte, er det en rigid ordning, men hvis de må gå via kommunen og kommunens politikere, handler det plutselig om mer frihet, selv om man da tar denne friheten bort fra den enkelte familie og legger den i kommunepolitikernes hånd. Jeg synes det er bedre at familiene får styre det selv, men kommunene må gjerne ha midler til rådighet.

Presidenten [13:18:20]: Representanten Åse Kristin Ask Bakke har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [13:18:34]: Noreg er eit litt anna land, som har ei fantastisk frivilligheit og ein idrettsbevegelse. Lat det vere klinkande klart: Arbeidarpartiet lyttar til idretten og frivilligheita når det gjeld pengespelpolitikken, og vernar om Norsk Tipping, som har vore ei suksesshistorie både for å redusere spelproblemet og for å vareta idretten, kulturen og frivilligheita.

Så vil eg kort nemne debatten som har vore om fritidskortet, der Kristeleg Folkeparti tek omkamp om ei ordning som er feilslått. Arbeidarpartiet prioriterer heller momskompensasjon til alle lag og organisasjonar og prioriterer Frifond og tilskot til barne- og ungdomsorganisasjonar, som gjev frie midlar ut til det breie lag, i staden for eit kort som viste seg å vere feilslått.

Grunde Almeland (V) [13:19:45]: Etter det litt friske innlegget fra representanten Ask Bakke så også jeg et behov for å redegjøre for Venstres syn når det gjelder pengespill. Presidenten kan kanskje spørre seg hvorfor i alle dager vi nå plutselig har begynt å diskutere pengespill og ikke det som kanskje var utgangspunktet for denne debatten, men da er det verdt å merke seg at store deler av inntektene fra frivilligheten kommer nettopp fra pengespill. Derfor er også dette en veldig viktig sammenheng, og det er helt riktig at det debatteres samlet her i dag.

Jeg vil si at enerettsmodellen og tydelig regulering av pengespill har tjent frivilligheten godt. Det står Venstre bak historisk, og også nå. Samtidig ser vi at store deler av regelverket er utdatert. Da er det litt spesielt å høre representanten Ask Bakke si at de lytter til frivilligheten, når den samme frivilligheten er klar og tydelig på at flere av disse reglene må oppdateres og endres. Det er det mange av de forslagene i denne saken som Venstre står inne i, går på, nemlig at man skal ha et oppdatert regelverk som også er konkurransedyktig mot det massive trykket som kommer fra bl.a. utenlandske selskap, som samme representant også er ganske redd for. Da handler det om digitalisering av lotterier og en rekke ulike ordninger som på ingen måte truer enerettsmodellen, og

det hadde jeg håpet at også regjeringspartiene etter hvert ville være med på.

Vi må heller ikke ha blind tro på at alt kommer til å være likt som nå, uavhengig av hva som skjer i verden rundt oss. Derfor er Venstre også med på å evaluere spillmonopolet, nettopp for å sikre oss nødvendig kunnskap for å ta riktige beslutninger også i tiden framover. Det betyr ikke at vi for Venstres del går inn for å skrote enerettsmodellen, men det betyr at Venstre er opptatt av at vi skal ha oppdatert kunnskap, og også kunne se hvordan andre land gjør det, og hvordan andre lands ordninger treffer. Det tror jeg egentlig ikke regjeringspartiene heller synes er så veldig skummelt. Jeg hadde håpet at vi også etter hvert kunne sørge for å få gode gjennomganger og gode evalueringer av de ordningene vi har.

Statsråd Anette Trettebergstuen [13:22:19]: Jeg vil anbefale høyresiden i komiteen faktisk å ta inn over seg den kunnskapen som allerede finnes. Det finnes enormt mange evalueringer av den norske pengespillmodellen der ute hvis man ønsker den type kunnskap.

Pengespilloven, som representanten fra Venstre nettopp omtalte som utdatert, var det faktisk Venstres egen statsråd som la fram for Stortinget for ikke veldig lang tid siden. Da var den visstnok helt ok.

Den norske spillmodellen har først og fremst som formål å forhindre spillproblemer. Den skal sørge for en ansvarlig pengespillpolitikk, som gjør at folk ikke spiller seg fra gård og grunn og inn i problemer. Det fantastiske tillegget til det er at alt overskuddet fra Norsk Tipping og Norsk Rikstoto går nettopp til kultur, idrett og frivillighet over hele landet.

Når det dreier seg om den interne pengebruken hos Norsk Tipping, hvordan de klarer kanaliseringoppdraget sitt med å være så attraktive med å markedsføre seg slik at folk spiller hos Norsk Tipping og ikke hos de utenlandske bettingselskapene, så er det ikke komiteene i Stortinget eller enkeltpersoner ellers som avgjør det. Det er det Lotteri- og stiftelsestilsynet som hele tiden følger med på, og fordi den norske spillmodellen er et monopol, har vi også muligheten til å gå inn og regulere denne typen ting. Det gjorde man ikke minst under pandemien, da man så at nå sitter folk mer hjemme. Da justerte man tapsgrensene, og man justerte på markedsføringen, så det gjøres hele veien.

Det er altså ikke slik at man kan si, enten man kommer fra Venstre eller Høyre – Fremskrittspartiet er i det minste ærlige og sier at de vil avskaffe hele monopolet – at man er for spillmonopolet og spillmodellen samtidig som man hele veien ønsker å plukke fra hverandre enkeltdele som utgjør det fine maskineriet som dette er. Vi vet at dette er en modell som står seg godt, men som også er utfordret opp mot EØS-systemet, og som hele ti-

den utfordres av de store utenlandske spillselskapene, som vil denne modellen til livs. De vil den til livs fordi de ønsker å tjene mer penger på det norske markedet.

Ingen erfaring med innføring av lisensmodeller viser at markedet med ulovlige pengespillselskaper forsvinner. Nei, for det er jo ikke slik at disse store, utenlandske bettingselskapene ønsker å underlegge seg den type ansvarlighetsregime som Norsk Tipping har, eller gi alt overskuddet sitt tilbake til frivilligheten. Det er selvsagt.

Når det gjelder spørsmålet om gaveforsterkning og fritidskortet, blir det faktisk bare musepiss i havet i forhold til hva den norske enerettsmodellen betyr for frivilligheten, og den står regjeringen bak.

Presidenten [13:25:19]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 9 og 10.

Sak nr. 11 [13:25:25]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grande Almeland, Abid Raja, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Guro Holm Skillingsstad om å sikre forsvarlige barnevernstjenester (Innst. 207 S (2022–2023), jf. Dokument 8:22 S (2022–2023))

Presidenten [13:25:49]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Silje Hjemdal (FrP) [13:26:18] (ordfører for saken): Nok en gang skal vi diskutere barnevernet i denne sal. Da er det viktig å minne hverandre på at det kanskje er et av de mest inngripende maktmidler det offentlige rår over, når barnevernet utøver sin makt. Det tenker jeg er viktig å minne hverandre på, for det er flere grunner til at vi gang på gang må diskutere barnevern. Derfor har jeg lyst til å takke forslagsstillerne for at man tok dette initiativet, og ikke minst komiteen for at man hadde veldig gode runder og faktisk kunne klare å bli enige om noen tiltak. Jeg har også lyst til å sende en takk til alle dem som engasjerte seg i høringsrunden, og som har kontaktet oss i komiteen.

Samtidig er det viktig å minne om at barnevernet først og fremst er en hjelpetjeneste. Den tosidigheten kan være en styrke, men den kan også være en utford-

ring. Derfor er jeg veldig glad for at komiteen kan enes om følgende:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et arbeid for å sikre barns nasjonale klagemuligheter samt bedre informasjonen til barn og unge om retten til å klage i enkeltsaker og de klagerettigheter som finnes.»

Videre er vi også enige om å be regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om forbedringer i delkostnadsnøkkelen for barnevern, basert på anbefalingene i NOU-en, med mål om å gjøre ordningen mer treffsikker.

Imidlertid stopper enigheten der. Fremskrittspartiet er klar på at vi mener at når kommuner systematisk bryter barns rettigheter, bør staten kunne ta over. Fremskrittspartiet mener også at mandatet til Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten bør utvides, slik at den også får ansvar for gransking av det kommunale barnevernet. Dessuten mener vi i Fremskrittspartiet at tilstandsrapporteringen ikke er god nok slik det fungerer i mange kommuner i dag, noe vi også har varslet i tidligere saker. Vi mener derfor at dette bør forskriftsfestes.

Med dette tar jeg opp forslagene i saken, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Presidenten [13:29:11]: Representanten Silje Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tage Pettersen (H) [13:29:30]: La meg også starte med å takke Venstres representanter for å reise disse problemstillingene, som dessverre er mer aktuelle enn noen gang. Gjennom både ny barnevernslov og barnevernsreformen har Stortinget besluttet å legge en større del av ansvaret for barnevernet ut til kommunene. Dette handler om ansvarliggjøring, økt fokusering på forebygging, og at man lokalt vil være i stand til å sette inn riktige tiltak tidligere, men det betinger selvfølgelig at kommunene har kapasitet og riktig kompetanse.

Det er urealistisk at vi har de samme forventningene til alle små kommuner med få ansatte, til at de kan gi like gode tjenester. Kompetansen er ofte ikke der. Strukturen er kanskje ikke der. Folkene er kanskje ikke der. Norge har 36 kommuner med færre enn fem årsverk i barnevernet. Professor i barnevern Øyvind Kvello var i NRK sist uke tydelig på at mange kommuner ikke er store nok til å påta seg flere oppgaver, og Høyre mener tiden er overmoden for å vurdere om kommuner som har færre enn fem ansatte i sitt barnevern, må pålegges et samarbeid med sine nabokommuner.

I høringsinnspillet fra SOS-barnebyer pekes det på at en av årsakene til at de gjentatte tilsynene ikke har resultert i ønskede forbedringer, er den begrensede muligheten regjeringen har til å gripe inn overfor kommuner

som over lang tid ikke leverer forsvarlige barnevernstjenester. Statsforvalterne innrømmer selv i media at de er vingeklippet og helt uten sanksjonsmidler overfor kommunene. Det er for meg helt uforståelig at kommuner velger å trosse klare anbefalinger fra statsforvalterne når disse dokumenterer at kommunene bryter loven, og her må det tas grep. Sett med mine øyne er det problematisk at staten ikke kan gripe inn i slike tilfeller, med tanke på hvor inngripende og omfattende barnevernets mandat er når det gjelder myndighetsutøvelse overfor familiene. Det er staten som har delegert ansvaret for barnevernet til kommunene. Staten bør derfor ha sanksjonsmuligheter hvis en kommune år etter år viser seg å være ute av stand til å etterkomme tilsynets anbefalinger.

Barnevernsutvalget, som la fram sine 118 forslag sist uke, følger opp min største bekymring knyttet til rettsikkerheten til barnevernsbarn i små kommuner. Utvalget foreslår å definere hva som er forsvarlige barnevernstjenester, og går inn for å innføre sanksjoner overfor kommuner med vedvarende svikt i sine tjenester. Det er også spennende at utvalget foreslår å utrede en ansvarsoverføring til statlig nivå.

Det er langt fram til NOU-en er gjeldende politikk, men i mellomtiden inneholder dette representantforslaget gode og nødvendige tiltak, som Høyre stiller seg bak.

Ragnhild Male Hartviksen (A) [13:32:33]: Gode og forsvarlige barnevernstjenester er viktig for Arbeiderpartiet. La oss slå det fast.

Det gjør oppriktig vondt når det avdekkes tilfeller der barnevernet ikke har klart å hjelpe dem som trenger det mest da de trengte det mest. I 2021 var det over 50 000 barn og unge i ulike barnevernstiltak, og barnevernet mottok flere tusen meldinger. Barnevernssaker er noen av de aller viktigste sakene det offentlige behandler, og rettsikkerheten i alle ledd i barnevernet er derfor svært viktig.

I saken i dag behandler vi hvordan vi skal følge opp kommuner som bryter barns rettigheter, og vi vil fastholde at statlig tilsyn fortsatt er et av våre viktigste virkemidler. Hensikten med disse tilsynene er å styrke kvaliteten i barnevernstjenesten og gi kommunene verktøy som setter dem i stand til å utføre arbeidet.

Den 20. mars kom NOU-en «Trygg barndom, sikker fremtid. Gjennomgang av rettsikkerheten for barn og foreldre i barnevernet». Denne NOU-en kom i sin tid etter et forslag fremmet av Kari Henriksen fra Arbeiderpartiet. Forslaget, som et samlet storting sluttet seg til, dreide seg om rettsikkerheten i alle deler av barnevernet. Det var med stor undring vi registrerte at Solberg-regjeringen reduserte oppdraget til å dreie seg om kun de mest alvorlige sakene. Da vi kom i regjering, utvidet vi

mandatet til å utrede og fokusere på rettssikkerheten i alle ledd i barnevernet, i tråd med det som faktisk var oppdraget Stortinget ga.

Nå har vi fått resultatet. NOU-en både beskriver og viser hvor store mangler det var på feltet, og bekrefter med all mulig tydelighet det behovet som forelå, og hvor riktig det var at det ble satt fokus på dette. Dette tar vi på største alvor. Vi i Arbeiderpartiet og Senterpartiet er i gang med å arbeide med en kvalitetsreform for barnevernet, med mål om å sikre en hensiktsmessig organisering, vektlegge kompetanse og gi de ansatte mer tid og tillit i møte med barnevernet. I tillegg vil jeg trekke fram tiltakspakken på 25 mill. kr som ble avsatt i statsbudsjettet for 2023 for å øke kvaliteten i barnevernet.

La oss stå sammen om å finne de gode løsningene på barnevernsområdet.

Margrethe Haarr (Sp) [13:35:21]: Hver dag gjøres det en avgjørende og god jobb i barnevernet over hele landet, men vi har også utfordringer i barnevernstjenesten. Ulike rapporter og tilsyn som gjennomføres, og ikke minst saker som avdekkes i mediene, viser at vi ikke klarer å gi alle barn og unge i barnevernet et godt nok tilbud. Dette må vi ta på alvor, og vi må iverksette tiltak for å forbedre det. Det er viktig at vi setter inn de riktige tiltakene, tiltak som vi vet treffer godt, og som er godt faglig begrunnet. Samtidig må iverksatte tiltak få tid til å virke før vi snur og innfører nye.

Dette er ikke nye utfordringer. Vi har hatt utfordringer i barnevernet i en årrekke. Senterpartiet og Arbeiderpartiet var klar over dette da vi gikk inn i regjering. Det har vi tatt på alvor, og Hurdalsplattformen setter klare målsettinger for forbedringer i barnevernet.

Dette representantforslaget har fremmet en rekke forslag for å sikre forsvarlige barnevernstjenester, og for flere av tiltakene er det allerede satt i gang et arbeid.

Det er viktig at barns klagemuligheter og rettigheter blir sikret, og ikke minst er det viktig at de er gode nok, og at det er tilgjengelig informasjon om dem. Regjeringen er i gang med et arbeid, og det er bra at Stortinget i dag støtter regjeringen i det arbeidet. Barns rett til medvirkning og deres rettssikkerhet er helt avgjørende. Dette er også bakgrunnen for at regjeringen utvidet barnevernsutvalgets mandat til å utrede rettssikkerheten i alle deler av barnevernet.

Sist uke kom resultatet, NOU-en Trygg barndom, sikker fremtid. Den tar for seg en gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet og kommer med en rekke anbefalinger. Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at man vil legge fram en kvalitetsreform i barnevernet, og barnevernsutvalgets rapport er en viktig utredning som vil danne grunnlaget for kvalitetsreformen.

Uavhengig av hvor i landet man bor, skal barn få oppfylt sine rettigheter. Her har kommunene et stort ansvar. Det er nødvendig å gjennomføre tilsyn med kommunene, og hvis feil og mangler avdekkes, bør man styrke kommunene og gi dem de verktøyene de trenger for å kunne rette opp de feilene de gjør, i stedet for å frata dem all myndighet – men det vil vel alltid være noen som mener at pisk er bedre enn gulrot. Senterpartiet mener at vi vil oppnå best resultat gjennom tillit, samarbeid, støtte og veiledning, informasjon og kunnskap og tilgang på ressurser. Regjeringen har prioritert midler til å styrke kvaliteten i barnevernet samt å styrke veiledningstilbudet overfor kommuner, noe jeg tror vil ha mye større effekt på sikt.

Avslutningsvis ønsker jeg å påpeke at en av de gode tingene i barnevernsreformen er et krav om rapportering til kommunestyret. Det mener jeg er et godt grep som gir både politisk og administrativ ledelse et realistisk tilstandsbilde av eget barnevern, og man åpner opp barnevernstjenesten. Men innholdet i rapporteringen er helt avgjørende: at det er effektive tiltak, og at man lytter til brukerne og ikke minst de ansatte.

Det er fortsatt mye å ta tak i i barnevernet, men regjeringen er på god vei.

Kathy Lie (SV) [13:38:33]: Jeg vil starte med å takke Venstre for et viktig forslag. Det har gitt oss anledning til å rette søkelyset mot barns rettigheter og hvordan barn ivaretas i barnevernet i Norge.

Det er foruroligende stadig å høre og lese om barn som ikke får det tilbudet de trenger, barn som blir værende med familien sin, selv om det er bestemt at de skal flyttes ut, og barn som opplever flere opprivende flyttinger mellom fosterhjem og institusjoner fordi man ikke klarer å finne gode nok hjem. Vi hører stadig om den store mangelen på fosterhjem, og om fosterhjem som ikke får den støtten de trenger for å gjøre en god jobb, og som derfor ikke vil fortsette med det.

Nå har kommunene fått et større ansvar gjennom den nye barnevernsloven, og det er viktig at kommunene ikke overlates til seg selv, men får den støtten, økonomien og muligheten til å holde høy faglig kvalitet som er nødvendig for å gjøre det beste for barna.

Flere av forslagene fra Venstre er gode og noe vi er helt enige om. Jeg tror det tverrpolitisk er stor enighet om tiltak for å styrke barnevernet og sørge for at barns rettigheter ivaretas. Det vises også i mye av det arbeidet som allerede er igangsatt av barne- og familieministerne.

En stor utfordring ved å legge alt ansvaret over på kommunene er den store forskjellen på kommuner, med tanke på både demografi, økonomi og kompetanse i tjenesten. Et viktig moment for oss er at hvilken hjelp

barn får fra barnevernet, ikke skal være avhengig av hvor man bor. Derfor er det viktig å sørge for kvalitet og kompetanse i hele landet. Det er viktig at staten fører tilsyn med kvaliteten og kan gripe inn med tiltak der det er nødvendig.

Vi er imidlertid ikke enig med forslagsstillerne i at det er lurt med en slags ROBEK-liste over kommuner som ikke er flinke nok. Hensikten med tilsyn og tiltak må være å styrke kvaliteten og sette kommunene i stand til å gjøre en god jobb. En ROBEK-liste vil etter mitt syn ikke gi bedre barnevernstjenester, men tvert imot skape mistillit mellom barnevern og tilsynsmyndighet og – verst av alt – svekke barnevernstjenestens omdømme i kommunen.

SV er opptatt av barns muligheter til å klage på både vedtak og tiltak. Derfor er det bra at komiteen er enig om å sikre barns nasjonale klagemuligheter og sørge for informasjon om disse mulighetene.

Komiteen har vært opptatt av hvordan de folkevalgte i kommunene informeres og settes i stand til å ha best mulig oversikt og gjøre prioriteringer for at barnevernet skal bli best mulig. Som tidligere kommunestyrerepresentant vet jeg at rapporter fylt med statistikk og tall fort blir lagt i en skuff. Derfor er det viktig at rapporteringen gir en reell innsikt i hvordan barnevernet fungerer, og hvilke utfordringer som finnes. I dette arbeidet er det viktig at både ansatte, foreldre og barna blir inkludert.

Den lovpålagte tilstandsrapporteringen, som er relativt ny, trenger å vektlegges i større grad, og veilederen må brukes aktivt. Vi i SV er ikke fremmede for å foreslå en forskriftsfesting av formålet i rapporteringen hvis det viser seg at den ikke inneholder det vi mener er viktig. Det blir derfor viktig å følge nøye med på dette arbeidet framover.

Hege Bae Nyholt (R) [13:41:55]: Jeg og Rødt deler mange av forslagsstillerens bekymringer for barnevernferden i Norge. Gjennom fellesskapet har barnevernet ansvar for å beskytte og ivareta de mest sårbare barna i samfunnet. Utviklingen i barnevern må være styrt av barnets beste, og kriteriene for det må legges av barna selv og de dyktige fagfolkene innenfor feltet, som jobber rundt i Norges land.

Helsetilsynets rapport er svært alvorlig. Når barna ikke får medvirke i prosesser som er avgjørende for dem selv, og det er mangel på framdrift i barnevernets undersøkelser, svikter fellesskapet. Det er det ingen tvil om.

Rødt kommer til å støtte å utrede en nasjonal klagemulighet for barn. I likhet med FO mener vi det er å bekrifte barns selvstendige rettigheter til å styre sitt medvirkningsgrunnlag i eget liv og egen hverdag. Vi støtter også forslaget om utvidelse av mandatet til Statens undersøkelseskomisjon for helse og omsorg til også å

omfatte barnevernet. All den tid det er summen av det samlede laget rundt barnet som til slutt avgjør hvorvidt barnets rettigheter sikres, vil vi støtte alle forslag som kan bidra til å sette barnevernsomsorgen inn i en større sammenheng. FO gjør i sitt høringssvar et poeng av at det er mer hensiktsmessig å ha en kommisjon som undersøker saker hele året, enn å opprette granskninger i etterkant av uønskede enkelthendelser.

De ansatte er barnevernets viktigste ressurs, og involvering av ansatte er avgjørende for å identifisere mangler og utfordringer i tjenestene og ikke minst for å utvikle og iverksette riktige tiltak. Kommunestyret er avhengig av de ansattes erfaringer for å kunne tilrettelegge for gode barnevernstjenester.

FO mener ansatte skal involveres i tilstandsrapporteringen, og at denne skal forskriftsfestes. Dette synet støtter Rødt.

Rødt støtter ikke forslaget om å lage et slags kommunebarometer for barnevernsomsorg etter modell av ROBEK-registeret. Jeg håpet faktisk det var en glipp at forslaget var kommet med, første gang jeg leste det, for det er virkelig ikke bare å gå feil vei; det er å spurte i motsatt retning av dit vi skal. Jeg håper virkelig at Venstre, som faktisk styrker barnevernet i sitt alternative statsbudsjett, slik Rødt også gjør hvert år, vil se at løsningen for barnet ikke er å henge ut enkeltkommuner og ansatte i barnevernet, eller mer statlig overstyring i en enkelt sektor. Løsningen er å styrke barnevernet, men også å styrke hele laget rundt barnet. Vi må ha en skoletjeneste, en spesialisthelsetjeneste, en barne- og ungdomspsykiatri og et barnevern som gjør fagpersonene i stand til å levere det de er ansatt til å gjøre. Et ROBEK-register vil bare bidra til mer byråkrati og ikke minst gjøre det mindre attraktivt å jobbe i barnevernet.

Minste inngreps prinsipp krever bemanning, økonomi og ressurser til å drive tverrfaglig, god oppfølging. Færre saker per ansatt og anstendige arbeids- og lønnsvilkår er avgjørende for å sikre gode tjenester og ikke minst sikre at kompetansen blir i barnevernet. Det er den veien Rødt vil jobbe for de utsatte barna.

Grunde Almeland (V) [13:45:06] (komiteens leder): Jeg vil bruke litt av min taletid på å være ganske glad, for i dag får vi gjennomslag for – og et vedtak i – en sak som jeg personlig og Venstre har vært opptatt av veldig lenge, og det er å gi en klar og tydelig beskjed om at de klageordningene og klagemulighetene som eksisterer for barn og unge i dag, ikke er gode nok. Nå skal vi virkelig fokusere på å bedre dem og sørge for at vi oppfyller de kravene som tross alt ligger i Barnekonvensjonen og Barnerettighetene. Jeg er utrolig glad for at så å si alle partiene – i hvert fall de som har varslet det så langt – er enig i det, og at vi har klart å få til et så tydelig og kraftig

vedtak. Jeg tror også det er noe statsråden vil glede seg over når hun veldig snart skal stå skolerett for Barnekomiteen i Genève og vise tydelig til at her har også Stortinget tatt grep om noe som Barnekomiteen flere ganger har påpekt at ikke er godt nok i Norge.

Jeg er også glad for at det er bred, tverrpolitisk enighet om å se nærmere på delkostnadsnøkkelen for barnevern, for oppgavene som skal utføres av det kommunale barnevernet, kan være kompliserte og kostbare, men de er like fullt nødvendige for å realisere det enkelte barns rettigheter. I dag er det i stor grad delkostnadsnøkkelen for barnevern som bestemmer hvor mye hver enkelt kommune får av økonomiske midler til barnevern.

Jeg er skuffet over at det ikke blir flertall for å utrede hvordan staten kan gripe inn overfor kommuner som systematisk bryter barns rettigheter. Jeg er selvsagt ikke uenig med regjeringen i at et viktig verktøy for å avdekke svikt i kommunale tjenester er statlig tilsyn, men nå har det altså vist seg at stadige tilsyn over flere år har avdekket mangler uten at tilsynene har fått sin tilsiktede effekt. Da er det nettopp de berørte barna som lider under det. Som SOS-barnebyer påpeker i sitt hørings svar: En av årsakene til at de gjentatte tilsynene ikke har resultert i ønskede forbedringer, er den begrensede muligheten regjeringen har til å gripe inn overfor kommuner som over lang tid ikke leverer forsvarlige barnevernstjenester.

Så merker jeg meg at flere har hengt seg opp i det ene eksempelet jeg har tenkt at man kan dra inspirasjon fra, nemlig ROBEK-listen, men hele poenget med dette forslaget er at når det gjelder kommuner som det over tid systematisk viser seg ikke klarer å ivareta helt grunnleggende rettigheter for barn, kan vi ikke fra nasjonalt hold sitte og se på at disse rettighetene blir brutt. Vi må også ha tiltak som gjør at vi kan gripe inn, og da blir det merkelig for meg å høre både regjeringspartiene og Rødt stå her og si at det må vi bare la skje, kommunene må fikse dette selv.

Statsråd Kjersti Toppe [13:48:22]: Skal vi lukkast med norsk barnevern, må vi lukkast med det kommunale barnevernet. Med barnevernsreforma har kommunen fått økt ansvar for barnevernet. Det landsomfattande tilsynet med det kommunale barnevernet frå 2021 viser at det framleis skjer for mykje svikt i tenestene. Eg vil vurdere alle gode forslag som kan betre kvalitet og rettstryggleik i norsk barnevern, men eg deler ikkje engasjementet for alle tiltaka som Venstre kjem med i dette representantforslaget.

Når det gjeld forslaget om å be regjeringa greia ut korleis barn kan få styrkt den nasjonale klagemoglegheita og prosessuelle rettar, er det likevel eit viktig forslag, som eg allereie har sett i gang eit arbeid for. Fleire

departement har no fått i oppdrag å kartleggja dei nasjonale klagemoglegheitene for barn og unge på områda sine og korleis klageordningane er gjorde tilgjengelege og kjende. Eg har òg gitt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i oppdrag å forbetra informasjonen til alle barn og unge om retten til å klaga i enkeltsaker og å samla informasjon om klageordningar for barn og unge på nettstaden ung.no. I tillegg har Statsforvaltaren lansert ein klageportal for alle barn som har kontakt med barnevernet.

Når det gjeld forslaget om delkostnadsnøkkelen for barnevern og om å vurdere om han kan verta meir treffsikker, er eg òg einig med komiteen. Utvalet som no har sett på inntektssystemet for kommunane, har ikkje kome med forslag om å endra delkostnadsnøkkelen for barnevern, men dei tilrår at delkostnadsnøkkelen for barnevern vert analysert på nytt når verknadene av barnevernsreforma er tatt inn i datagrunnlaget for delkostnadsnøkkelen. Anbefalinga til utvalet og høringsfråsegna vil verta vurderte i samarbeid med andre departement, og så skal regjeringa kome tilbake til Stortinget med dette.

Når det gjeld forslaget om ROBEK-lista, eller at staten skal kunna gripa inn, meiner eg, som forslagsstillarane, at om barn skal få oppfylt rettane sine, ikkje skal avhengja av kvar i landet ein bur, og at ein må setja i verk tiltak i kommunar som bryt rettane. Men eg meiner at dei tiltaka som vert sette i verk, må ha som hensikt å styrkja arbeidet til kommunane og barnevernstenesta, framfor at staten skal overta styringa av kommunen på barnevernsområdet.

Når det gjeld forskrift om tilstandsrapportering, meiner eg at vi først må venta på effekten av den nye rettleiaren som er komen.

Når det gjeld forslaget om undersøkingsskjemisjon, har regjeringa varsla at vi skal etablere ein fagleg uavhengig undersøkingsskjemisjon for saker som gjeld vald, overgrep og grov omsorgssvikt av barn og ungdom. Det vart tilrådd i NOU 2017: 12, Svikt og svik, og no ønskjer vi å få dette på plass.

Presidenten [13:51:21]: Det blir replikkordskifte.

Tage Pettersen (H) [13:51:35]: Jeg har tatt med meg denne ferske og spennende NOU-en hit, og så hørte jeg statsråden nå sa at vi er helt avhengig av at det ikke skal ha noe å si hvor i landet man bor for hvilke tjenester man mottar, men i beskrivelsen i NOU-en skriver utvalget bl.a. at det i dag er store variasjoner mellom barnevernstjenestene. Det er mangel på nødvendig kompetanse og erfaring i mange barnevernstjenester, det er organisatoriske utfordringer i barnevernet på flere områder, og det er varierende ressurser i barnevernstje-

nestene. Alt dette handler altså om organiseringen av barnevernet ute i kommunene.

Da er spørsmålet til statsråden, når hun sier at hun er opptatt av at brudd selvfølgelig skal påpekes, og at det må iverksettes tiltak: Hvilke tiltak er det statsråden ser for seg når det gjelder utfordringene med så mangslungne og varierende barnevernstjenester, spesielt i de minste kommunene?

Statsråd Kjersti Toppe [13:52:38]: Utgreiinga som er komen, er viktig. Ho vert send på høyring, og eg gler meg til å få inn kommentarar.

Det er variasjonar i tenestene – ifølgje Helsetilsynets landsomfattande tilsyn kan ein ikkje seia at det går ei skiljeline mellom store og små kommunar, men at det er for stor variasjon.

Vi har prioritert 25 mill. kr i årets budsjett nettopp for å styrkja det kommunale barnevernet, der f.eks. leiging er veldig viktig. Der ser vi at det er ein stor skilnad. Leiing kan faktisk bety veldig mykje.

Elles handlar dette òg om tilsyn. Det viktigaste for å få til god kvalitet er tilsyn. Eg må seia at det er spesielt når Høgre kuttar i statsforvaltarfinansieringa i årets budsjett, 21 mill. kr, for det tenkjer eg er uheldig når vi tenkjer på kvalitet i barnevernet.

Tage Pettersen (H) [13:53:40]: Jeg synes det er mer bekymringsfullt når statsforvalterne faktisk står fram i media og sier at de er vingeklippet når de påpeker brudd på lovverket ute i kommunene, men ikke har noen sanksjonsmidler å sette inn.

For å gå tilbake til NOU-en igjen: Det er beskrevet at 33 pst. av barnevernstjenestene har færre enn ti årsverk. De tjenestene har i gjennomsnitt én omsorgsovertakelse og ett akuttvedtak i året, mens det kan gå flere år mellom saker som gjelder institusjonsplasseringer begrunnet i barns adferd. Det har selvfølgelig noe å si for den kompetansen man besitter ute i disse barnevernstjenestene når man ikke får praktisert faget sitt hyppigere enn det.

Spørsmålet tilbake til statsråden er: Det er viktig med tilsyn, men hvilke tiltak og hvilke endringer er det statsråden ser for seg når hun åpenbart er tilhenger av gulrøtter og ikke pisk i denne sammenhengen, som er begrep som har vært brukt fra talerstolen tidligere i dag?

Statsråd Kjersti Toppe [13:54:40]: Statsforvaltarane er ikkje vengjeklipte. Dei gir råd og rettleiing, og det er faktisk viktig og veldig ønskjeleg også ute i kommunane, men dersom det skjer gjentatte alvorlege brot på fristar, kan dei gi mulkt, så dei har nokre sanksjonar.

Spørsmålet er om ein ønskjer ei offentleg liste og ein slags gapestokk over kommunar som ikkje er gode nok på barnevernsfeltet. Eg har fått med meg at då Høgre

hadde barne- og familieministeren, føreslo dei ein trafikklysmoell, der dei som fekk raudt lys, skulle koma ut. Eg trur ikkje det er vegen å gå. Eg kan gjerne diskutera om statsforvaltarane skal få endå større myndigheit, men å gjera dette til eit statleg tilbod, som Høgre no oppnar opp for, trur eg ikkje. Det er òg i strid med barnevernsreformas premiss om å gi kommunane dette viktige ansvaret.

Silje Hjemdal (FrP) [13:56:02]: Jeg vet at statsråden, som er fra samme by som meg – Bergen – kjenner godt til en rekke ulike eksempler på hvor ille det kan gå når man ikke blir ivaretatt godt nok av barnevernet, eller når rettssikkerheten og kvaliteten i leddene som skal være der, ikke er til stede.

Jeg er glad for at statsråden også har engasjert seg i det, men jeg må si at når vi får denne NOU-en som har vært omtalt nå, blir man jo bekymret, ikke bare for Bergen, men for hvordan situasjonen er også ute i resten av landet. Jeg synes det er veldig synd at rapporten måtte ha som premiss at private leverandører skal fases ut. Jeg tror at de er en del av løsningen, men nok om det.

Min utfordring til statsråden er hva hun konkret, på kort sikt, vil følge opp av de anbefalingene som kom i NOU-en.

Statsråd Kjersti Toppe [13:57:08]: No har eg ikkje alle anbefalingane med meg her i dag, men mitt inntrykk er at veldig mange av anbefalingane er slike som eg kjenner meg godt igjen i, som vi har vurdert, og som vi jobbar med. No skal dette ut på ei offentleg høyring, slik at dette skal verta ein rapport som det vert grundig arbeid med, og som vert ein del av den kvalitetsreforma som vi skal fremja.

Eg har gjort fleire ting for å styrkja rettssikkerheita og kvaliteten på kort sikt. Utanom dei millionane i budsjettet – 25 mill. kr for 2023 – som er øyremerkte til kvalitetsarbeid i det kommunale barnevernet, har eg gitt Statens helsetilsyn i oppdrag å samanfatta dei tilsyna dei gjer i løpet av året, slik at dei vert forståelege og leselege for alle som jobbar i tenestene, og gjera ei vurdering av dei funna som er gjort, slik at vi lærer av feil.

Eg har òg sett i gang ein gjennomgang av alle dødsfall som har vore i barnevernet, som ikkje har vorte gjort før. Vi må læra av feil som er gjort for å kunna verta betre.

Silje Hjemdal (FrP) [13:58:18]: Jeg vil likevel bore litt videre i premisset for NOU-en, som var at private leverandører skal fases ut. I en rekke spørsmål der man har boret i dette opp gjennom årene, har det vist seg vanskelig eller umulig å gjøre dette. De private utgjør faktisk en veldig stor og nyttig del av tilbudet, gjerne det tilbudet som det offentlige synes det er vanskelig å ha på plass selv. Jeg lurer på om statsråden kan forsikre

framtidens barnevernsbarn om at det er rettssikkerheten og tilbudet det enkelte barn får, som er viktigst. Ellers er det ideologi og hvem som eventuelt kan tilby hjelp?

Statsråd Kjersti Toppe [13:59:10]: Eg vil presisera at vi skil mellom private kommersielle og private ideelle. Framstegspartiet omtalar alle som private. Vi ønskjer å styrkja dei ideelle – det er det òg eit stortingsvedtak om – men vi ønskjer òg på sikt å fasa ut dei private kommersielle når det gjeld institusjonsbarnevernet. Ein kan gjerne hevda at det er ideologi, men først og fremst handlar det om at der dei kommersielle er store, har ikkje det offentlege kapasitet til å ta seg av desse ungane sjølv. Dette er veldig sjuke barn som treng hjelp, f.eks. av helsevesenet. Då synest eg det er rett og rimeleg at vi byggjer opp kapasiteten i det offentlege, slik at vi har eit akutttilbod til barna med størst behov, og ikkje må setja dei ut på anbod fordi det ikkje er rom for dei i det offentlege barnevernstilbodet.

Silje Hjemdal (FrP) [14:00:17]: I forlengelsen av det lurar jeg på noe: Siden man fastholder dette premisset, vil det bety at man forutsetter at utfasingen av private kommersielle innen barnevernet skal være på plass før man følger opp NOU-en med noe konkret?

Statsråd Kjersti Toppe [14:00:43]: Eg forstår ikkje heilt spørsmålet. Vi har heile tida sagt frå regjeringa si side at utfasinga skal skje på ein forsvarleg måte, og at tilsvarande tilbod må verta bygd opp i forkant. Det aller viktigaste er sjølv sagt at dei barna som treng det, skal få eit tilbod og få sine rettar og behov varetatt. Likevel har vi ein plan om å styrkja det offentlege tilbodet, og det meiner eg er ei heilt rett fagleg vurdering.

Når det gjeld forslaga i NOU-en, ser ikkje eg at dei gjer noko skilje på at ein her må inkludera eller ekskludera dei private. Det som kjem opp der, og tiltak for å styrkja kvalitet og rettstryggleik, vil uansett gjelda alle tilbydarar og alle barn, uavhengig av om det er offentlege, private ideelle eller private kommersielle som er tilbydarar der og då.

Grunde Almeland (V) [14:01:53]: Jeg er litt skuffet over at både statsråden og hennes partikolleger så til de grader vrangleser det forslaget som kommer fra Venstre om at staten må se på hvordan man kan gripe inn i kommuner som systematisk bryter barns rettigheter. Jeg har større tiltro til statsråden enn at jeg tror at hun, hvis hun hadde fått dette oppdraget, hadde laget en liste til spott og spe, som kunne sørget for at vi kunne henge ut enkeltkommuner som ikke klarer dette. Det er ikke det dette handler om, selv om statsråden prøver å karikere det slik.

Dette handler om at vi må se på hvilke muligheter staten skal ha når kommuner ikke klarer å følge opp sine forpliktelser, enten det handler om ressurser, kompetanse eller andre av de tingene som statsråden peker på. Hennes eget utvalg viser nettopp hvor mangelfullt dette virkemiddelapparatet er.

Vil regjeringen i oppfølgingen av denne NOU-en på nytt vurdere hvilke tiltak som kan settes inn for å gjøre det mulig for staten å gripe inn?

Statsråd Kjersti Toppe [14:03:04]: Viss eg vrangles, vil eg beklaga det, men det har av forslagsstillar vore uttalt ein del ting i media som meir enn antydgar at ein er open for at heile barnevernet kan verta statleg når kommunane sviktar. Eg meiner at barnevernet skal og må vera eit kommunalt ansvar. Det er òg i tråd med premissane om førebygging i barnevernreforma.

Eg er open for å sjå på korleis vi kan laga eit enda betre tilsyn og ei enda betre oppfølging. NOU-en har faktisk ein del gode forslag til korleis vi kan styrkja kommunane ved å gi Bufdir ei bistandsplikt i vanskelege saker. Eg skal ikkje seia noko meir om det, men det er positive forslag.

Ordet «ROBEK-lista» er faktisk med i dette forslaget, så ein kan jo ikkje verta kritisert for å ta det litt på alvor – og det vil eg seia blankt nei til – men eg vil gjerne sjå korleis vi kan styrkja tilsynet og styrkja hjelpa frå staten til det kommunale barnevernet. Det kan vi sikkert verta einige om i framtida.

Presidenten [14:04:08]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [14:04:16]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Nikolai Astrup og Helge Orten om strømstøtte til bedrifter i påvente av et mer fungerende fastprismarked (Innst. 237 S (2022–2023), jf. Dokument 8:88 S (2022–2023))

Presidenten [14:04:34]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Vidar Kjølmoen (A) [14:04:59] (ordfører for saken): «Give Peace a Chance», sa John Lennon, og i denne saken vil jeg si: Gi fastpris en sjanse. Det er det som er

kjernen i denne saken; at fastpris må gis en sjanse for at vi skal kunne etablere et velfungerende fastprismarked.

Putins krig i Ukraina og den medfølgende energikrisen i Europa har gitt usedvanlig store svingninger i strømprisene, også i Norge. Det har gått ut over husholdninger, og det har gått ut over næringslivet.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har stilt opp – for norske husholdninger, for norsk landbruk og for norsk næringsliv. Strømstøtteordningen til husholdningene er den raueste i Europa, og også næringslivet fikk støtte i 2022. I tillegg er det lagt til rette for mer energiøkonomisering gjennom Enova, gjennom Husbanken og gjennom NVE.

Samtidig har regjeringen jobbet effektivt og målrettet med å få på plass ordninger så næringslivet enklere enn det som var mulig før, skal ha mulighet til å sikre strømutgiftene i form av fastprisavtaler. Disse ordningene er nå på plass.

Arbeidet med strømtiltak for næringslivet handler om å finne en balanse. Rammede bedrifter må gis en bedre mulighet til å omstille seg, men samtidig er vi i en situasjon der folk har jobb, investeringene øker, og konkurstallene er lave. Da må også en ansvarlig regjering unngå å skape ytterligere press på ressursene i økonomien.

Selvsagt er situasjonen krevende for deler av næringslivet. Alle bedrifter som skaper verdier og arbeidsplasser og bidrar til vår felles velferd, er viktige, og en av de fremste oppgavene vi har på Stortinget, er å sørge for at folk har en jobb å gå til. Samtidig er det sånn at i en markedsøkonomi må bedriftene drives for egen regning og risiko. Staten verken kan eller bør overta all risiko som måtte oppstå i markedene, og det burde være et prinsipp alle partiene i næringskomiteen – med mulig unntak for Rødt – burde være enig i.

Et fastprissystem er etablert, prisene er sterkt synkende, og bedrifter i Sør-Norge kan nå tegne treårsavtaler med ned mot 85 øre per kilowatttime. Da er det ikke gitt at det er riktig for staten å forlenge strømstøtten ytterligere. Noen bedrifter har tradisjoner for å sikre sine strømkostnader for å sikre forutsigbarhet, andre har tatt den risikoen det er å ligge i spotmarkedet på strøm. Det kan også sende et uheldig signal om at de bedriftene som sikrer seg, må betale forsikringspremien alene når strømprisen er lav, mens staten skal ta deler av regningen når strømprisene stiger.

Hovedargumentet for å forlenge strømstøtten er likevel dette: Hvis vi skal klare å etablere et velfungerende fastprismarked, kan vi ikke samtidig etablere stadig nye ordninger for strømstøtte, for det vil undergrave nettopp det vi alle burde vært enige om: at den langsiktige løsningen for norsk næringsliv ikke ligger i et statisk subsidiespor, men i et velfungerende system for fastprisavtaler. Eller sagt på en annen måte: Gi fastpris en sjanse.

Guro Angell Gimse (H) [14:08:18]: Siden høsten 2021 har de europeiske energimarkedene vært i kraftig ubalanse, bl.a. forårsaket av Russlands invasjon av Ukraina, værutfordringer og bortfall av kjernekraft i flere land. Disse elementene påvirker også det nordiske kraftmarkedet og har tidvis medført svært høye kraftpriser for både husholdninger og bedrifter.

En velfungerende finansiell krafthandel er målet, men fastprisavtaler, som er et supplement til dette, kan selvfølgelig være bra. Det er likevel betydelige svakheter ved dagens struktur på avtalene, og man bør være bevisst på at dagens modell flytter volumer fra et relativt godt regulert og transparent marked til mer uoversiktlige og bilaterale avtaler. Det kan skape mindre konkurranse og høyere priser på lengre sikt.

I tillegg er regjeringens modell for strømstøtte ikke god nok. Det gjør hverdagen utfordrende for store deler av norsk næringsliv, som allerede opplever vanskelige tider. Derfor mener Høyre at det burde vært innført en strømstøtteordning for starten av 2023 som en overgangsordning i påvente av at markedet for fastprisavtaler skal komme ordentlig i gang.

Det bør være mulig å justere med en strømstøtteordning som treffer flere bedrifter, og der de som innvilges støtte, får noe mer utbetalt enn under tidligere ordninger. I en slik ordning bør også nivået for strømintensitet reduseres sammenlignet med tidligere, og utbetalingsgraden for ren støtte bør ligge høyere. I tillegg bør det være mulig å ta ut utbytte for bedrifter som har eiere i formuesskatteposisjon. Samtidig er det også viktig å videreføre enøkstøtte.

Jeg tar opp forslaget i saken.

Presidenten [14:10:21]: Representanten Guro Angell Gimse har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:10:35]: Først vil jeg takke Høyre som fremmer dette forslaget. Dette er en forbedring i forhold til regjeringens ordning, som etter vårt skjønn ikke er god nok. Det ser ut som om de fleste bedriftene er enige med oss i det.

Ifølge NHOs økonomiske overblikk som ble presentert 7. mars 2023, oppgir medlemsbedriftene at de i større grad enn forut for pandemien er usikre på framtiden. De opplever lite forutsigbare rammebetingelser, bl.a. knyttet til høye strømpriser, uklarhet om støtte og fastprisordninger og skattepolitikk.

I Hurdalsplattformen står det:

«Norske bedrifter skal ha gode, forutsigbare og stabile rammevilkår som legger til rette for private investeringer og videre vekst.»

Hvis det er slik at norske bedrifter beskriver hverdagen sin på en helt stikk motsatt måte, er det et tegn på at regjeringen bruker feil virkemidler til å nå målet og/eller

ikke forstår norske bedrifters behov. Man kan nevne regjeringens strømstøtteordning, som det bare er om lag 3 200 bedrifter som har søkt på. Det er svært lite når man tar høyde for at det er over 600 000 registrerte bedrifter her i landet. Ifølge regjeringens egne beregninger ville omtrent 20 000 bedrifter kunne kvalifisere til tilskudd. Da kan det være en idé å undersøke nærmere hvorfor så få har søkt på ordningen. Er det fordi ordningen ikke treffer, eller er søknadsprosessen for krevende?

Man kan også nevne regjeringens skattepolitikk, som gir bekymringer for næringslivet. Årets samlede skatte- og avgiftsøkning er rekordstor. Når man ser på lakseskatten som allerede har trådt i kraft, selv om man ennå ikke vet hvordan den vil se ut, sendte den sjokkbølger inn i næringslivet – regjeringen økte utbytteskatten og det allerede fra budsjettpresentasjonen, uten at Stortinget har behandlet saken.

Representanten Kjølmoen sa så lyrisk fra talerstolen: «Gi fastpris en sjanse.» Jeg vil heller vri litt på det og si: Kan ikke regjeringen gi norsk næringsliv en sjanse?

Tilbake til strømstøtteordningen: Fremskrittspartiet har tidligere foreslått en strømstøtteordning der prisen på strøm maksimalt er på 50 øre per kilowattime. Den ordningen ville gjelde for alle, både husholdninger og næringsliv. Det forslaget har vi dessverre ikke fått flertall for i Stortinget, men vi vil støtte alle forslag som gir bedre vilkår for norske bedrifter. Det gjør forslaget fra Høyre, og derfor støtter vi det. Gi næringslivet en sjanse.

Rasmus Hansson (MDG) [14:13:46]: Som alle andre partier, har Miljøpartiet De Grønne vært bekymret for effekten strømprisene har på norsk næringsliv. Vi har delt bekymringen i bl.a. Høyres forslag. Vi har sett flere veldig foruroligende eksempler på at regjeringen har vært altfor treg i å følge opp bedrifter som har slitt. Et godt eksempel er solcellebedriften REC Solar, som har holdt på å gå konkurs takket være manglende – eller med manglende – innblanding fra regjeringen, og er altså et typisk eksempel på den type bedrift som er akkurat det Europa nå prøver å bygge opp igjen for å ruste seg bedre til det grønne skiftet og for å frigjøre seg fra avhengighet av Kina og etter hvert også USA.

I motsetning til forslagsstilleren mener vi at generell økt strømstøtte til bedriftene ikke er løsningen slik situasjonen er nå. Det er interessant at vi har kommet i en situasjon hvor det er høyrepartiene som heier mest på stadig videreførte subsidier til norsk industri, mens andre partier etter hvert drar i bremsen. Løsningen er selvfølgelig heller ikke makspris på strøm, som Rødt og muligens noen flere går inn for.

Situasjonen nå er at strømprisene faller, og de faller heldigvis fort. Fastprisavtalene for bedrifter varierer nå mellom 67–87 øre per kilowattime, litt avhengig av varig-

het og profil. Det har altså falt betydelig siden fastprisavtalene ble lansert, og siden Høyre skrev sitt velmente representantforslag. Derfor er jeg enig i Arbeiderpartiets sang her. Nå begynner ting å tyde på at fastprismarkedet begynner å fungere, og i verste fall kan et forslag som dette ha motsatt effekt av det som er tenkt. Å endre rammebetingelsene nå kan bli motproduktivt og undergrave utviklingen av et fastprismarked som ser ut til å begynne å sette seg.

Statsråd Sandra Borch [14:16:33]: Jeg skal ikke prøve meg på sang i denne salen, men jeg vil si at det er igangsatt en rekke tiltak for å avbøte konsekvensene av de høye strømprisene for husholdningene, næringslivet, frivilligheten og samfunnet for øvrig. Blant annet har regjeringen lagt fram en betydelig strømstøtteordning for husholdningene, vi har økt bostøtten, redusert elavgiften, og vi har lagt til rette for mer energieffektivisering og for mer fleksibilitet for strømforbruk gjennom bl.a. Enova, Husbanken og NVE.

Overfor næringslivet har vi også lagt fram en energitilskuddsordning og en lånegarantiordning for å hjelpe utsatte bedrifter med å håndtere økte strømkostnader. Det viktigste tiltaket for næringslivet har vært å få plass endringer i grunnrenteskatten for vannkraft, slik at kraftbransjen kan tilby fastprisavtaler enklere enn det som tidligere har vært praktisk mulig.

Det er høy aktivitet i norsk økonomi, og sysselsettingen har det siste året steget kraftig. Vi må tilbake til 2008 for å finne et lavere nivå på arbeidsledighet. Mange bedrifter har vært begrenset av kapasitetsproblemer og mangel på arbeidskraft – og er det fortsatt. I den situasjonen har regjeringen lagt vekt på en ansvarlig økonomisk politikk som gir trygghet både for folk og for næringsliv. Arbeidet med strømtiltak for næringslivet har vært en krevende balansegang, der vi på den ene siden har søkt å unngå å skape ytterligere press på økonomien, og på den andre siden har vi ønsket å gi særlig rammede bedrifter hjelp til å håndtere situasjonen. I prosessen har vi også samarbeidet godt med partene i arbeidslivet.

I dette bildet var energitilskuddsordningen en midlertidig ordning som skulle hjelpe strømintensive foretak i en overgangsperiode fram til regelverket for nye standard fastprisavtaler trådte i kraft. Som forslagsstillerne selv viser til, er det først og fremst slike og andre sikringsavtaler som er løsningen på sikt for bedrifter som ønsker økt forutsigbarhet rundt sine strømkostnader. Prisene på fastprisavtalene har falt betraktelig siden de første tilbudene kom, og det er nå mulig for bedrifter i Sør-Norge og tegne treårskontrakter med kontraktpriis på under 80 øre per kilowattime. Det er for tidlig å trekke konklusjoner om fastprismarkedet. Dersom vi nå

skulle ha videreført energitilskuddsordningen i tråd med representantforslaget, ville vi risikere å spenne ben under et marked som fortsatt er i en tidlig fase med positiv utvikling, og undergrave det arbeidet som gjøres med å tilby avtaler som passer de ulike bedriftenes behov.

Jeg har stor forståelse for at situasjonen oppleves krevende i deler av næringslivet, men jeg kan si at regjeringen kommer til å følge saken og utviklingen framover, og nå ser vi også at strømprisene er i ferd med å gå ned.

Presidenten [14:19:39]: Det blir replikkordskifte.

Guro Angell Gimse (H) [14:19:57]: Som sagt mener Høyre at strømstøtteordningen slik den er utformet i dag, ikke er god nok, og det gjør hverdagen ganske vanskelig for mange av bedriftene. Bedriftene i Norge har vært vant til å ha strøm som et konkurransefortrinn, så vi mener at vi burde hatt en overgangsordning i påvente av at markedet skal komme skikkelig i gang. Prisene har gått noe ned, det stemmer, men de er på langt nær der de bør være, og for å sikre forutsigbarhet burde vi ha fått en overgangsordning. Er statsråden enig i at fastprisavtalene ikke fungerer helt tilstrekkelig akkurat nå?

Statsråd Sandra Borch [14:20:40]: Jeg mener at det har vært god utvikling når det gjelder fastprisavtaler. Dette er en situasjon som er helt ny for regjeringen, men ikke minst for næringslivet. La meg igjen presisere at jeg har stor forståelse for at situasjonen oppleves som krevende i deler av næringslivet. Det er også viktig for meg å påpeke at alle norske bedrifter skaper verdier og arbeidsplasser, og de bidrar ikke minst til felles velferd. Det er viktig. Men blant våre fremste oppgaver nå er å sørge for at folk har en jobb å gå til, og gitt situasjon i økonomien og ikke minst utviklingen i fastprismarkedet, som har skutt fart, er det ikke aktuelt for regjeringen å vurdere å videreføre energitilskuddsordningen nå. Vi er nødt til å satse på fastprisavtaler, og det ser ut til at det er i ferd med å skyte fart. Det er det som er framtiden, og det er det som er løsningen.

Guro Angell Gimse (H) [14:21:35]: Høyre er veldig enig i at fastprisavtaler er løsningen på sikt, men akkurat nå fungerer ikke dette. Vi mener også at det må være mulig å justere ordningen slik den er i dag, slik at den treffer flere bedrifter, og at enkelte kan få utbetalt noe mer, slik at man sikrer forutsigbarhet. Ser statsråden at ordningen slik den er i dag, av og til dekker litt for lite?

Statsråd Sandra Borch [14:22:06]: Jeg mener det er for tidlig å trekke konklusjoner om fastprismarkedet. Det er også viktig å si at hvis vi nå skulle ha videreført

støtteordninger over budsjettet, ville vi risikere å spenne ben under et marked som fortsatt er i en tidlig fase med positiv utvikling. Det kunne også ha undergravd det arbeidet som nå gjøres med å tilby avtaler som passer ulike bedrifters behov bedre – som er tilpasset de ulike bedriftenes behov. Jeg kan forsikre om at jeg vet at næringsministeren er svært opptatt av temaet og har fulgt denne saken godt. Jeg mener også at det regjeringen har presset fram når det gjelder fastprisavtaler, er et steg i riktig retning – og det steget som vil bidra til mest forutsigbarhet.

Guro Angell Gimse (H) [14:22:58]: Vi vet også at landbruket og veksthusnæringen har fått forutsigbarhet det neste året. Da lurar jeg på: Hva er forskjellen på landbruk og andre næringer? Kan statsråden svare meg på det?

Statsråd Sandra Borch [14:23:16]: Noe av det mest grunnleggende et land driver med, er matproduksjon. I Norge har vi et landbruk som er familiebasert. Det er enkeltpersoner som driver disse gårdsbrukene. For å sikre matproduksjonen var det derfor viktig at vi fikk på plass en strømstøtteordning for norsk matproduksjon, og ikke minst en strømstøtteordning for veksthusnæringen. Det har også bidratt for den norske forbrukeren, for det har gjort at bøndene ikke må ta ut mer i markedet. Det har gjort at matvareprisene i Norge ikke har økt så betydelig som i resten av Europa. Derfor var det viktig også å sikre norske forbrukere gjennom den strømstøtten vi ga til norsk landbruk, og ikke minst til norske veksthus. Det gjør også at Norge er et av de landene som i dag faktisk kan tilby særlig grøntprodukter produsert i eget land. Vi ser at andre land har problemer med å få tak i de matvarene. Jeg er glad for at regjeringen bidro til å få på plass en strømstøtteordning for norsk matproduksjon. Det kommer også norske forbrukere til gode.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:24:32]: En strømstøtteordning som om lag 3 200 bedrifter har søkt på er svært lite når man tar høyde for at det er over 600 000 registrerte bedrifter her i landet. Etter regjeringens egne beregninger vil omtrent 20 000 bedrifter kvalifisere for tilskudd. Har regjeringen undersøkt nærmere hvorfor så få har søkt på ordningen? Er det fordi ordningen ikke treffer, eller er søknadsprosessen for krevende?

Statsråd Sandra Borch [14:25:10]: Regjeringen har vært opptatt av å legge til rette for fleksibilitet i alle ordninger som har vært innført. Så er dette, som også representanten vet godt, en situasjon man aldri har vært i før. Vi må ta lærdom av det vi har gjort. Jeg vil igjen presisere at når det gjelder dit vi skal med fastprispriskontrak-

ter, tar vi lærdom av de utfordringene som næringslivet har spilt inn. Derfor har vi også bidratt til mer fleksibilitet rundt fastpriskontraktene, som hele tiden har vært hovedregelen og det regjeringen ønsker å bidra med. Det er nettopp det som sikrer næringslivet forutsigbarhet.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:26:01]: Når man snakker med næringslivet, vil de ikke akkurat trekke fram forutsigbarhet når man nevner dagens regjering. Vi har hørt snakk om en velfylt verktøykasse, vi har hørt lyriske innspill fra talerstolen om å gi fastprisen en sjanse – det burde kanskje vært en idé for regjeringen også å gi næringslivet en sjanse.

Den velfylte verktøykassen og en god utvikling av fastprisavtaler hjelper ikke bedriftene som går konkurs i dag. En fastprisavtale på lang sikt, som vi alle er enig i, vil hjelpe bedriftene slik at de vil klare seg gjennom dette.

Har regjeringen vært i kontakt med næringslivet, og får de så gode tilbakemeldinger om den strømstøtteordningen de har, siden de kjører videre med den uten å endre kurs i tråd med det næringene ønsker?

Statsråd Sandra Borch [14:27:02]: Jeg tror det er på tide at Fremskrittspartiet også begynner å ta inn over seg at verden ikke er forutsigbar nå. Vi har en krig i Europa som er med på å påvirke det meste av det vi gjør. Vi har god dialog med næringslivet, og så er vi – slik det er i veldig mange andre saker – ikke alltid helt enige, men dialogen er der, og dialogen kommer til å bli viktig framover, nettopp for å bidra til den forutsigbarheten vi nå legger opp til, med å kunne tilby fastprisavtaler.

Det er viktig at vi har den forutsigbarheten som trengs i avtalene slik at man får den langsiktigheten og forutsigbarheten som norsk næringsliv er opptatt av. Jeg må si dette: Fremskrittspartiet har vært et parti som alltid skulle ta alt ut i markedet, og her har man endret litt politiske strategi – ut ifra at man er med på å fremme ulike representantforslag i Stortinget.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:28:05]: Statsråden svarte vel litt på angrepet sitt: Det er en krig som pågår i Europa som påvirker norsk næringsliv. Derfor endrer også Fremskrittspartiet kurs under krisen, for vi ønsker at vi skal ha et norsk oppgående næringsliv også etter at krisen er over. Vi gjør de grepene som er nødvendig for å styrke norsk næringsliv, slik at man har forutsetning for å kunne drive godt også i framtiden.

Men jeg fikk ikke noe svar fra statsråden på hva som er årsaken til at regjeringens strømstøtteordning ikke treffer, at det er så få som har søkt på strømstøtteordningen. Er det fordi søknadsprosessene er for krevende? Er det fordi kriteriene gjør at næringslivet ikke ønsker å søke?

Statsråd Sandra Borch [14:29:04]: Da vi la fram ordningen, var vi tydelige på at det skulle bidra til å komme ut til bedrifter som sliter, så snart som mulig med sikte på rask utbetaling. Det er ingen tvil om at det har vært krevende, men jeg vil igjen påpeke at det man la på bordet, også i potten til dette, var betydelig: 2,8 mrd. kr av fellesskapets midler til norske bedrifter. Da må vi ha et godt regelverk og et godt søknadssystem som sørger for at støtten går dit vi ønsker, og som reduserer risikoen for både svindel og utnyttning av regelverket. Jeg mener vi hele tiden må se på hvordan man kan gjøre ordningen bedre. Det gjelder for alt vi gjør som regjering, det å se forbedringspotensialet. Jeg vil si at mye av det vi har klart å få til på ett år, gitt den situasjonen som er i energimarkedet og med en krig i Europa, har vært til gode for norske bedrifter, også når vi sammenligner oss med andre land i Europa.

Presidenten [14:30:11]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [14:30:18]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Audun Lysbakken og Kirsti Bergstø om strakstiltak mot urimelige matvarepriser (Innst. 236 S (2022–2023), jf. Dokument 8:108 S (2022–2023))

Presidenten [14:30:34]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er saksordføreren, Lene Westgaard-Halle.

Guro Angell Gimse (H) (fra salen): Jeg ber om å få erstatte saksordfører Westgaard-Halle.

Presidenten [14:30:58]: Det er ikke noe formelt i veien for det. Første taler er Guro Angell Gimse.

Guro Angell Gimse (H) [14:31:15]: På vegne av saksordføreren vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid i saken.

Dagligvarebransjen har stor betydning for norsk økonomi, både fordi bransjen skaper store verdier, fordi den er veien inn i arbeidslivet, og fordi den sysselsetter svært mange mennesker. Utfordringen knyttet til konkurranse situasjonen i verdikjeden for dagligvarer er stor og kompleks. Framover er det viktig å dempe pris-

veksten og sikre bedre konkurranse i flere ledd av verdikjeden, slik at forbrukeren møter et bredere utvalg og lavere priser. Det er derfor behov for både å dempe prisveksten på kort sikt og å styrke konkurransen på lang sikt.

For dem med lavest inntekt er prisøkningene på matvarer spesielt krevende, og de kommer på toppen av økte strømpriser, økt rente og økte leiepriser. Prisen på mat i Norge er høy sammenlignet med andre europeiske land. Heldigvis har prisøkningen på mat vært lavere i Norge enn i mange land rundt oss, men sammenlignet med andre varegrupper har prisen på matvarer økt mer enn den generelle prisutviklingen i samfunnet. Vi ser samtidig at marginene til både dagligvarekjeder og de fleste leverandørene i Norge ser ut til å være sammenlignbare med aktører i andre land.

Det er likevel viktig å understreke at årsakene til den norske utfordringen er sammensatte. Når det gjelder konkurransesituasjonen generelt, spiller bl.a. geografi inn, og det samme gjør spredt bosetting, det norske klimaet, lønnsnivået og politiske rammebetingelser som f.eks. landbrukspolitikken og tollvernet.

Selv om det norske dagligvaremarkedet er konsentrert, er det tøff konkurranse på detaljistleddet mellom de tre store butikkjedene, og i inngangen til 2023 har konkurransen vært tøffere enn på lenge. Likevel er konkurransen i verdikjeden for dagligvarer ikke god nok, og etableringshindrene er veldig høye. Reduserte etableringshindringer er en forutsetning for bedre konkurranse i dagligvaremarkedet. Dette er det forbrukerne som betaler for. Det er derfor viktig å sikre en helhetlig tilnærming til utfordringene i markedet, også fra Stortingets og regjeringens side.

Selv om Høyre i svært stor grad deler forslagsstillerens bekymringer, mener vi at det må en mer helhetlig tilnærming til, og at dette tiltaket ikke vil være formålstjenlig for å ta tak i utfordringene som vi nå ser.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Per Vidar Kjølmoen (A) [14:33:55]: Om man bor i Frogn eller på Frogner: Mat må man ha, og etter all sannsynlighet handler man hos en av de tre store dagligvarekjedene i Norge. Spørsmålet er om konkurransen mellom disse kjedene er god nok. Stortinget har fattet flere enstemmige vedtak, og regjeringen, ved næringsminister Jan Christian Vestre, har lagt fram den mest offensive politikken på dette området på kanskje flere tiår, nå sist med en egen tipunktliste over tiltak.

For oss i Arbeiderpartiet og Senterpartiet er målet sterk konkurranse for å sikre deg og meg et godt vareutvalg og lave priser med god tilgjengelighet over hele landet. Samtidig er det, i hvert fall for denne regjeringen, et

selvstendig mål at bonden skal sitte igjen med en anstendig andel av verdiskapingen i matproduksjonen, og at vi skal ha videreføring av mat rundt om i hele Norge.

Utgangspunktet for Arbeiderpartiet og Senterpartiet er at vi vil vurdere ethvert forslag som kan bidra til at vi når disse målene, men akkurat dette forslaget fra SV ser ut til å kunne skape flere problemer enn det ville løse. En ting er alle utfordringene som oppstår om staten skal gå inn og regulere hva prisen skal være, enten på noen eller på alle de tusenvis av varene i dagligvaremarkedet. Hva slags byråkrater er det som skal regne ut disse prisene? Skal vi opprette et eget matprisdirektorat? Hvordan skal vi eventuelt stille oss til eksport av norske matvarer til utlandet om prisene her i Norge settes lavere enn det som er markedspris i utlandet? Venezuela har f.eks. hatt store problemer med at sterkt subsidiert bensin smugles ut av landet.

Problembeskrivelsen er riktig, men medisinen bidrar fort til å gjøre vondt verre, for hvis problemet er lite konkurranse, må løsningen være å øke konkurransen, ikke sette konkurransen ut av spill. Det er interessant å se at prisene etter prisvinduet 1. februar har steget mindre enn ventet, og at markedsprisen på en del matvarer nå er lavere i Norge enn i andre deler av Europa. Det tyder på at norsk landbrukspolitikk, og ikke minst regjeringens iherdige arbeid for å øke konkurransen, kan begynne å få effekt.

La oss jobbe videre langs disse sporene for å sikre den norske befolkningen mat til riktig pris, og la oss være varsomme med tiltak som kan virke mot sin hensikt.

Jenny Klinge (Sp) [14:36:51]: Danninga av matprisane er eit komplekst felt, fordi det er så mange faktorar som bidreg. Konkurranse er ofte ein god ting for å få ned prisane, men utset vi norskprodusert mat altfor mykje for konkurranse frå billigare utanlandsk mat, vil jo mengda norskprodusert mat over tid gå ned så mykje at det går drastisk utover evna vår til å vere sjølvberga. Det er rett og slett fordi det er dyrt å produsere mat her i det kalde nord. Vi må altså prøve å finne ein balanse mellom importvern og konkurranse.

Så har vi konkurransen mellom butikkane, som er svært viktig fordi daglegvaremarknaden har stor betydning for kor mykje pengar folk bruker i kvardagen sin. Her må vi gjennomføre tiltak for å auke konkurransen og slik bidra til lågare prisar på eit stort utval av varer. Vi i Senterpartiet er sterkt i tvil om framlegget frå SV som vi debatterer i dag, er eigna til å oppnå akkurat dette. Det er svært krevjande å setje maksimalprisar for dei tusenvis av varer som er i ein daglegvarebutikk. Ein makspris vil dessutan setje prismekanismen ut av spel og i verste fall

føre til knappheit på varer og til svartebørshandel. Den risikoen vil vi ikkje ta på vegner av norske forbrukarar.

Regjeringa har ein tipunksplan som det er viktig å følge godt opp. Den handlar m.a. om å finne ut kvar pengane faktisk blir av og å undersøke korleis prisane blir til. Regjeringa skal sjå på omfanget og verknadene av eigne merkevarer, EMV. Vi vil senke terskelen for når ein aktør er marknadsdominerande og gje Konkurransetilsynet eit nytt marknadsetterforskningsverktøy.

Vi har allereie styrkt Dagligvaretilsynet for at dei skal intensivere arbeidet med å sørgje for ryddige forhandlingar og føreseielege avtalar mellom daglegvarekjedene og leverandørane deira. Konklusjonen er uansett at ei eller anna form for prisregulering, som å innføre maksprisar på daglegvarer, framstår som ei uheldig løysing.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [14:39:09]: Den siste høsten og vinteren har vi sett rekordhøye matpriser. Som det er redegjort for i innstillingen, er det flere grunner til at det norske markedet skiller seg ut fra andre. Noe kan vi gjøre noe med, som f.eks. tollvern, økte målpriser og andre særnorske skatter og avgifter. Andre forhold må vi håndtere så godt vi kan, som f.eks. pandemi, krig i Ukraina, bosettingsmønster, klima og geografi.

Det er flere måter vi kan få ned matvareprisene på – noen langsiktige, som å arbeide for en bedre konkurranse i verdikjeden og i dagligvareleddet. Det er et arbeid som har pågått en stund. Så er det tiltak som kunne fått en mer umiddelbar virkning. Regjeringen har dessverre ikke vært villig til å ta i bruk noen av de verktøyene. En mulighet kunne vært å redusere matmomsen, slik Fremskrittspartiet foreslo i sitt alternative statsbudsjett. En annen mulighet kunne vært å gi en bedre strømstøtte til næringslivet og redusere drivstoffavgiftene, slik at kostnadene i verdikjeden hadde gått ned for produsenter, leverandører og kjeder. En tredje mulighet er å justere importvernet, som er både en direkte årsak til dyrere matvarer i Norge og en indirekte årsak gjennom å være et etableringshinder for nye dagligvareaktører, men Senterpartiet har satt importvernet nærmest i glass og ramme med et alarmsystem rundt, så ingen kan røre det.

Når vi kommer inn på Sosialistisk Venstrepartis forslag, mener jeg det er et svært dramatisk forslag. Det er et tiltak som kun er brukt én gang, og det er det gode grunner til. Det er et svært inngripende tiltak, som setter markedet til side og lar staten regulere priser. Det bør gjøres helt unntaksvis. Det vil være langt mer komplisert for matvarer og vil kunne ha langt større konsekvenser for langt flere mennesker. Vi kan derfor ikke støtte det forslaget.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:41:36]: Ein del av innlegga som har kome i denne salen, forbausar meg ei-

gentleg. Har representantane i det heile lese kva forslaget går ut på? Eg kan lese det opp:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak etter pristiltaksloven, eller andre typer prisregulerende verktøy, dersom det gjennom utredningene Nærings- og fiskeridepartementet nå gjennomfører, viser seg at prisene satt ut til forbruker fra dagligvareaktørene 1. februar 2023, er urimelige.»

Ein skal altså ta i bruk ein lov som er gjeldande i dag, vedtatt under Gro Harlem Brundtland i 1993, pristiltaksloven, og ein skal setje i verk tiltak etter denne loven. Det kan vere mange ulike tiltak. Den skarpe lesaren vil sjå at SV ikkje bruker «pristak» nokon som helst stad i forslaget som det tiltaket som nødvendigvis skal bli tatt i bruk. Pristiltaksloven – som eg jo må spørje meg om det i det heile er oppslutning om lenger i denne sal, når ein ikkje lenger vil ta han i bruk – inneheld ein serie ulike typar tiltak, og eg siterer igjen:

«(...) maksimalpriser, minstepriser, prisstopp, prisberegninger, rabatter, maksimalavanser, leverings- og betalingsvilkår og andre bestemmelser om priser, fortjenester og forretningsvilkår».

I situasjonar der ein oppdagar at det blir sett urimelege prisar, noko som etter norsk lov er ulovleg, skal ein altså ta i bruk denne loven. Det er gjeldande lov i dette landet. Her er det enkle forslaget frå SV at dersom det viser seg at det faktisk er urimelege prisar, noko som er ulovleg, skal ein anvende tiltak etter denne loven. Det er ikkje verre enn det. Her er det ingen vits i å gå i taket og vise til kommunistiske statar eller veldige tiltak. Det er ein gjeldande norsk lov vi snakkar om her. Forslaget er så «pusat» som ein kan få det – dersom ein avdekkjer urimelege prisar, noko som er ulovleg i denne nasjonen, skal ein ta i bruk den loven som regulerer det, som landsmodera, Gro Harlem Brundtland, gjennomførte i 1993.

Det ein må spørje seg om, er om eit samla fleirtal ikkje klarer å lese forslaget, eller med vitande og vilje ønskjer å avlyse ein heil lov og seie: Det er heilt greitt, no skal folk oppleve ågerprisar i butikkane, urimelege prisar, sjølv om det er ulovleg, no skal vi sjå bort frå heile pristiltaksloven, han skal setjast effektivt ut av funksjon.

Eg vil be komiteen ta ein ny titt på forslaget, gjere ei sindig vurdering og kome tilbake til det heile igjen i vøteringa.

Presidenten [14:44:38]: Presidenten antar at representanten vil ta opp forslaget, selv om det er «pusat».

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:44:43]: Det stemmer.

Presidenten [14:44:45]: Da har representanten Torgeir Knag Fylkesnes tatt opp det forslaget han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [14:44:55]: Matvarepriser som begynner å utfordre folks mulighet til å kjøpe maten de trenger, er et stort problem. Miljøpartiet De Grønne har fremmet flere forslag som skal begrense dagligvarebransjen, som deler ut milliardutbytte til seg selv mens folk bokstavelig talt ikke har råd til mat.

Det er for mange mennesker som sliter med dette nå, og jeg er fullstendig enig i at vi må treffe tiltak for å gjøre noe med det. Det kan hende vi som samfunn vil ha nytte av å gå inn i det faktum at prisutviklingen og prisvingningene som verden opplever for tiden, er en slags ny normal, og at vi må se for oss en unntakstilstand som vil vare lenge, og treffe tiltak for å gjøre noe med det.

Så er det altså spørsmål om det vil være hensiktsmessig eller ikke å bruke den loven som representanten Fylkesnes selvfølgelig har fullstendig rett i at er norsk lov og sånn sett er til for å brukes, og i Miljøpartiet De Grønne tror vi ikke det vil være hensiktsmessig. Det er fordi at å gripe inn og regulere slike priser vanskelig kan ha en positiv effekt på sikt. Vi mener det er en langt bedre løsning å konsentrere seg om å bruke skattesystemet og velferdsordningene for å styrke økonomien til lavinntektshusholdninger, ikke å senke matprisene eller andre priser for alle. Det er av samme begrunnelse som at vi ikke er tilhengere av makspris på strøm, som andre partier går inn for.

Vi tenker, og det er det som synes gjennom vårt alternative statsbudsjett, at tiltak som å senke skattene for folk som tjener under 800 000 kr, øke bostøtten kraftig, øke barnetrygden, styrke midlene til enslige forsørgere, styrke engangsstønaden ved fødsel og adopsjon, for å nevne noe, er tiltak som vil treffe bedre og gi effekter som ikke fører til at vi også støtter de rikeste. Kort oppsummert: Miljøpartiet De Grønne tror problemer som dette må løses ved å bedre kjøpekraften for de fattige, ikke ved å gi billigere mat til de velstående.

Statsråd Sandra Borch [14:48:05]: Jeg merker meg at forslagsstillerne mener at forslaget er «pusat» – det var i hvert fall en ganske engasjert pus fra partiet til stede på talerstolen. Jeg er veldig glad for det engasjementet som er i saken.

Det er ikke første gang vi diskuterer dette i Stortinget. Jeg er veldig glad for at det er et tverrpolitisk engasjement for det arbeidet som er satt i gang, og det vi skal gjøre for å bedre konkurransen i dagligvarekjedene. Prisveksten vi nå ser i hele økonomien, f.eks. på drivstoff, strøm, mat og drikke, ser vi også i andre land. Årsaken til prisøkningene er sammensatt og skyldes bl.a. urolige ti-

der internasjonalt og økte kostnader, særlig knyttet til transport, energi og råvarer.

Det var ventet at matprisene skulle øke vesentlig fra 1. februar. De siste tallene vi har fått, viser at prisoppgangen ble langt lavere enn det som var ventet. Det skal vi glede oss over, for dette er positivt for forbrukerne i en tid hvor prisene ellers øker mye. Økte matpriser er ikke et særnorsk fenomen. Dette ser vi også i våre naboland og i andre land. Matprisene har steget mer i Sverige og Danmark enn de har gjort i Norge.

Prisregulering benyttes sjelden, for det er et inngripende tiltak som kan ha store, utilsiktede konsekvenser. Maksimalpriser på flere tusen matvarer er lite hensiktsmessig. Det vil være et betydelig arbeid å sette riktig pris på produktene. Håndhevingen av flere tusen maksimalpriser vil være svært krevende. Å sette maksimalprisen for lavt kan også gi vareknapphet der ute. Før det innføres prisregulering i et marked, må det gjøres grundige undersøkelser, sånn at man er sikker på at tiltaket er nødvendig, og at problemene er så store at det er grunn til å sette prismekanismene ut av spill. Videre må man være sikker på at fordelene er større enn ulempene. Det er man ikke i dag.

God konkurranse er avgjørende for lavest mulig priser og godt utvalg i butikkhyllene. Å ta grep om konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen er noe av det viktigste vi gjør på dette området. Det er ingen tvil om at konkurranseutfordringene i dagligvarebransjen er komplekse, og alle tiltak vi vurderer, omfatter kompliserte problemstillinger og krevende vurderinger.

Jeg er opptatt av at vi gjør et grundig arbeid, sånn at vi kommer fram til gode tiltak som bidrar til tøff konkurranse til beste for forbrukeren. Vi må ikke innføre forhastede tiltak på mangelfullt grunnlag. Det kan bidra til dårlig konkurranse og høye priser, noe som er svært uheldig i den situasjonen vi er i nå.

Presidenten [14:51:05]: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:51:17]: Eg skal nøye meg med éin replikk, og så kan vi kalle inn til votering.

Eg sette pris på at statsråden ikkje gjekk i den same fella som ein del i komiteen og var bastant på kva SV faktisk meinte. Her meinte vi at ein skal kunne ta i bruk ein lov som er til for å forhindre urimelege prisar. Så har vi ein prosess no. Det er ikkje sikkert settestatsråden er klar over alle detaljane i dette, men det er ein prosess i gang no der ein skal gå igjennom talmateriale frå daglegvareaktørane for å sjekke om det er urimelege prisar dei faktisk fastset – altså dei langt høgare prisane som folk opplever i butikken, enn den prisutviklinga som har vore elles i samfunnet. Det er openbert at vi har ein konkurranse som ikkje fungerer.

Dersom det viser seg at ein her avdekkjer urimelege prisar, vil pristiltaksloven da vere eit alternativ for regjeringa?

Statsråd Sandra Borch [14:52:19]: Jeg har også lyst til å takke SV for engasjementet i denne saken. De har vært en viktig bidragsyter til at vi har fått en rekke flertall bak viktige forslag som nå er under vurdering.

Pristiltaksloven er et virkemiddel som myndighetene kan bruke i krisehåndtering ved alvorlige forstyrrelser i tilgangen på varer og tjenester. Nå mener ikke vi at vi er akkurat der nå, men jeg vil si at det er en mekanisme som ligger der, og som man kan vurdere å bruke. Da er det også veldig viktig at vi har de grundige, faglige vurderingene lagt til grunn for både konsekvenser og ikke minst håndheving av det som nå nok framstår som ganske krevende. Da er en rekke av de tiltakene som næringsministeren har varslet, viktige å få fortgang i nå. En del har vært på høring. Det vil komme prosesser på det. En god del av de ti tiltakene som nå er til vurdering, mener jeg kan bidra positivt til at man får bedre kontroll på priser og også rett pris ut i butikk.

Presidenten [14:53:28]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13, og det ringes til votering.

Votering

Presidenten [15:02:02]: Den innkalte vararepresentanten for Nordland, Rune *Krutå*, tar nå sete.

Statsråd Sandra Borch overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten [15:02:43]: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Det voteres først over sakene nr. 7–11 på dagsorden nr. 63, torsdag 23. mars.

Votering i sak nr. 7, debattert 23. mars 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Bård Hoksrud og Dagfinn Henrik Olsen om å oppheve kravet om førerkort i klasse B96 og BE for kjøring av tilhenger opp til 3 500 kg på klasse B-førerkort (Innst. 212 S (2022–2023), jf. Dokument 8:44 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra André N. Skjelstad på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 3 og 4, fra Frank Edvard Sve på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre obligatorisk lastsikringskurs i føreropplæringen for førerkortklasse B.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.27)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve kravet i førerkortforskriften om førerkort i klasse BE eller fellesskapskode 96 for kjøring med tilhenger med tillatt totalvekt opp til 3 500 kg, dette gitt at tillatt «vogntogvekt», det vil si bilens og hengerens tillatte samlede vekt, ikke blir overskredet.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.44)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å forenkle regelverket for førerkort klasse B96 og BE, og om omfanget av opplæringen bør være det samme for disse førerkortklassene. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med vurderingen av dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det, i et trafikkikkerhetsperspektiv, er tilstrekkelig med et enkelt lastsikringskurs for å bli klassifisert for førerkort klasse B96 og BE, og komme tilbake til Stortinget med vurderingen i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 79 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.03)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:44 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Bård Hoksrud og Dagfinn Henrik Olsen om å oppheve kravet om førerkort i klasse B96 og BE for kjøring av tilhenger opp til 3 500 kg på klasse B-førerkort – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 83 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.42)

Votering i sak nr. 8, debattert 23. mars 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Bård Hoksrud om å gjennomføre Stortingets vedtak 960 av 20. mai 2021 om å myke opp adgangen til medisinsk begrunnet dispensasjon etter førerkortregelverket (Innst. 213 S (2022–2023), jf. Dokument 8:46 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Frank Edvard Sve satt fram i alt tre forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre førerkortregelverket slik at personer med grønn stær, slagrammede og eventuelt personer som har en arvelig sykdom, og som automatisk nektes å beholde førerkortet, kan få mulighet til å benytte simulator og/eller praktisk prøve for å kunne få en ny vurdering av om de kan få tilbake førerkortet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:46 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen og Bård Hoksrud om å gjennomføre

Stortingets vedtak 960 av 20. mai 2021 om å myke opp adgangen til medisinsk begrunnet dispensasjon etter førerkortregelverket – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 3, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre Stortingets vedtak 960 (2020–2021) og fremme en sak om dette senest innen utgangen av mars 2023.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre førerkortregelverket slik at personer med grønn stær, personer som har vært slagrammet, og andre personer som har en arvelig sykdom som automatisk fratrar dem retten til å kjøre bil, skal få muligheten til å benytte en kjøresimulator eller ta en praktisk prøve for å få en ny vurdering av deres kjøreferdigheter og -egnetet. I de tilfeller der kjøreegnetheten anses tilfredsstillende, skal det kunne dispenseres fra regelverket, og retten til å kjøre bil skal gis tilbake.»

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 83 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.07)

Votering i sak nr. 9, debattert 23. mars 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Cato Brunvand Ellingsen og Mona Fagerås om å standardisere forenklet forelegg for overtredelse av vegtrafikk- og småbåtloven slik at det bøtelegges etter siktedes inntekt (Innst. 214 S (2022–2023), jf. Dokument 8:47 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Andreas Sjalg Unneland satt fram ett forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man kan gjøre forenklete forelegg mer progressive, og vurdere å knytte boten til siktedes inntekt og/eller formue.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Rødt og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:47 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unne-land, Cato Brunvand Ellingsen og Mona Fagerås om å standardisere forenklet forelegg for overtredelse av vegtrafikk- og småbåtloven slik at det bøtelegges etter siktedes inntekt – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen vedtatt med 84 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.08)

Votering i sak nr. 10, debattert 23. mars 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg og Kathy Lie om å endre regelverket for parkeringstillatelse for forflytningshemmede (Innst. 215 S (2022–2023), jf. Dokument 8:67 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt sju forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 7, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i revisjon av forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede vurdere å stryke vilkåret om særlig behov, slik at forskriftens § 3 første ledd bokstav a og b blir lydende:

a. fører av motorvogn som har behov for parkeringslettelse fordi vedkommende ikke kan gå eller har store vansker med å bevege seg over noen lengde.

b. passasjer som regelmessig trenger hjelp av fører utenfor motorvognen fordi vedkommende ikke kan gå eller har store vansker med å bevege seg over noen lengde.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:67 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg og Kathy Lie om å endre regelverket for parkeringstillatelse for forflytningshemmede – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1–6, fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i revisjonen av forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede vurdere å endre § 1 Formål, slik at det fremgår at formålet er å gi mennesker med behov for parkeringsbistand mulighet til å leve fullverdige og likestilte liv på lik linje med andre.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at den nasjonale veilederen for praktisering av forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede oppdateres og bekjentgjøres innen kort tid, og senest i løpet av 2023.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at praktiseringen av forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede legger til rette for at de som har behov for parkeringstillatelse for forflytningshemmede, får det, uavhengig av hvilken kommune de bor i, og hvor mange parkeringsplasser kommunen eventuelt måtte ha.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede legger til rette for at mennesker med kroniske fysiske skader kun skal trenge å søke om parkeringstillatelse for forflytningshemmede én gang.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede legger til rette for at HC-kortet er gyldig enten den som har behov for det, er passasjer eller sjåfør, slik at det blir mulig for den som innehar HC-kortet, å bringes og hentes.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede legger til rette for at det ikke kommer krav om regelmessighet eller hyppighet for bruk av HC-kort.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble innstillingen vedtatt med 81 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.41)

Votering i sak nr. 11, debattert 23. mars 2023

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om forbud mot innførsel og omsetning av pels i næringsøyemed (Innst. 205 S (2022–2023), jf. Dokument 8:35 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingvild Wetrhus Thorsvik på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Ingvild Wetrhus Thorsvik på vegne av Venstre

Det voteres over forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede Norges juridiske handlingsrom til å forby innførsel og omsetning av landbruksvarer som norsk lov ikke gir anledning til å produsere, herunder produkter fra pelsdyroppdrett, samt å vurdere sannsynlighet av eventuelle handelspolitiske konsekvenser av å innføre slike forbud.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.32)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:35 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om forbud mot innførsel og omsetning av pels i næringsøyemed – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til forbud mot innførsel og omsetning av pelsprodukter som stammer fra dyrehold hvor dyrene eller deres avkom utelukkende eller primært holdes for utnyttelse av pelsen, når slik innførsel eller omsetning skjer som del av næringsvirksomhet.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til innstillingen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 80 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.13)

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene nr. 1–11 samt 16 på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1–4

Presidenten: Sakene nr. 1–4 er andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtakene 43 til og med 46.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 5, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Turid Kristensen, Kari-Anne Jønnes, Jan Tore Sanner, Aleksander Stokkebø og Margret Hagerup om å styrke lærekandidatordningen og gjøre den tilgjengelig for flere (Innst. 244 S (2022–2023), jf. Dokument 8:99 S (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen styrke lærekandidatordningen, herunder sørge for at det avklares og tydeliggjøres hvem som er riktig målgruppe for lærekandidatordningen, og hvem som kanskje har bedre utbytte av alternative ordninger som praksisbrevordningen.

II

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet utrede om det skal innføres et yrkestittelnivå mellom fagarbeiderne med fag- eller svennebrev og de ufaglærte.

Presidenten: Det voteres over I.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over II.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 53 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.23)

Votering i sak nr. 6, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene basert på læring gjennom lek i tråd med seksårsreformens intensjon (Innst. 243 S (2022–2023), jf. Dokument 8:106 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Silje Hjemdal på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om innføring av fleksibel skolestartalder med skolestart senest ved syv år.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.08)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:106 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad,

Olaug Vervik Bollestad og Dag-Inge Ulstein om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene basert på læring gjennom lek i tråd med seksårsreformens intensjon – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om snarest å fremme forslag for Stortinget om å utsette 1. klasse til fylte syv år og innføre førskole for seksåringene. Førskolen skal baseres på læring gjennom lek og barnehagepedagogikk og være leksefri.»
Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen vedtatt med 89 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.52)

Votering i sak nr. 7, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Kirsti Bergstø om sosial dumping i budbilbransjen (Innst. 232 S (2022–2023), jf. Dokument 8:74 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erlend Larsen på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslagene nr. 2–5, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslagene nr. 2–5, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i forslag til statsbudsjett for 2024 med en opptrappingsplan for å sikre flere kontroller for å overholde regelverket mot sosial dumping. Planen skal inneholde både økt bevilgning til Arbeidstilsynet og til å gjennomføre flere kontroller i veisektoren.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremskynde og utvide kjøre- og hviletidsreglene til å også gjelde nasjonal transport og bud- og varebiler ned til 2,5 tonn.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen få på plass et regelverk som ansvarliggjør transportkjøpere ved bruk av useriøse underleverandører.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å begrense kabotasje i turbussbransjen, herunder utarbeide en klar definisjon av «midlertidig» kjøring i turbilmarkedet i løpet av 2023.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.33)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:74 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Kirsti Bergstø om sosial dumping i budbilbransjen – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre HMS-kort i varebilsektoren i løpet av 2024.»

Rødt, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble innstillingen vedtatt med 60 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.17)

Votering i sak nr. 8, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Lars Haltbrekken om minipris på tog (Innst. 225 S (2022–2023), jf. Dokument 8:75 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Mona Fagerås satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at togselskapene gjeninnfører gjennomgående minipris slik som før konkurranseutsettingen av jernbanen.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:75 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Lars Haltbrekken om minipris på tog – vedtas ikke.

Presidenten: Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen vedtatt med 83 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.24)

Votering i sak nr. 9, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Torgeir Knag Fylkesnes og Stina Baarne Hassel om en bedre støtteordning for organisasjoner og frivilligheten (Innst. 249 S (2022–2023), jf. Dokument 8:49 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Turid Kristensen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 4, fra Silje Hjemdal på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 5 og 6, fra Silje Hjemdal på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med et forslag om å oppheve spillmonopolet og innføre en lisensordning som sørger for like konkurransevilkår for norske og internasjonale spillselskap. Ordningen skal videreføre de tre bærende prinsippene for spillpolitikken.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.05)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2023 med

forslag om å gjøre ordningen for merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner regulert og med løpende søknadsfrist og utbetaling av kompensasjon gjennom året.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.22)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge tett med på pengespillområdet og påvirkningen fra internasjonale aktører og senest i løpet av 2024 komme tilbake til Stortinget med en evaluering av det norske spillmonopolet, den såkalte enerettsmodellen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 82 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen justere pengespillforskriften slik at tapsgrensene for bingospill settes på samme nivå for alle aktører, 20 000 kroner per spill per måned. Det åpnes samtidig for at private landslotterier kan gjennomføre sine spill digitalt.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 60 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.58)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 3, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å heve omsetningsgrensen for frivillighetens lotterier samt åpne for at lotteriene kan fordele inntekter på flere organisasjoner enn dem som eier lotteritillatelsen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om skatteordninger som verdsetter og stimulerer til giverglede overfor frivil-

lig sektor, både fra enkeltpersoner og bedrifter. Dette kan være økt skattefradrag for gaver og/eller gaveforsterkningsordninger.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 58 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.18)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen forsterke og utvide arbeidet med Frivillighetsregisteret, blant annet slik at informasjon fra registeret danner grunnlag for samtlige søknadsordninger administrert på statlig nivå. Arbeidet skal gjøres i samråd med frivillig sektor.

II

Stortinget ber regjeringen sikre at man i større grad bruker en enhetlig definisjon av «frivillig organisasjon» i den statlige forvaltningen, med utgangspunkt i registreringsrett i Frivillighetsregisteret.

III

Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid for å harmonisere og forenkle de mange søkbare ordningene som forvaltes av departement, direktorat og statlig sektor, herunder vurdere mer samkjørte systemer for søknader og rapportering for statlige tilskuddsordninger, samkjørte søknadsfrister og tidspunkt for svar/utbetaling, og innføre raskere saksbehandling av tilskudd og regler for overføring av tilskudd til neste budsjettår når tildelingen kommer seint, og en tilrettelegging for at tilskudd i større grad gis som flerårige tilskudd og driftstilskudd. Arbeidet skal gjøres i samråd med frivillig sektor.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 10, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Ver-
vik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en redningspakke til frivilligheten (Innst. 248 S (2022–2023), jf. Dokument 8:86 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Turid Kristensen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 2, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti

Forslag nr. 2 vil ikke bli tatt opp til votering da det er likelydende med et forslag det er votert over tidligere i sesjonen.

Det voteres alternativt over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre og komiteens innstilling. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en økonomisk støttepakke til frivilligheten.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:86 (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en redningspakke til frivilligheten – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble innstillingen vedtatt med 55 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.38)

Votering i sak nr. 11, debattert 28. mars 2023

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Abid Raja, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Guro Holm Skillingstad om å sikre forsvarlige barnevernstjenester (Innst. 207 S (2022–2023), jf. Dokument 8:22 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Silje Hjemdal satt fram i alt tre forslag på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan staten kan gripe inn overfor kommuner som systematisk bryter barns rettigheter, eksempelvis etter modell av ROBEK.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 59 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.13)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide mandatet til Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten, slik at den også får ansvar for granskning av det kommunale barnevernet.»

Rødt og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 56 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.33)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste formålet med barnevernstjenestens tilstandsrapportering, samt enkelte vesentlige punkter alle barnevernstjenester skal rapportere om, og hvordan de skal rapportere.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 55 mot 46 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.53)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen iverksette et arbeid for å sikre barns nasjonale klagemuligheter samt bedre informasjonen til barn og unge om retten til å klage i enkelt saker og de klagerettigheter som finnes.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om forbedringer i delkostnadsnøkkel for barnevern, basert på anbefalingene i NOU 2022:10, med mål om å gjøre den mer treffsikker.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 16 [15:20:12]

Referat

1. (278) Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2022 (Prop. 69 L (2022–2023))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (279) Endringer i energiloven (endringer om funksjonelt skille for nettføretak) (Prop. 65 L (2022–2023))
3. (280) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Geir Jørgensen, Bjørnar Moxnes og Mímir Kristjánsson om å ikke fornye utenlandskabler (Dokument 8:173 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (281) Endringer i barnevernsloven m.m. (formidling av opplysninger, meldinger om ufødte barn, politiattest) (Prop. 64 L (2022–2023))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
5. (282) Grunnrenteskatt på havbruk (Prop. 78 LS (2022–2023))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
6. (283) Endringer i vaktvirksomhetsloven (særregler for lærlinger i sikkerhetsfaget og for skoleelever med faget yrkesfaglig fordypning mv.) (Prop. 66 L (2022–2023))
7. (284) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Stordalen, Frank Edvard Sve, Hans Andreas Limi og Marius Arion Nilsen om å delegere myndighet til å utføre ADR-kontroll av kjøretøy til godkjente verksteder (Dokument 8:174 S (2022–2023))
8. (285) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold og Freddy André Øvstegård om å utvikle og styrke meddommertjenesten (Dokument 8:178 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 6–8 sendes justiskomiteen.
9. (286) Endringer i sameloven (endringer i språkregler) (Prop. 58 L (2022–2023))
10. (287) Endringer i kommuneloven m.m. (arbeidsutvalg og valg i folkevalgte organer) (Prop. 60 L (2022–2023))
11. (288) Endringer i lov om interkommunale selskaper (møteoffentlighet, økonomiforvaltning m.m.) (Prop. 61 L (2022–2023))
12. (289) Endringer i Finnmarksloven (endringer som følge av delinga av Troms og Finnmark fylke) (Prop. 62 L (2022–2023))
13. (290) Endringer i utlendingsloven (fjernmøter i Utlendingsnemnda mv.) (Prop. 67 L (2022–2023))
14. (291) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski og Birgit Oline Kjerstad om styrket satsing på vann og avløp (Dokument 8:177 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 9–14 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
15. (292) Endringer i konkurranseloven (søksmålskompetanse for Konkurransetilsynet) (Prop. 63 L (2022–2023))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
16. (293) Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU (Prop. 52 S (2022–2023))
Enst.: Sendes næringskomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
17. (294) Endringer i vegtrafikkloven (Tolletatens testing av om fører av motorvogn er ruspåvirket) (Prop. 59 L (2022–2023))
18. (295) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg og Himanshu Gulati om å videreføre Flytoget som selvstendig transport-selskap (Dokument 8:175 S (2022–2023))
Enst.: Nr. 17 og 18 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
19. (296) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Lars Haltbrekken om å nedskalere miljøfiendtlige motorveier (Dokument 8:176 S (2022–2023))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, unntatt forslag 1, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e, som betyr at det avvises.
20. (297) Utsyn over kompetansebehovet i Norge (Meld. St. 14 (2022–2023))
21. (298) Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) (Prop. 57 L (2022–2023))
22. (299) Endringer i universitets- og høyskoleloven (egenbetaling for studenter fra land utenfor EØS og Sveits) (Prop. 68 L (2022–2023))
Enst.: Nr. 20–22 sendes utdannings- og forskningskomiteen.
23. (300) Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning (Meld. St. 13 (2022–2023))
Enst.: Sendes utdannings- og forskningskomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for kommunal- og forvaltningskomiteen til uttalelse før innstil-

ling avgis.

Presidenten [15:21:30]: Stortinget går da tilbake til behandling av dagens kart.

Sak nr. 14 [15:21:42]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Astrid Aarhus Byrknes om å videreføre makstaket i strømstøtten for landbruket for 2023, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å forlenge strømstøtten til landbruket ut året (Innst. 235 S (2022–2023), jf. Dokument 8:61 S (2022–2023) og Dokument 8:125 S (2022–2023))

Presidenten [15:22:19]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olav Tyldum (Sp) [15:22:47] (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for arbeidet med representantforslagene, som rasjonelt og praktisk ble slått sammen til én sak. Komiteen vurderte budskapet fra forslagsstillerne og intensjonene i de to forslagene til å kunne dekkes med en samlet behandling av forventninger om strømstøtte til landbruket.

Jeg er glad for at komiteen har et samstemt syn på betydningen av å sikre norsk matproduksjon i en krevende tid, med krig i Europa, et uforutsigbart energimarked og ekstraordinære kostnader på mange innsatsfaktorer. Komiteen noterer seg at forslagsstillerne foreslår å forlenge strømstøtten ut hele 2023 for jordbruks- og veksthusnæringen. Forslagsstillerne sier at uten en videreføring av dagens makstak vil mange bønder som driver med husdyr eller grønnsaker, kunne få store strømregninger, som kan bety at de må ta opp lån for å finansiere driften til neste år, eller at de må redusere matproduksjonen.

Jeg går nå over til mitt eget partis innspill og regner med at de ulike partiene i debatten gjør rede for sine innspill til saken.

Det er vel sjelden forslagsstillernes ønsker i et Dokument 8-forslag er mer begrensende enn det regjeringen leverer på. Statsråd Sandra Borchs brev av 21. februar til komiteen viser til at regjeringen forlenger strømstøtte-

ordningene for jordbruket, veksthus og vanningslag ut 2023 og hele 2024.

Det er ikke til å legge skjul på at situasjonen rundt kostnadspådraget i næringen generelt oppleves som svært krevende, og at forutsigbarhet i strømstøtten spesielt til de deler av landet som er hardest rammet, er svært kjærkomment.

Jeg er glad for at regjeringen foretar helhetlige vurderinger knyttet til de ulike strømstøtteordningene, og foretar justeringer ut fra behov og situasjon. Det er forståelig at næringen etterlyser nødvendige tiltak som sikrer forutsigbarhet. Det reises også spørsmål fra næringen, spesielt grønt-bransjen, om hvorvidt eksempelvis felleslager eid av produsenter i fellesskap også kan bli vurdert innenfor ordningen.

Det går mot vår, og våronna er i gang enkelte steder i landet. Det er derfor svært gledelig og betryggende å registrere at regjeringen tar viktige grep for å sikre at bonden med årets avlinger skal kunne få strømstøtte inn i neste sesongs vinterlagring – og vel så det. Når ordningen nå videreføres ut 2024, er det klart at norske bønder kan bruke mer av sine krefter på kommende vekstsesong og mindre på høye og bekymringsfulle strømregninger.

Per Vidar Kjølmoe (A) [15:25:59]: Konstitueringen i Møre og Romsdal fylkeskommune har vært spennende å følge, og det har vært knappe flertall mellom posisjon og opposisjon. En gang var det en fylkesordfører som ble valgt, som het Jon Aasen. Han ble valgt inn med knapp margin, og da han kom til budsjettet, hadde flertallet reist sin vei. Da sa han at fylkesordføreren skal på vegne av flertallet legge fram sitt budsjettforslag, men i år «så gjer vi ein vri», sa han. Så la han fram mindretallsforslaget til budsjett.

Sånn er det på en måte i denne saken også. Dokument 8-forslag handler ofte om at opposisjonen skal prøve å dra regjeringen lenger enn det regjeringen vil, men her, i akkurat dette forslaget, gjør vi også en vri, når det fremmes et forslag som ikke går like langt som det regjeringen allerede har levert på. Man kan more seg litt over det, men det er bra at det er et engasjement fra Kristelig Folkeparti og andre for norsk landbrukspolitik. Akkurat denne saken symboliserer kanskje også at Arbeiderpartiet og Senterpartiet har mye å være stolt av når det gjelder landbrukspolitikken og det som er levert så langt.

Vi får håpe at vi får gjort flere vrier framover innenfor landbrukspolitikken til beste for den norske bonden, enten det gjelder strømstøtte eller andre ordninger.

Statsråd Sandra Borch [15:27:44]: Først vil jeg takke Kristelig Folkeparti for det engasjementet de viser for landbruksnæringen. Det er godt å se at det er flere

partier som har stor oppmerksomhet på en næring som har som samfunnsoppdrag å produsere nok og ikke minst trygg mat basert på norske ressurser.

Formålet med strømstøtteordningen til jordbruksforetak og veksthus er å bidra til at norsk matproduksjon og norsk produksjon i veksthus opprettholdes på tross av de ekstraordinære utgiftene til strøm.

Begge forslagene som Kristelig Folkeparti har fremmet, har regjeringen gjennomført. Den 16. september 2022 økte regjeringen grensen for maksimalt forbruk per jordbruksforetak, fra 20 000 kWh til 60 000 kWh per måned. Med dette grepet fikk primærprodusentene i jordbruket dekket en større andel av sine utgifter. I første omgang skulle ordningen vare i oktober, november og desember 2022, men regjeringen valgte 15. februar 2023 å videreføre det høye taket i ordningen ut hele 2024.

Tiltaket var særlig rettet mot grøntsektoren fordi mange bønder vurderte det som ulønnsomt å høste avlingen, men tiltaket var også viktig bl.a. for husdyrprodusenter som driver flere husdyrproduksjoner, og som dermed må varme opp flere driftsbygninger. Heving av grensen for maksimalt forbruk var helt nødvendig for å avhjelpe situasjonen og for å gi produsentene forutsigbarhet.

Den 15. februar, altså samme dagen som Kristelig Folkeparti sendte forslag om å videreføre strømstøtten for jordbruks- og veksthusnæringen ut 2023, la regjeringen fram endringer i strømstøtteordningen. For landbruket innebar endringen at strømstøtten ble forlenget ut 2024. Dette ble gjort for å skape forutsigbarhet for en viktig næring i en krevende situasjon. Jeg vil komme tilbake til finansiering i revidert nasjonalbudsjett og i statsbudsjettet for 2024.

Jeg mener det er helt tydelig at de grepene som regjeringen har tatt på strømstøtte til jordbruksforetak og veksthus, har vært svært viktig for å sikre norsk matproduksjon i en periode med et krevende kostnadsbilde.

Presidenten [15:30:11]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Hans Gunnar Holand (Sp) [15:30:36]: Disse representantforslagene setter fokus på en svært reell problemstilling omkring varigheten av strømstøtten og det maksimale forbruket som kan støttes. Det er svært viktig for Norge å sikre en størst mulig matproduksjon i en krevende tid. Dette har forslagsstillerne lagt vekt på som grunnlag for sine forslag.

Som representant fra et område som i stor grad har vært skånet for den største påvirkningen av strømkrisen og de voldsomme utslagene den har hatt på prisene i de mest berørte områdene, ser også vi at en videreføring av strømstøtten er av avgjørende betydning for å opprettholde norsk matproduksjon. Derfor er det svært gledelig at regjeringen ved statsministeren, finansministeren og

olje- og energiministeren allerede den 15. februar 2023 la fram endringer i strømstøtteordningene. På landbruksminister Sandra Borchs område medførte dette at både nivå og varighet på strømstøtteordningene videreføres ut 2024.

Sett i lys av dette er det åpenbart at regjeringen har vist handlekraft når det gjelder strømstøtteordninger både for privatpersoner og landbruk. Representantforslagene er fullt ut innfridd, så å si parallelt med at det ble fremmet.

Senterpartiet er i motsetning til Høyre av den oppfatning at det å skape forutsigbarhet på dette området i forkant av jordbruksforhandlingene er en nødvendig og viktig prioritering. De endringene som er vedtatt, gir den nødvendige forutsigbarheten når det gjelder strømknudnader ut dette og neste år.

Regjeringen og landbruksminister Borch fortjener honnør for på et tidlig tidspunkt å ha levert forutsigbarhet og trygghet for matprodusentene og norsk matvareproduksjon i en krevende tid.

Presidenten [15:32:27]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:32:32]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper – 2021 (Innst. 230 S (2022–2023), jf. Dokument 3:2 (2022–2023))

Presidenten [15:32:46]: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Audun Lysbakken (SV) [15:33:19] (ordfører for saken): Riksrevisjonen har kontrollert forvaltningen av statens interesser i selskaper, og om dette er gjort i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Komiteen har registrert at Riksrevisjonen vurderte en undersøkelse av Argentum Fondsinvesteringer AS. Det ble ikke gjort fordi det har skjedd betydelige endringer i selskapets ledelse og styre i løpet av 2022. Det ble, som kjent, i fjor avslørt at Argentum hadde utbetalt en uakseptabel høy samlet godtgjørelse til sin direktør. Det er en samlet komité som ber Riksrevisjonen om å følge lønnsutviklingen i selskapet videre og vurdere om det er grunnlag for en undersøkelse på et senere tidspunkt.

Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen ved sin oppfølging av tidligere rapporterte undersøkelser nå kan avslutte fire av dem. Vurderingen er at departementene har fulgt opp og innført ulike anbefalinger og tiltak, og at oppfølgingen derfor kan avsluttes.

Oppfølgingen av tidligere undersøkelser skjer normalt etter tre år. Det er en samlet komité som i innstillingen oppfordrer Riksrevisjonen «til å vurdere om de i enkelte saker bør rapportere mer hyppig», f.eks. i saker av stor betydning der det bør ventes at tiltak er satt i verk raskt.

Som del av kontrollen for 2021 har Riksrevisjonen gjennomført en undersøkelse av Investinors investeringspraksis og Nærings- og fiskeridepartementets eierskapsutøvelse. Riksrevisjonen anbefaler departementet bl.a. å ha dialog med Investinor om hva som kan forklare at selskapet eier bedrifter lenger enn planlagt, hvorfor oppfølgingsinvesteringer har vært høyere enn planlagt, og hvorfor det over flere år er rapportert mer optimistiske prognoser om verdiutvikling i investeringer enn de faktiske resultatene.

Komiteen er bekymret for Investinors måloppnåelse og slutter seg til den kritikken og de anbefalingene som har kommet fra Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen har også gjennomført en oppfølgingsundersøkelse om godtgjørelser til styre og daglige ledere i statlige heleide selskaper. Målet har vært å finne ut om departementene har fulgt opp anbefalingene fra den opprinnelige undersøkelsen om denne typen lønn og godtgjørelser. Blant funnene er at det fremdeles er mange daglige ledere, faktisk over halvparten, som har hatt en lønnsutvikling over alminnelig lønnsvekst i perioden 2018–2021. Det er også en liknende utvikling når det gjelder godtgjørelser til flertallet av styrelederne og styrene.

Videre viser det seg at det er forskjeller mellom departementene i oppfølgingen av disse spørsmålene. Det er en samlet komité som mener at lederlønningene i statlige selskaper må innrettes på et vis som bidrar til tiltit til offentlig forvaltning og statens eierstyring. Komiteen mener at det fortsatt blir lagt for lite vekt på moderasjon, og at det er bekymringsfullt at det fortsatt er forskjeller i departementenes praksis. En samlet komité understreker derfor at vi er positive til at regjeringen i eierskapsmeldingen lover å skru til på disse områdene. Statens retningslinjer for lederlønn må overholdes.

Det er en samlet komité som slutter seg til Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger, og jeg takker komiteen for godt samarbeid.

Statsråd Sandra Borch [15:37:53]: Riksrevisjonen har i forbindelse med kontroll av forvaltningen av statens interesser i selskapene i 2021 gjennomført en un-

dersøkelse av Investinors investeringspraksis og Nærings- og fiskeridepartementets eierskapsutøvelse. Regjeringens vurdering er at Riksrevisjonen i denne undersøkelsen tar opp relevante problemstillinger som også departementet er opptatt av i eieroppfølgingen av Investinor.

Riksrevisjonen har vurdert måloppnåelse av Investinors direkteinvesteringer og departementets oppfølging av selskapet for perioden 2008–2021. Staten er eier i Investinor for å bidra til kapitaltilgang for selskaper i tidlig fase. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Regjeringen deler Riksrevisjonens vurdering av at Investinors direkteinvesteringer ikke har gitt tilfredsstillende avkastning i perioden.

De senere årene har avkastningen bedret seg, men i fjor, 2022, ble det et betydelig tap på minus 28 pst. for dette mandatet. Riksrevisjonen har beskrevet en rekke tiltak som departementet har iverksatt for at Investinor skulle få økt måloppnåelse.

Stortinget har behandlet forslag om å avslutte nyinvesteringer under Investinors direkteinvesteringsmandat to ganger siden 2016, og i 2019 besluttet et samlet storting at tiden ikke var riktig for å avslutte nyinvesteringer under mandatet. Samtidig ble det bevilget midler til et nytt mandat for fonds- og matchinginvesteringer, som kapitaltilgangsutvalget anbefalte i 2018.

I Hurdalsplattformen varslet vi en evaluering av Investinor for at vekstbedrifter skal ha tilgang på kapital i en tidlig fase. Vi gjennomgår nå denne evalueringen fra Oslo Economics for å vurdere om det er behov for endringer i innretningen framover. Slik jeg ser det, er Investinor en kompetent organisasjon og har et krevende, men viktig mandat. Regjeringen vil fortsette å jobbe sammen med styret for å følge opp selskapet for at resultatene skal bli best mulig. Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger framstår da som relevante og vil tas med i den videre oppfølgingen av selskapet.

Riksrevisjonen har undersøkt utviklingen i godtgjørelsen til styre og daglige ledere i selskaper heleid av staten i perioden 2018–2021, og undersøkelsen er en oppfølging av en tilsvarende undersøkelse fra 2018. Riksrevisjonen konkluderer med at det er stor variasjon i lønnsutviklingen til daglige ledere, og at om lag halvparten har hatt lønnsutvikling over alminnelig lønnsvekst i treårsperioden 2018–2021. Godtgjørelse til flertallet av styreledere og styrene har også økt utover alminnelig lønnsvekst i samme periode.

Regjeringen kan forsikre alle om at utviklingen i lederlønn følges opp av staten som eier. Hensynet til moderasjon i lederlønninger var nettopp et av områdene denne regjeringen løftet i ny eierskapsmelding. I ny eierskapsmelding er det en forventning om at styrene be-

grunner det særskilt dersom godtgjørelsen til ledere øker utover lønnsveksten for øvrige ansatte, også i kroner. Gjennom dette ønsker vi økt bevisstgjøring rundt moderasjon. Forventninger til lederlønn er noe departementet også bruker mye tid på i eierdialogen.

Samtidig er det viktig å huske at det er styrene som etter aksjeloven er ansvarlige for å fastsette godtgjørelsen til daglig leder, og at dette ofte innebærer krevende avveininger. Godtgjørelsen må være konkurransedyktig for å tiltrekke og beholde gode ledere i selskapene staten eier, men det skal ikke betales mer enn nødvendig. Moderasjon er også et vesentlig hensyn ved fastsettelse av styregodtgjørelse. Med moderasjon menes at godtgjørelser ikke skal være høyere enn nødvendig for å bidra til relevant og god kompetanse i styrene, samt at de skal reflektere styrenes ansvar og ikke minst ansvarsmengde.

Vi ser at arbeidsbyrden for styrene, særlig for styreledere, over tid har økt i takt med økt kompleksitet i samfunnet.

Riksrevisjonen peker på at det fortsatt er forskjeller mellom departementene i vurderingsgrunnlaget for fastsettelse av styregodtgjørelser og i oppfølgingen av styrene. Nærings- og fiskeridepartementet, i egenskap av å være kompetanse- og ressurscenter for statlig eierskap, vil søke å legge til rette for god og enhetlig praksis i departementene framover.

Presidenten [15:43:03]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.44.

